

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI**

**ÇOCUK YUVASI BAKIMINDA BULUNAN ÇOCUKLARIN
DAVRANIŞ SORUNLARI VE ÇOCUK YUVASI PERSONELİNE
YAPILAN EĞİTİMİN BU SORUNLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

AYŞE SARAÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. A. Nesimi KİŞİOĞLU

Tez No: 66

ISPARTA – 2011

KABUL ONAY SAYFASI

Sağlık Bilimleri Enstitü Müdürlüğüne;

Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü **Halk Sağlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı** Çerçevesinde yürütülmüş olan bu çalışma, aşağıdaki jüri tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi : 10 /05 /2011

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Ahmet Nesimi KİŞİOĞLU
Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı A.D. Öğretim Üyesi

Üye : Doç. Dr. Mustafa ÖZTÜRK
Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı A.D. Öğretim Üyesi

Üye : Yrd. Doç. Dr. Evrim AKTEPE
Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatrisi A.D. Öğretim Üyesi

Üye : Doç. Dr. Ahmet Nesimi KİŞİOĞLU
Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı A.D. Öğretim Üyesi

ONAY : Bu yüksek lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulu'nca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Serpil DEMİRCİ
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Halk Sağlığı Yüksek Lisans eğitimimde büyük emeği olan ve her zaman minnet borçlu olduğum hocalarımdan; tezimi hazırlamamda yardımlarını esirgemeyen tez danışmanı hocam, Sayın Doç. Dr. Ahmet Nesimi KİŐİÖęLU'na, eğitimim boyunca emek veren öğretim üyesi hocalarım Doç. Dr. Mustafa ÖZTÜRK'e, Yrd. Doç. Dr. Yonca SÖNMEZ'e, Sayın Doç. Dr. Ersin USKUN'a, bana çok yardımcı olan S.D.Ü. Halk Sağlığı Asistanı Erman ZENGİN'e ve Dr. Dt. Aygöl BAYDIR'a teşekkürü bir borç bilirim.

En sıkıntılı zamanlarımda hep yanımda olup ilgi ve desteklerini hiç esirgemeyen annem Nimet ÇELİK ve eşim Ali SARAÇ'a sonsuz teşekkür ederim.

Ayrıca tez süresince bana destek olan Isparta Verem Savaş Dispanseri'ndeki çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Son olarak araştırmamın yürütülmesi ve uygulanmasında katkılarından dolayı Isparta Çocuk Yuvası Müdürü ve personeline teşekkür ederim.

Ayşe SARAÇ

ISPARTA - 2011

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR DİZİNİ	iv
TABLolar DİZİNİ	v
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	3
2.1. Çocukluk Evresinin Gelişim Özellikleri	3
2.2. Çocukta Uyum ve Davranış Bozuklukları	7
2.3. Korunmaya Muhtaçlık Olgusu	9
2.4. Korumaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Bakım Hizmetleri	10
2.4.1. Çocuk Esirgeme Kurumu'nun Kısa Tarihçesi	11
2.4.2. Çocuğun Kendi Ailesi veya Akrabası Yanında Korunması	11
2.4.3. Kurum Bakımı	12
2.4.4. Kurumda Bulunan Personelin Görev ve Yetkileri	15
2.4.4.1. Müdürün Görev ve Yetkileri	15
2.4.4.2. Müdür Yardımcısının Görev ve Yetkileri	15
2.4.4.3. Sosyal Hizmet Uzmanının Görev ve Yetkileri	15
2.4.4.4. Psikologun Görev ve Yetkileri	16
2.4.4.5. Çocuk Gelişimcinin Görev ve Yetkileri	16
2.4.4.6. Öğretmenin Görev ve Yetkileri	17
2.4.4.7. Çocuk Eğitici'si Görev ve Yetkileri	17
2.4.4.8. Doktorun Görev ve Yetkileri	17
2.4.4.9. Diyetisyenin Görev ve Yetkileri	18
2.4.4.10. Hemşirenin Görev ve Yetkileri	18
2.5. Koruyucu Aile	19
2.5.1. Koruyucu Aile ve Çocuk İçin Devlet Tarafından Sağlanan İmkânlar	20
2.5.2. Koruyucu Ailenin Sona Erdirilme Nedenleri	20
2.6. Evlat Edinme	21
2.6.1. Evlat Edinmenin Şartları	21
2.6.1.1. Evlat Edinmenin Maddi şartları	21
2.6.1.2. Evlat Edinmenin Şekli Şartları	23

2.6.2. Evlat Edinmenin Sona Ermesi	23
2.7. Korunmaya Muhtaç Çocukların Davranış Sorunları.....	24
2.8. Tanımlar	27
3. GEREÇ – YÖNTEM	28
3.1. Araştırmanın Tipi	28
3.2. Araştırmanın Evreni	28
3.2.1. Isparta Çocuk Yuvası	28
3.3. Veri Toplama Araçları	29
3.5. Eğitim Sunumları	30
3.6. Verilerin Analizi	31
3.7. Araştırmanın Zorlukları ve Kısıtlılıkları	31
4. BULGULAR.....	33
5. TARTIŞMA	53
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	73
ÖZET	75
SUMMARY	76
KAYNAKLAR	77
EKLER.....	82
EK 1	82
EK 2.	86
EK 3.	87

KISALTMALAR DİZİNİ

AD	: Anabilim Dalı
SDÜ	: Süleyman Demirel Üniversitesi
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SPSS	: Statistical Package for Social Science
SS	: Standart Sapma
M.K	: Medeni Kanun

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Korunmaya Muhtaç Çocukların Yaşa ve Cinsiyete Göre Dağılımı	33
Tablo 2. Korunmaya Muhtaç Çocukların Cinsiyete ve Okuldaki Sınıflarına Göre Dağılımı	33
Tablo 3. Korunmaya Muhtaç Çocuklara Ait Bazı Değişkenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı	34
Tablo 4. Korunmaya Muhtaç Çocukların Ziyaret Edilme Durumu ve Cinsiyete Göre Dağılımı	35
Tablo 5. Korunmaya Muhtaç Çocukları Kurumda Ziyaret Edenlere ve Cinsiyete Göre Dağılımı	35
Tablo 6. Korunmaya Muhtaç Çocukların Ziyaret Edilme Sıklığının Dağılımı	36
Tablo 7. Korunmaya Muhtaç Çocukların İzne Gitme Sıklığı, İzne Kimin Yanına Gittikleri ve Cinsiyete Göre Dağılımı	36
Tablo 8. Korunmaya Muhtaç Çocuklara Ait Bazı Değişkenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı	37
Tablo 9. Korunmaya Muhtaç Çocuklara Ait Bazı Değişkenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı	38
Tablo 10. Korunmaya Muhtaç Çocuklara Ait Bazı Değişkenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı	39
Tablo 11. Korunmaya Muhtaç Çocukların Teşhis Konulmuş Hastalıklarının Varlığı ve Düzenli İlaç Kullananların Dağılımı	39
Tablo 12. Korunmaya Muhtaç Çocukların Kurumdan Kaçma Durumlarının Dağılımı	40
Tablo 13. Korunmaya Muhtaç Çocukların, Kurum Personeline Yapılan Eğitim Öncesi ve Sonrasında Alınan Davranış Sorunu Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	40
Tablo 14. Korunmaya Muhtaç Çocukların Ebeveynlerinin Hayatta Olma Durumuna Göre Davranış Sorunu Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	41
Tablo 15. Korunmaya Muhtaç Çocukların, Kurum Personeline Yapılan Eğitim Öncesi ve Sonrasında Alınan Davranış Sorunu Puan Ortalamalarının, Ebeveynlerinin Gelir Durumuna Göre Karşılaştırılması	41
Tablo 16. Korunmaya Muhtaç Çocukların Yakınlarının Olma Durumuna Göre Davranış Sorunu Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	42
Tablo 17. Korunmaya Muhtaç Çocukların Ziyaretçilerinin Olup Olmamasının Davranış Sorunu Puan Ortalamalarına Göre Karşılaştırılması	42
Tablo 18. Korunmaya Muhtaç Çocukların İzine Gitme Durumlarının Davranış Puan Ortalamalarına Göre Karşılaştırılması	43

Tablo 19. Korunmaya Muhtaç Çocukların İzne Gitme Durumlarının Cinsiyetlere Göre Karşılaştırılması	43
Tablo 20. Korunmaya Muhtaç Çocukların İzine Gitme Sıklığının Davranış Puan Ortalamalarına Göre Karşılaştırılması	44
Tablo 21. Korunmaya Muhtaç Çocukların Kardeşleriyle Görüşmesinin Davranış Puan Ortalamalarına Göre Karşılaştırılması	44
Tablo 22. korunmaya Muhtaç Çocukların Kardeşleri ile Görüşme Sıklığının Davranış Sorunu Puan Ortalamalarına Göre Karşılaştırılması	45
Tablo 23. Korunmaya Muhtaç Çocukların Kurumda Kaldıkları Süre ile Davranış Sorunları Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki.....	45
Tablo 24. korunmaya Muhtaç Çocukların Kurum Bakımına Alınma Yaşının Davranış Sorunu Puan Ortalamalarına Göre Karşılaştırılması	46
Tablo 25. Korunmaya Muhtaç Çocukların Kurum Bakımına Alınma Sebebinin Davranış Sorunu Puan Ortalamalarına Göre Karşılaştırılması	46
Tablo 26. Korunmaya Muhtaç Çocukların Kurum Bakımına Alınmadan Önce Kaldıkları Yere Göre Davranış Sorunu Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	47
Tablo 27. Korunmaya Muhtaç Çocukların Kurum Değişikliği Yapıp Yapmamış Olmalarına Göre Davranış Sorunu Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması .	48
Tablo 28. Korunmaya Muhtaç Çocukların Düzenli Spor Yapma Durumlarının Davranış Sorunu Puan Ortalamalarına Göre Karşılaştırılması	48
Tablo 29. Korunmaya Muhtaç Çocukların Spor Yapma Durumlarının Yurtta Kalış Sürelerine Göre Karşılaştırılması	49
Tablo 30. Korunmaya Muhtaç Çocukların Teşhis Konulmuş Hastalıklarının Varlığına Göre Davranış Sorunu Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması ..	49
Tablo 31. Korunmaya Muhtaç Çocukların Kurumdan Kaçma Durumlarının Davranış Sorunu Puan Ortalamalarına Göre Karşılaştırılması	50
Tablo 32. Çocukların Davranış Sorunu Puanlarının Eğitim Öncesi ve Sonrası Karşılaştırılması	50
Tablo 33. Çocukların Bazı Değişkenlere Göre Eğitim Öncesi ve Sonrası Aldıkları Davranış Sorunu Puanlarının Karşılaştırılması	51

1. GİRİŞ

Sağlıklı bir toplum, sağlıklı bireylerden oluşmaktadır. Sağlıklı bireylerin yetişmesi için de sağlıklı bir aile yaşantısına ihtiyaç vardır (Fidan 2005).

Kimsesiz ve korunmaya muhtaç çocukların ve gençlerin oluşumu, bu çocuklara aile kavramı yerine geçebilecek en uygun ortamı sağlayarak, çocuk ve gencin toplumsallaşma sürecinin yönlendirilmesinde temel hizmeti verecek olan kurumlara ihtiyacı doğurmuştur. Günümüzde kimsesiz ve korunmaya muhtaç çocuklara bakım işlevi; yetiştirme yuvaları ve yurtları tarafından yapılmaktadır. Ancak bu kurumların varlığı beraberinde pek çok sorunu da gündeme getirmektedir. Çünkü gençlerin kişilik ve psikolojik yapılarını, toplumsal boyutlarını ve geleceğe yönelik eğilimlerini yönlendirmede en büyük rolü üstlenen yurtlarda kötü fiziksel koşullar, kurum içi ilişkilerin bozuk olması ve toplumsal çevre ile yeterli ilişkinin kurulamaması gibi pek çok sorun yaşanmaktadır (Yaman ve Ekinci 1995).

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun çeşitli yaşta çocuklara hizmet veren kuruluşlarında 1980'lerden beri birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalarla kurumda kalan çocukların psikolojik özellikleri, zeka kapasiteleri ölçülmüş, ev ortamında kalan çocuklarla kıyaslanmış, aradaki farklar literatürdeki teoriler ışığında analiz edilmiştir. Bu analizler sonucunda birçok araştırmada görülmüş ki, çocuklar kurum bakımı altında çeşitli riskler taşımaktadır (Cebe 2005).

Aile yoksunluğu ve olumsuz çevre koşulları gibi nedenlerin, kurum çocuklarının psikolojik sağlığını, davranışlarını, zekâlarını ve kişiliklerini olumsuz bir biçimde etkilediği varsayılmaktadır. Zekâları yaşlıları gibi gelişemeyince okulda başarısızlık ve yaşa uygun eğitim aşamasında olamama gibi durumlar ortaya çıkmaktadır. Görüldüğü gibi sorun yalnızca barınacak bulmak ya da giyinme ve beslenme ihtiyaçlarının karşılanması demek değildir (Fidan 2005).

Bu araştırma şu amaçları gerçekleştirmek için planlanmıştır:

1. Isparta merkez çocuk yuvasında koruma altında bulunan 7-12 yaş çocukların davranış sorunlarını ve bu sorunları etkileyen faktörleri tespit etmek,

2. Kurum personeline mesleki ihtiyaçlarına göre belirlenmiş konularda eğitimler düzenlendikten sonra, bu eğitimlerin çocukların davranış sorunları üzerine etkisini belirlemek
3. Koruma altındaki çocukların yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, kuruma alınma yaşı ve sebebi, spor yapma, düzenli ilaç kullanma gibi değişkenlere bağlı dağılımlarını belirlemek.
4. Personele yapılan eğitimin çocuklar üzerine etkisini tespit edip, eğitimin önemini vurgulamak ve kalifiye personel yetişmesine yardımcı olarak yetiştirilen çocukların daha sağlıklı bireyler olmasına destek olmak.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Çocukluk Evresinin Gelişim Özellikleri

Çocukluk yaşamın temel bir aşamasıdır ve etkisi tüm yaşam boyu devam eder. Çocukluk, insan yaşamında gelişme ile geçer. Bu dönemin temel özelliği masumiyet, gereksinimi ise güvenlik ve sevgidir (Topçu 2009).

Gelişme kavramı, düzenli, uyumlu ve sürekli bir ilerlemeyi dile getirmektedir. Gelişim ileriye dönük olup, değişiklikler arasında belirgin bir ilişkiyi kapsar. Başka bir deyişle, gelişimin yüzleri arasında bir bütünleşme söz konusudur. Bu bütünleşme nedeniyle, gelişimin her evresi kendinden sonraki evreyi doğrudan etkiler (Yavuzer 2007). Yaşam döngüsü dediğimiz bu evreler bireyin dil, motor, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimini içerir.

Özet olarak bireyin gelişimi doğuştan yaşamının sonuna kadar kendi içinde ve birbirinin üzerinde inşa edilen çeşitli evrelerden oluşur. Bu bölümde bebeklik, okul öncesi ve okul çağı evrelerinden söz edilecektir.

Bebeklik evresi 0-2 yaş grubunu kapsar. Doğumdan sonraki iki veya dört haftalık bebeğe “yenidoğan” denmektedir. Yenidoğan bebeğin kimi düşünürlerce bağımlı, toplumsal ve zihinsel yeteneğinin az veya hiç olmadığı düşünülmektedir. Kimi düşünürler ise bebeğin algılama ve öğrenme yeteneğinin güçlü olduğunu ve hızlı tepki verdiğini saptamışlardır.

Bebeğin fiziksel gelişimi hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir. Erkek bebeğin kız bebeğe göre bedensel gelişimi daha hızlıdır. Bebekte ilk on iki ayda en çok büyüyen gövde iken, bacaklardaki büyüme bir yaş ile ergenlik evresinin son evresinde gerçekleşir.

Piaget bebeklik evresini duyu-hareket dönemi olarak niteler. Duyu-hareket şeması, bebeğin çevresiyle etkileşime girmek için kullandığı örgütlü bir eylem ya da eylemler dizisidir. Dil gelişimini, dil öncesi ve dil gelişimi diye iki evreye ayırır. Dil öncesi evre: ağlama ve agulama evrelerinden oluşur. Dil gelişimi ise tüm cümle, telgraf konuşması ve cümlelerin uzunluğunun gitgide artması evrelerini içerir.

Bebeğin ilk sosyal davranışı annesine olan bağılıktır. Bağılılık bebeğin anneye yakın olmasını ve ebeveyniyle bebek arasında olumlu ve karşılıklı yardım edici bir

ilişkinin kurulmasını sağlar. Arkadaşlık ilişkileri bakma ve dönme şeklindedir. Bu ilişki giderek saldırganlık halini alır.

Saldırganlık saç çekme, burun veya gözlük tutma gibi davranışlar olarak kendini gösterir.

Bebeğin annesinden kopma dönemi çevreyi tanıma isteğinin arttığı ve yeteneklerinin geliştiği dönemdir. Çevreyi öğrenmek ve tanımak için bebek anneden yavaş yavaş ayrılmaya başlar. Bir yaşına gelen bebekte görülen temel sosyal sorun bağıllık ile kopma arasındaki çelişkidir (Aslan 1997).

Freud, doğumdan 7 yaşına kadar olan dönemde, duygusal açıdan üç temel gelişim dönemi olduğunu söyler. Bunlardan “oral dönem” 0-18 aylar arası, “anal dönem” 1,5-3 yaş arası, “fallik dönem” 3-7 yaş arasında görülür. Oral dönemde başlıca haz kaynağı ağızdan besin almaktır. Besin alırken önce dudaklar ve ağız boşluğu uyarılır, sonra yutulur, eğer hoş gitmezse tükürülür. Freud ‘un oral dönemi Erikson’un temel güven ya da güvensizlik dönemine karşılık gelir. Güven ya da güvensizlik dönemi, doğumdan başlayarak, 12. ayın sonuna kadar sürer. Bu dönemdeki eğitim biçim, çocuğu yetiştirme şekli ve onunla kurulan duygusal iletişim, çocukta güven ya da güvensizlik duygularının oluşumuna neden olur. Bu evrede anne tarafından verilen duygusal besin ve etkileşim büyük önem taşır.

Bu evredeki güzel ve başarılı bir deneyim sonucu, çocuklar kendilerini ikinci evreye hazırlayabilirler.

Çocukluğun ikinci evresi, 1 yaşından 3 yaşına kadar sürer. Bu dönem, duygusal ve kişilik gelişimlerinin belirgin olarak görüldüğü evredir.

Erikson, bu dönemi bağımsızlık evresi olarak belirler. Bu evre çocukların anne bağımlılığından tamamıyla uzaklaşıp iki ayakları üzerinde durabildikleri zaman başlar. Fizikse olgunluk, onların emekleyebilmelerine, yürüyüp koşabilmelerine olanak hazırlarken, kişilik açısından bağımsız olmalarını da sağlamıştır.

Bu evre, çocukların her şeyi keşfedebilecekleri dönemdir. Bu dönemde çocuklar bağımsızlık gereksinimi duyarlar ve bunun karşılanması içinde özgür bırakılmayı beklerler. Eğer bu evrede çocuklar sürekli cezalandırılır, aşırı koruyucu ya da anne bağımlı bir şekilde yetiştirilirse bu baskı sonucu ezikliğin kızgınlığını ve utancını yaşamaya başlarlar. Utanç duygusu yerleştikten sonra artık yaptığı seçimlerin doğruluğu konusunda sürekli kuşkuya kapılır ve haklarını savunamazlar.

İlk iki yılda hızlı bir artış gösteren boy uzaması okul öncesi dönemde daha yavaş fakat sürekli bir artış gösterir. Ergenliğe kadar ani bir artış kaydedilmez.

İlk diş, genellikle çocuk 6-8 aylıkken çıkar. Alt ve üst çenede toplam yirmi adet olan süt dişleri üç yaşına kadar tamamlanır. Kalıcı dişler altı yaşından itibaren ağızda yerini almaya başlar (Yavuzer 2007).

Bu yaş grubundaki çocuklarda dil ve zihinsel gelişimde önemli ilerlemeler kayıt edilir. Piaget bu evredeki zihinsel gelişime “işlem öncesi dönem” adını vermiştir. Bu evrede çocuk, dile ve sembolik düşünce yeteneğine kavuşmuştur. Mantıksal düşünme henüz gelişmemiştir. Ayrıca çocuk nesnelere başka şeylerin simgesi gibi kullanır. Ayrıntıları dikkate almadan genel olarak algılar ve aralarında ilişki olmayan obje ve kavramları bütünleştirme yeteneğine sahip olur.

Okul öncesi çağıdaki çocuk somut ve soyut ilişkiyi anlamaya başlar ve somut türden ilişkileri duyular yoluyla algılar, sosyal ilişkilere girmeye başlar. Ailenin dışındaki bireylerle özellikle akranlarıyla beraber olur. Uyum ve işbirliği içindedir. Eylemlerinde bağımsız olmak ister. Grup halinde oynamaya başlar (Aslan 1997).

İki ile altı yaş arasındaki ilk çocukluk evresinde çocuk, sosyal ilişkinin nasıl kurulduğunu, ev dışındaki insanlarla, özellikle kendi yaşlılarıyla nasıl beraber olunacağını öğrenmeye başlar; uyum ve işbirliği gelişir. Çalışmalar bu yaşlarda oluşan sosyal tavır ve davranışların önemli olduğunu ve bazı küçük farklılıklar dışında, tüm çocuklarda bunlara rastlanabildiğini göstermiştir (Yavuzer 2007).

Erken çocukluk dönemi çocuğun çevresinden en çok etkilediği dönemdir; çocuğu etkileyen sosyal ve çevresel faktörler onun fiziksel ve zihinsel olarak gelişimini de doğru orantılı olarak etkilemektedir. Bu dönemde çocuğun normal ve psiko-sosyal gelişimini olumsuz etkileyen faktörler, bu gelişimde duraklamalara yol açmakta, olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle bu dönemde çocuğun bulunduğu ortam eğer onun gelişimini desteleyecek bir ortam ise, çocuk yeterli besleniyor ve sağlıklı ise bu faktörler çocuğun geleceği için sağlam bir temel oluşturur. Bu nedenle erken girişim yapılarak bu olumsuz çevre faktörlerinin ortadan kaldırılması gerekir (Bertan ve ark. 2009).

Psiko-sosyal açıdan Freud’un “Fallik” ve Erik Erikson’un “Cinsel devinim” (girişim ya da suçluluk) evresi olarak değerlendirdiği bu evre, cinsiyetin fark edilmesinde, kendi cinsiyetiyle özdeşleşmesinde önceki evrelerden getirilen cinsel

nitelikli dürtülerin cinsel organlara yöneltilmesinde ve yetişkin cinselliğinde temel oluşturur.

Okul öncesi gelişimin tamamlandığı 7-12 yaş dönemi çocuğun evden çıkıp, dış dünyaya açıldığı, toplumsal çevreye iyice karıştığı dönemdir. Bu dönem ergenliğin başlangıcına kadar devam eder. Gelişim hızı yavaş bir tempoyu izler ve belli bir olgunluğa erişir (Aslan 1997).

“Somut İşlemler Dönemi” adı verilen 7-11 yaşları arasında çocuklarda, mantıksal düşünme ve sayı, zaman, mekan, boyut, hacim, uzaklık kavramları yerleşmeye başlar.

Piaget’ye göre, somut işlemler döneminde olan çocuklar, yeni bir dizi kural geliştirirler; “gruplandırma” adı verilen bu işlemin özel mantıksal niteliği vardır. Okul çağındaki bir çocuğun düşüncesinin başlıca özelliği de bu gruplama yeteneğine sahip oluşudur. Bundan “sınıflama, sıralama, serileme, değişmezlik, sayı ve mekân” kavramları oluşur.

Bu dönemde mantıksal düşünmenin başlaması, duygusal yaşamda dikkate değer bir dengenin oluşumuna yardımcı olur. Son çocukluk dönemindeki çocuklar, kendilerinin değil, başkasının bakış açısını kullanabilir, artık düşündükleri ve merak ettikleri çeşitli becerileri kazanmaya başlarlar.

Bu yaştaki çocuğun dili hızla gelişmektedir; bazen dili bir yetişkin gibi kullandığı görülür. Son çocukluk döneminin sonlarına doğru çocukta, problemleri kendi kişisel girişimleriyle çözme yeteneğinin yüksek düzeyde geliştiği görülür.

Son çocukluk döneminde çocuk, kendini sınıf, arkadaş ve oyun grubu içinde bulur. Bu da onu, ergenlerde olduğu gibi, kendi cinsiyetindeki grubun tüm faaliyetlerine katılmaya, arkadaşlarıyla iletişim kurmaya yönlendirir (Yavuzer 2007).

Çocuğun içinde bulunduğu gelişim döneminin sorunları, uyumsuzluk belirtisi gibi algılanmamalıdır. Belirti, dört –beş yaşına kadar çocukların yatağa işemeleri gibi, belli bir gelişim döneminde sıkça görülen olağan ve geçici bir durum ise, bu önemli bir sorun olarak görülmemelidir (Bakırcıoğlu 2007).

Çocuklardaki sorunların bir kısmı gelip geçicidir. Bunlar sorun olarak pek kabul edilemez. Asıl gerçek kabul edilen sorunlar, süreklilik gösteren sorunlardır. Sürekliliğin yanı sıra, sorunun şiddeti yani yoğunluk derecesi önemlidir diyen Göknaar (2004) kitabında çocuklarda sıklıkla görülen sorunları “utanç duygusu, aşırı

kaygı ve heyecan, kekemelik, tik, tırnak yeme, parmak emme, altını ıslatma, dışkı kaçıрма, yalan, çalma” olarak sınıflandırmıştır.

Freud’un gizil, Erikson’un beceri ya da aşağılık evresine karşılık gelen bu evredeki çocuğun benlik sınırlarına araç gereçler girmeye başlar. Bu araçları kullanmak için becerileri geliştiğinden sosyal ilişkilerinde de bir süreklilik ve tutarlılık görülür. Ayrıca hayranlığı ebeveynlerinden öğretmenlerine kayar. Öğretmenin beğenisini ve övgüsünü kazanmak ister (Aslan 1997)

2.2. Çocukta Uyum ve Davranış Bozuklukları

Uyum, bireyin sahip olduğu özelliklerinin kendi benliği ile içinde bulunduğu çevre arasında dengeli bir ilişki kurabilmesi ve bu ilişkiyi sürdürebilmesi şeklinde tanımlanabilir.

Gelişim evrelerinin getirdiği doğal zorluklara yakın çevrenin olumsuz etkileri katıldığında, çocukta bunlara tepki olarak çoğunlukla duygusal düzeyde bozukluklar görülebilir. Bu olumsuz tepkilere “Uyum ve davranış bozuklukları” denir. Bu ana başlık altında, parmak emme, tırnak yeme, alt ıslatma gibi alışkanlık bozukluklarından, suçluluk olarak tanımladığımız anti-sosyal davranışa kadar uzanan uyum güçlükleri toplanabilir (Yavuzer 2007).

Davranış sorunu bireyi bunaltır, uyumu bozar ve mutsuz eder. Her birey zaman zaman bunalıma düşebilir. Dış etkenlerin değişmesi, ölüm, ayrılık, ağır hastalık, işsizlik gibi birçok değişim ve stres bireyin uyumunu bozar (Aslan 1997).

Ailesel etmenler, genelde kentli, düşük sosyo ekonomik düzeyden gelen, parçalanmış aile çocuklarında davranış bozukluğu artar. Aile üyelerinin çocuğa karşı gösterdiği tutarsız ilgi ve hoşgörüde davranış bozukluğuna yol açmaktadır. Hiç bir biçimde sınır konmamış çocuklar gerekli kuralları, dürtü ve duygularını denetlemeyi öğrenmede yetersiz kalmaktadırlar. Bu durum gençlik döneminde saldırgan, yıkıcı ve disiplinsiz davranışlarla kendini göstermekte, genç reddedilmektedir. Bu sonuçta davranış sorununun gelişmesine yol açar (Erçetin ve ark. 2006).

Psikolojik açıdan uyumlu çocuk iç çatışmalardan arınık olan, gerçeğe göğüs geren, engellemeleri tolere edebilen, kendi içindeki yetersizlik ve korkularının farkında olan ve onları kabul eden, onlardan doyum sağlayabilen, kızgınlığını ve öfkesini yapıcı ve istenen şekilde gösterebilen kişidir.

Çocuğun sağlıklı gelişimi ve kişilik kazanması birçok sorunun çözülüp, engellerin aşıldığı bir çevrede olur. Olumlu çevre, anlayışlı, sevgi ve güven verendir. Bu çevreyi bulamayan çocuk güvensiz, karmaşık duygu, düşünce ve çelişkiler içinde bunalır ve de onu kimsenin sevmediğini zanneder ve istenmediği duygusuna kapılır. Böylece çevredekilerin ilgisini çekmek için gereksiz davranışlarda bulunur. Bu davranışlar giderek çevresiyle ilişkilerini bozar. Bu bozukluklar arasında; sürekli hırçınlık, sinirlenme, geçimsizlik, yalancılık, kavgacılık, söz dinlememe, kaygı ve korku hali, evden ve okuldan kaçma, hırsızlık, sürekli baş kaldırma, kuralları çiğneme ve saldırganlık gibi davranışlar sayılabilir.

Sıfır ile iki yaş grubundaki çocuğun haz kaynağı ağızdır. Ağızdan aldığı besinlerden haz duymazsa ısırma ve saldırganlık davranışı gösterir. Temel güven duygusunun geliştiği bu evrede çocuğun bu duygusunun gelişmesi engellenirse özlem, üzüntü, umutsuzluk ve değersizlik duygusu oluşur. Bunun tersi ise umut ve geleceğe güven duygusudur.

Ayrılık kaygısını yoğun olarak yaşayan bu evredeki çocuk; katı ve baskıcı tutum ve davranışlar ile yetiştirilirse tutucu bir karakter sergiler. İleriki yaşlarda inatçı, cimri, bencil, eziyet etmeye eğimli olur. Yıkıcılık, kızgınlık ve öfke nöbetleri geçiren, pasaklı ve dağınık bir kişilik geliştirir.

Üç ile altı yaş grubundaki çocuğun bir önceki evrenin ilgi ve beklentileri engellenir ve gerçekleştirilmezse toplu oyunlara katılamaz, yaşlıları ile yarışamaz ve çevreye uyumu yaşlılarından geri kalır. Ayrıca sevgiden yoksun bırakılan, incitilen ve yalnızlığa mahkum edilen çocuk kendini gerçeklerden sıyrarak hülyalar âlemine kapılır, yaşama küser ve yapayalnız hale gelir.

Okul öncesi çocuklarda bir takım olumsuz duygular, korku ve fobiler, saldırganlık ve bağımlılık gibi davranış sorunları ortaya çıkabilir. Çocuk, kaçırılmaktan, hayali yaratıklardan, köpek, karanlık, gürültü, şimşek ve ani seslerden korkabilir. Kıskançlık, öfke duyguları, anneden ayrılma ve terk edilme endişesi sıkça görülür. Bu endişelere karşı içe çekilme, gerileme davranışları görülür ve inkâr, bastırma, yansıtma savunma mekanizmaları çocuk tarafından kullanılır.

Okul çağı denen 7-12 yaş dönemindeki çocukta önceki evrelerde geçirilmiş olan duygusal-cinsel çalkantılar ve çatışmalar yatışma ve uyuklama durumuna geçer.

Bu evredeki çocuk beklentilerin farkındadır. Okuldaki başarı beklentilerine uyarsa kendini başarılı, değil ise başarısız hisseder, aşağılık ve yetersizlik duygusuna kapılır. Böylece girişim duygusunun, öğrenme zayıflığının ve becerilerinin yetersizliğine inanır. Tembel, kararsız görünümde olabilir, eylemlerinde ambivalans duyguları taşır. Ayrıca çocuk sosyal çevresiyle ilişkileri düşmanca ve reddedici yönde ise güvensiz ve utangaç bir kişilik geliştirir.

Genellikle okul çağındaki çocukta okul ve ölüm fobisi görülür. Çocuk okula gitmeyi reddeder ve okulda iken engelleyemediği yoğun bir kaygı yaşar. Ölüm fobisi ise sekizinci yaş kaygısıdır (Aslan 1997).

2.3. Korunmaya Muhtaçlık Olgusu

Çocuklar, bir ülkenin geleceğini oluşturdukları için, onların yetiştirilmesi ve eğitimlerinin sağlanması hususlarında son derece özen gösterilmesi gerekmektedir. Kimli veya kimsesiz, yoksul veya zengin, suçlu veya suçsuz, bedensel veya ruhsal ya da zihinsel özürlü olması veya olmaması gibi ayrımlara girilmeksizin, çocuğun bütün olarak korunması gerekmektedir. Ancak, normal hayatlarında herhangi bir unsur eksik olduğu için özel bir ilgiye muhtaç olan küçüklerin oluşturduğu bir grup vardır ki, öğretilerde ve kanuni düzenlemelerde bunlara “korunmaya muhtaç çocuklar” denilmektedir (Şenocak 2006).

Korunmaya muhtaç çocuk beden, ruh ve ahlak gelişimi tehlikede olan çocuktur, kişisel güvenliği yoktur. Ebeveynlerinden biri veya ikisi ölüm, ayrılma, terk gibi nedenlerden dolayı ebeveynlerinden yoksundur. Kimi korunmaya muhtaç çocuk ebeveynlerinin hiçbirini tanımamaktadır. Kimileri ise ebeveyni olduğu halde ebeveynlerinden yeterli ilgi görmemiş, reddedilmiş, kabul görmemiş, fuhuş alkol uyuşturucu, dilencilik gibi toplumsal tehlikelere karşı maruz ve savunmasız bırakılan diğer bir deyişle yaşamının bir döneminde kısa yada uzun süreli bir yoksunluk yada bozuklukla karşılaşmış, örseleyici olay ve olaylar yaşamış çocuktur (Aslan 1997).

2828 Sayılı sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nun üçüncü maddesine göre Korunmaya Muhtaç Çocuk; beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup, Ana veya babasız, ana ve babasız, ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen,

ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuktur (T.C. Resmi Gazete, 27 Mayıs 1983, Sayı:18059).

2.4. Korumaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Bakım Hizmetleri

Çocukluk dönemi önemli gelişimsel dönemlerden biridir. Çocukların fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan sağlıklı olarak gelişmeleri için, anne-baba ya da çocuğa bakan kişi ile çocuk arasındaki karşılıklı sevgi bağının kurulmasının önemi yüzyıllardan beri bilinmektedir. Ancak yoksulluk, aile içi sorunlar, anne babada bedensel, ruhsal ya da zihinsel yetersizlikler, annenin ya da babanın ölümü, ihmal ya da istismar, ergen evlilikleri ya da evlilik dışı doğumlar sonucu terkler gibi pek çok nedenle anne-babalık görevleri yetersiz kalabilmekte ve çocuk korunmasız hale gelebilmektedir. Bu durumda çocuklar devlet tarafından koruma altına alınarak farklı bakım modellerinde büyütülmektedir. Koruma altına alınan çocuklara yönelik geliştirilen bakım modelleri, ülkeden ülkeye, o ülkenin sosyal, ekonomik ve kültürel yapısına bağlı olarak değişim göstermektedir (Şimşek ve ark. 2008).

Çeşitli nedenlerle bir aileye sahip olamayan, ailesinden ayrılmak zorunda kalan, öz ailesi yanında yetişme şansına sahip olmayan ve bakıma muhtaç olan bu çocukların, korunma altına alınarak topluma kazandırılmaları, toplumun geleceği açısından hayati öneme sahiptir.

Korunmaya muhtaç çocuklara yönelik sosyal hizmetler sunumunda korunmaya muhtaç duruma gelmiş çocuğun öz ailesi yanında bakım ve korunmasını sağlayıcı hizmetlere öncelik verilmelidir. Ancak, bu gerçekleşmiyorsa kurum bakımı, koruyucu aile uygulaması ve evlatlık gibi değişik bakım türlerine başvurmak faydalı olacaktır. Ülkemizde, hakkında korunma kararı alınan korunmaya muhtaç çocuklara yönelik hizmetler, 1983 yılında çıkarılan 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu hükümlerine göre yürütülmektedir (Şenocak 2006).

2.4.1. Çocuk Esirgeme Kurumu'nun Kısa Tarihçesi

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun tarihsel gelişiminin Osmanlı dönemine kadar uzandığı bilinmektedir. Osmanlı döneminde vakıflar ve hayırsever kişiler kurumun görevini yerine getirmekte iken, 1917 yılında Himaye-i Etfal Cemiyeti tarafından yürütülmeye başlamıştır. 1925-1929'lu yıllar arasında cemiyet görevini Çocuk Esirgeme Kurumu Derneği adını alarak devam ettirmeye başlamıştır. 1935 yılında bu cemiyetin adı Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu olarak değiştirilmiştir. 1983 yılında ise kabul edilen 2828 sayılı yasa ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

Günümüzde kurum Başbakanlığa bağlı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu adı altında, 81 ilde korunmaya muhtaç çocuk, genç, yaşlı, özürlü birey ve aileye, gündüzlü ve yatılı hizmet sunmaktadır (Akgün 2006).

2.4.2.Çocuğun Kendi Ailesi veya Akrabası Yanında Korunması

Bu bakım türünün ortaya çıkışı diğer bakım türlerine nazaran oldukça eskidir. İngiltere'de 1601 tarihinde Elizabeth Yoksulluk Kanunu ile bakıma muhtaç çocukların sorumluluğunu yüklenmiş olan ana-baba ve akrabalara nakdi yardım yapılması öngörülmüştür.

Çocuğun kendi ailesi veya akrabası yanında korunması yöntemi, ekonomik yönden desteğe ihtiyaç duyan ailelerin parasal ve nesnel hizmetlerden (mal ve malzeme yardımı, rehberlik, yönlendirme vb.) faydalanmasını sağlayacak bir sosyal yardım türü olarak 2828 sayılı Kanunda öngörülmüştür.

Bu hizmetten, ailesi veya yakın akrabaları olan ancak, belli bir süre korunması gereken çocuklar yararlanmaktadır. Bazı durumlarda aile maddi destek ve rehberlikten yoksun olduğu için çocuğun ihtiyaçlarını karşılayamamakta ve ona uygun bir ortam sağlayamamaktadır. Yoksulluğun ve yetiştirme yurtlarının yatılı okul gibi algılanmasından kaynaklanan bir düşünce tarzının etkisiyle, özellikle yoksul ana-babalar korunma kararı aldırarak çocuklarını bakım ya da yetiştirme yurtlarına vermektedir. Bu konuda değişik dönemlerde yapılan araştırmalar bu yol ile yetiştirme yurtlarına önemli sayıda çocuk yerleştirildiğini göstermektedir. Yoksulluk

gerekçesi ile çocukların ailelerinden alınarak kurumlara konulması çocuklar açısından çok sakıncalı bir koruma şeklidir. Çünkü zorunlu hale gelmedikçe ana-baba ve çocukların ortak yaşantısını, çocuk ve ana-baba arasındaki günlük ilişkileri parçalamamak gerekir (Şenocak 2006).

Ekonomik yoksulluk içinde olan ailelerin çocuklarına daha iyi bakabilmeleri için yapılan parasal yardımlar 2828 sayılı SHÇEK kanununa dayanarak çıkarılan Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliği'nde yoksulluk içinde bulunup da temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve yaşamlarını en düşük seviyede dahi sürdürmekte güçlük çeken kişi ve ailelere en yüksek devlet memuru aylığının(ek gösterge dahil) %40'ını yapabilir denmektedir (T.C. Resmi Gazete 31 Mart 2005, Sayı: 25772).

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nun 9. maddesi, "b" bendinde de "Öncelikle çocuğun aile içinde yetiştirilmesi ve desteklenmesi için aileye eğitim, danışmanlık ve sosyal yardımlarla güçlendirmek," maddesi yer almaktadır (Erol ve Şimşek 2006).

2.4.3. Kurum Bakımı

Öncelikle, bakım yöntemlerinden bir tanesi olan kurum bakımı'nın ne olduğu tanımlanacak olursa; bir ailenin olmadığı ya da ailenin fonksiyonlarını yerine getiremediği durumlarda, kimsesiz ve korunmaya muhtaç çocuklara resmi ya da özel kurumlarca geçici ya da sürekli olarak sunulan bakım hizmetine verilen bir addır. Kurum bakımı altındaki çocuklar, kendileriyle herhangi bir kan bağı olmayan aynı durumdaki çocuklarla bir arada topluca yaşamakta ve kendileriyle biyolojik bir yakınlığı olmayan yetişkinlerce bakılmaktadır.

Bu tanıma göre, yukarıda ifade edilen bakım hizmetleri kanunen çocuk yuvaları ile yetiştirme yurtlarında yerine getirilmektedir. 2828 sayılı Kanun, çocuk bakım yuvalarını şu şekilde tarif etmiştir: 0-12 yaş arası korunmaya muhtaç çocuklarla, gerektiğinde 12 yaşını dolduran kız çocukların bedensel, eğitsel, psiko-sosyal gelişimlerini sağlıklı bir kişilik ve iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Yine aynı kanunda yetiştirme yurtları da tarif edilmiştir. Buna göre yetiştirme yurtları, "13-18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edilmelerini ve

topluma faydalı kişiler olarak yetişmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır” (T.C. Resmi Gazete, 27 Mayıs 1983, Sayı: 18059).

Kurum bakımı, sosyal hizmet uzmanlarınca yapılan sosyal inceleme sonucunda çocuğun ailesi yanında kalması sakıncalı olduğu, aile durumunun düzeltilmesi ve rehabilite edilmesi mümkün olmadığı hallerde yegâne bir bakım türüdür. Ayrıca psiko-sosyal gelişimi, mutluluğu ve huzuru için belli bir süre yakın çevresinden uzaklaşması gerekenlerle, ailesinden ayrılmadıkça sorunu çözülemeyecek, psikoterapiye ve özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar kurum bakımına alınırlar (Aslan 1997).

İl sosyal hizmetler müdürlükleri, mahkemeden alınan korunma kararından sonra çocuğun bir yuvaya yerleştirilmesi işlemlerini yürütür. Yerleştirme aşamasında çocuğun gelişiminin olumsuz yönde etkilenmesini önlemek amacıyla iki önemli noktaya dikkat etmek gerekir.

Bunlardan birincisi çocuğun ailesinin bulunduğu ildeki yuvaya yerleştirilmesidir. Ailesinden ayrılarak bir kurumda yaşamaya başlaması çocuk üzerinde olumsuz etkilere yol açacaktır. Bu olumsuz etkileri kurum bakımındaki çocukların aileleri ve yakınlarıyla bağlantısı bir ölçüde azaltabilmektedir. Bu nedenle, çocuğun ailesinin bulunduğu yerdeki yuvalara yerleştirilmesine özen göstermek gerekmektedir.

İkinci önemli bir nokta ise, kardeşler hakkında korunma kararı alınmışsa mümkün olduğu ölçüde bunların aynı kuruma yerleştirilmesine çaba gösterilmesidir. Zira, parçalanmış ailelerden gelen çocukların gelişimleri için büyük önem taşıyan bu uygulama, aynı zamanda çocukların birbirlerini tamamlama ve aralarındaki bağı sürdürmelerini sağlamaktadır.

Çocukların yuvada koruma altında buldukları dönem, yaş grupları dikkate alındığında kişilik yapılarını etkileyecek alışkanlıklar kazandıkları dönemdir. Bu dönemde çocuklara sistemli ve tutarlı davranılması büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle çocuk yuvalarında mümkün olduğu ölçüde uzman personel denetim ve gözetiminde sistematik bir hizmet sunulmalıdır (Şenocak 2006).

SHÇEK yasının ilgili maddelerine dayanılarak oluşturulan yönetmelikler ile korunmaya muhtaç çocuklara verilen hizmetin tür, niteliği ve işleyişine dair esaslar,

kuruluş ve personelin görev, yetki ve sorumluluklar açıklanmıştır. Çocuk yuvaları ile yetiştirme yurtları yönetmelikleri ile kurumlarda ihtiyaca göre genel müdürlükçe hazırlanacak standart kadrolara uygun sayı ve nitelikte personel istihdam edilmesi öngörülmüştür. Profesyonel eğitim görmüş elemanların kurumlarda (çocuk yuvası ve yetiştirme yurdu) çalışma programlarını, çocukların gereksinim ve sorunlarını, kuruma uyum, bakım ve yetiştirmeleri ile ilgilenmek ve çözüm yolları bulmak, tartışmak üzere koordinasyon ve değerlendirme kurulu ile sosyal ve eğitsel servis düzenlemiştir (Aslan 1997).

Kurumlarda Koordinasyon ve Değerlendirme Kurulu; müdür, müdür yardımcısı, sosyal hizmet uzmanı, psikolog, çocuk gelişimci, öğretmen, çocuk eğiticisi, doktor, diyetisyen ve hemşireden oluşur Meslekler arası koordinasyon ve ekip çalışmasını sağlayan koordinasyon ve değerlendirme kurulu her ay toplanır.

Her ay yapılan toplantılarda dönem içerisindeki etkinlikleri gözden geçirmek, çocukların kuruluş ve okul hayatındaki gereksinim ve sorunlarını tartışmak, konuya ilişkin önerileri incelemek ve karara bağlamak, Çocukların öğrenim başarısı, yetenek, ilgi ve istekleri doğrultusunda devam edecekleri üst öğrenim kurumları ve kursların belirlenmesi hususunda değerlendirmeler yapmak, Kuruluştaki verilen hizmetlerin veriminin artırılması amacı ile personele yönelik hizmet içi eğitim programlarını belirlemek, başlıca görevleri arasındadır.

Kuruluşlarda mesleki çalışmaları koordineli bir şekilde yürütmek üzere, sosyal hizmet uzmanı, psikolog ve çocuk gelişimciden oluşan bir sosyal servis kurulur. Sosyal servis elemanları kuruluşta çocuklarla doğrudan ilgili olan personeli yönlendirme sorumluluğu taşır.

Çocuğun kuruluşu kabulü, uyumu gerekli bakım ve yetiştirme ile ilgili mesleki çalışmaları yapmak, Kuruluştaki bakılan çocukların, ana ve baba veya yakınlarından kimlere ne kadar süre ile izinli verilebileceğini belirlemek, bu kişiler ve aile hakkında sosyal inceleme raporu hazırlanmasını sağlamak, çocukların okul ve eğitim durumlarıyla ilgili kayıtları düzenlemek, okul-kuruluş işbirliğini sağlamak, Çocukların psiko-sosyal ve bedensel yönden gelişimlerinin sağlanması amacıyla sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler düzenlemek başlıca görevleri arasında yer alır (T.C. Resmi Gazete, 07 Ocak 1999, Sayı: 23576).

2.4.4. Kurumda Bulunan Personelin Görev ve Yetkileri

2.4.4.1. Müdürün Görev ve Yetkileri

- Kuruluşun idari, mali ve teknik tüm işlerini ilgili kanunlara, tüzüklere, yönetmeliklere ve Genel Müdürlük Genelgelerine göre yürütmek,
- Kuruluştaki çocuklara en iyi biçimde hizmet verilebilmesi için gereken önlemleri almak, görevliler arasında işbölümü sağlamak ve denetlemek, Korunma karan bulunmayan çocukları il müdürlüğüne bildirmek,
- Personelin her türlü çalışma programlarını, çalışma saatlerini ve nöbet çizelgelerini düzenlemek, onaylamak ve uygulamak

2.4.4.2. Müdür Yardımcısının Görev ve Yetkileri

- Müdür yardımcısı, kuruluşun hizmetlerinin yerine getirilmesinde müdüre yardım eder. Müdür bulunmadığı zamanlarda onun vekilidir. Birden fazla müdür yardımcısı olduğunda aralarında iş bölümü yapılır.

2.4.4.3. Sosyal Hizmet Uzmanının Görev ve Yetkileri

- Kuruluşa çeşitli yollardan gelen her çocuğun ilk kabulünü yapmak ve hakkında ilk gözlem raporunu hazırlamak, kuruluşa uyumuna yardımcı olmak,
- Çocukların kendilerine ve topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerinin sağlanması amacıyla sürekli olarak psiko-sosyal gelişimlerini izlemek Sosyal Kişisel Çalışma, Sosyal Grup Çalışması ve Toplumla Çalışma yöntemlerini kullanarak sorunlarının çözümüne yardımcı olmak,
- Çocuğun ailesi ve yakınları ile gerekli mesleki çalışmalar yapmak ve çocuğun korunmasını gerektiren koşulların devam edip etmediğini izlemek,
- Çeşitli nedenlerle kuruluştan ayrılacak çocuğu yeni yaşantısına hazırlamak ve yeni yaşantısının izlenmesinde görev almak.

2.4.4.4. Psikologun Görev ve Yetkileri

- Çocuğun kuruluştaki kalış süresi içerisinde zekâsını, psikolojik durumunu, yeteneği ile mesleki yönelimi ve ilgi alanlarını çeşitli test, yöntem ve tekniklerle belirlemek,
- Çocuğun yetiştirilmesi, meslek sahibi edinmesi ve sağlıklı bir kişilik kazanması için mesleği ile ilgili uygulamaları yerine getirmek,
- Özel ilgi gerektiren çocuklarla mesleki çalışmalar yapmak ve çalışmalara ilişkin gerekli raporları hazırlamak, gerektiğinde çocuğun sorunlarının çözümlenmesi amacıyla hastane, psikiyatri klinikleri ve benzeri kuruluşlarla ilişkiye geçerek vaka takibini yapmak,

2.4.4.5. Çocuk Gelişimcinin Görev ve Yetkileri

- Temel esasları Genel Müdürlükçe belirlenen, çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal gelişimleri ile ilgili, yaş özelliklerini de göz önünde bulundurarak eğitim programları hazırlamak,
- Okul öncesi gelişim ve eğitim programlarının uygulanabilmesi için gerekli ortamın hazırlanmasında, gerekli araç ve gereçlerin seçiminin yapılması ve sağlanmasında idareye yardımcı olmak ve bu materyallerin iyi bir şekilde kullanılmasını ve korunmasını sağlamak,
- Çocukların gelişim ve eğitimini izlemek, normal gelişim göstermeyen ve özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar için diğer meslek elemanları ile işbirliği yaparak hazırlanacak, özel eğitim programlarını uygulamak,
- Çocukları yeteneklerine göre müzik, spor, el sanatları, resim, folklor gibi faaliyetlere yönlendirmek,
- Çocuklara iyi alışkanlıkların kazandırılması, toplumda yaşama kurallarının öğretilmesi konularında çalışmalarda bulunmak,
- Okul öncesi eğitim çalışmalarını ile çocukları ilköğretime hazırlamak,
- Kuruluşun amacına uygun nitelikte araştırma ve inceleme yapmak,
- İlgili sağlık personeli ile birlikte çocukların gelişimlerini izlemek ve gelişimlerini destekleyici çalışmalar yapmak.

2.4.4.6. Öğretmenin Görev ve Yetkileri

- Çocukları yeteneklerine ve isteklerine göre okul seçiminde yönlendirmek ve bu konuda sosyal servis elemanları ile işbirliği yapmak,
- Çocukların okula devamını sağlamak ve izlemek, programlı çalışma alışkanlığını kazandırmak, okul ile ilgili sorunlarını çözmek,
- Kamu kurum ve kuruluşlarına bağlı gündüzlü ve yatılı ortaöğretim kurumlarına devam edecek çocukları koordinasyon ve değerlendirme kurulu üyeleri ile birlikte belirlemek,

2.4.4.7. Çocuk Eğitici Görev ve Yetkileri

- Kurulda sorumluluğu altında bulunan çocuklar için hazırlanan eğitim programlarını günlük program dahilinde uygulamak,
- Sorumluluğu altındaki grubun yaş ve gelişim özelliklerine uygun eğitim araçlarını üretmek (oyuncak, kukla, hikaye anlatma araçları ve benzeri), malzemelerini temin etmek,
- Grubun bakım, temizlik ve düzeninde sağlık koşullarının sağlanmasına yardımcı olmak,
- Grubunda bulunan çocuklara öz bakımla (temizlik, giyinme, soyunma, uyku, beslenme ve benzeri) ilgili temel davranışlar kazanmasında yardımcı olmak,
- Grubundaki çocukların beslenme ihtiyaçlarının giderilmesinde sağlık koşullarına uygun ortamı düzenlemek ve devamlılığını sağlamak,
- Çocukların günlük takibini yaparak ilgili meslek elemanlarına bilgi vermek,
- Genelge ve talimatlarla verilen diğer görevleri yapmak.

2.4.4.8. Doktorun Görev ve Yetkileri

- Çocukların düzenli aralıklarla sağlık kontrollerini yapmak ve her çocuk için sağlık dosyası hazırlamak, Genel Müdürlükçe gönderilen sağlık formlarının doldurulmasını sağlamak,
- Koruyucu sağlık önlemlerinin alınması ve çocukların zamanında aşılması hizmetlerini yürütmek,

- Hasta çocukların ve personel ile bakmakla yükümlü oldukları kişilerin muayenelerini yapmak, gerekenlerin hastaneye sevkini sağlamak ve izlemek,
- Diyetisyen bulunmadığı hallerde çocukların beslenmeleri ile ilgili cetvellerin hazırlanmasını ve uygulanmasını sağlamak,
- Salgın hastalık durumunda gerekli ihbarı yapmak, gereken koruyucu, tedavi edici önlemleri almak, kuruluş personelinin sağlık kurallarına uyup uymadığını kontrol etmek,
- Süt ve oyun çocuklarının yaş gruplarına göre en iyi şekilde beslenmelerini sağlamak, hastalık halinde diyet yemekleriyle, yemek zamanlarını düzenlemek,

2.4.4.9. Diyetisyenin Görev ve Yetkileri

- Çocukların beslenmeleri ile ilgili cetvellerin hazırlanmasını ve uygulanmasını sağlamak,
- Hasta çocukların beslenmesinde doktorun önerisine göre yemek listesini hazırlamak,
- Mutfakta hazırlanan yemeklerin kaliteleri ve ısıları bozulmadan servise gelmesini ve çocuklara dağıtılmasını günlük rasyonla çıkan yemek numunelerinin 24 saat süreyle saklanmasını sağlamak,

2.4.4.10. Hemşirenin Görev ve Yetkileri

- Çocuklara sağlıklı aile ortamının hazırlanmasında yardımcı olmak, abla-anne yaklaşımı içerisinde çocukların sağlık, temizlik, yemek yeme ve alt temizliği ile yakından ilgilenmek,
- Sorumlu olduğu bölümlerin hijyen koşullarına uygun olması yönünde çalışmalar yapmak,
- Çocukların idarece tespit edilecek banyo gününde banyolarının yapılıp yapılmadığını kontrol etmek, gerektiğinde çocukların banyolarına yardımcı olmak,

- Çocukların yemeklerini yiyip yemediklerini kontrol etmek, çocukların yemek yemeleri ile ilgilenmek ve yemek yemekte zorluk çeken çocuklara yardımcı olmak,
- Muayene, tedavi ve diğer koruyucu sağlık hizmetlerinde doktora yardım etmek çocukların aşılarını zamanında yapmak veya ilgili kurumlarda yaptırmak,
- Çocukları dönemsel sağlık kontrolüne ve muayeneye hazırlamak, kilolarını, boylarını, dişlerinin çıkış tarihlerini izlemek ve bu bilgileri sağlık fişine işlemek,
- Bebeklerin mamalarını hazırlamak,
- Acil vakalarda ilgili tabip veya hastane ile ilişki kurmak,
- Bulaşıcı bir hastalıktan kuşkulandığı hallerde çocuğu derhal tecrit ederek doktora ve kuruluş müdürlüğüne haber vermek,
- Revir ve tecrit yeriyle ilişkili işleri yürütmek,
- Çocukları sürekli olarak gözetmek, güneş ve temiz havadan yararlanmalarını sağlamak, beden hareketleri, emekleme, yürüme çalışmalarını yaptırmak, büyüme ve gelişmelerini izlemek (T.C. Resmi Gazete 07 Ocak 1999, Sayı: 23576).

Büro elemanları: Ayniyat saymanı, Ambar ve Depo Memuru ve Satın alma memuru da görevli personel arasındadır.

2.5. Koruyucu Aile

Bazı ailelerin çeşitli nedenlerle bakamadıkları çocuklarına, başka bir ailenin bir süre için kendi evinde devlet katkısıyla bakmasıdır. Koruyucu aile, yanına yerleştirilen çocuğun, öz ailesi, okulu ve çevresiyle ilişkilerini normal bir şekilde devam ettirmesini sağlayarak ona yardımcı olur.

Koruyucu ailelik, gelişmiş batı toplumlarında çok yaygın ve tercih edilen bir uygulamayken, ülkemizde rakamlar bunun böyle olmadığını göstermektedir. Batılı ülkelerde korunmaya muhtaç çocukların %75'i koruyucu ailelerin yanında kalmaktayken ülkemizde bu oran %2 gibi küçük bir sayıdır (<http://www.belgeler.com/blg/zm/kentlesme-ve-korunmaya-muhtac-cocuk-sorunu>, erişim tarihi:01.03.2010).

Küçüklerin evlat edinilmesi için evlat edinen tarafından bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması gerekir. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu vasıtasıyla evlat edinmek için Koruyucu Aile hizmetinden faydalanılabilir. Koruyucu aile yanına en fazla 3 çocuk, aynı anda yerleştirilebilir. Ancak bunun için kişi hakkında yapılan incelemenin sonucunda belirlenen yaşam şartları göz önüne alınır.

2.5.1. Koruyucu Aile ve Çocuk İçin Devlet Tarafından Sağlanan İmkânlar

1. Koruyucu ailelere baktıkları her çocuk için yeterli bakım ücreti ödenir.
2. Özürlü çocuklar için yapılacak ödemeler iki katına kadar arttırılır.
3. Her öğretim yılı başında bir defaya mahsus olmak üzere eğitim masrafları karşılığı olarak bakım ücreti iki kat arttırılarak ödenir.
4. Şubat ve Ağustos aylarında çocukların yıllık giyim masrafları karşılığı olarak bakım ücreti iki kat arttırılarak ödenir.
5. Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocukların sağlık giderleri kurum tarafından karşılanır.
6. Koruyucu aileler ve korudukları çocuklar için gerektiğinde üniversitelerin ilgili bölümlerindeki uzman kişilerden psikolojik ve psikiyatrik danışmanlık hizmeti sağlanır.
7. Okula giden veya bu yaştaki çocuklara her ay harçlık ödenir.
8. Koruyucu ailelere ödenen bakım ücreti memur maaş katsayısına bağlı olarak arttırılmaktadır.

2.5.2. Koruyucu Ailenin Sona Erdirilme Nedenleri

1. Koruyucu ailenin yükümlülüklerini yerine getirmemesi,
2. Çocukla koruyucu aile arasındaki uyumsuzluğun yapılan mesleki çalışmalara rağmen giderilememesi,
3. Koruyucu ailenin çocuğa istenilen şekilde bakmadığının belirlenmesi,
4. Çocuğun koruyucu aileye yerleştirilme nedeninin ortadan kalkması,
5. Koruyucu ailenin herhangi bir nedenle koruyucu aile olmaktan vazgeçmesi hallerinde görevli sosyal çalışmacının hazırlayacağı sosyal inceleme raporu

ile ailenin koruyucu aile sözleşmesi iptal edilerek çocuk aileden geri alınmaktadır (<http://www.sosyalhizmetuzmani.org/koruyucuaileyeni.htm>, Erişim tarihi: 20.01.2010).

2.6. Evlat Edinme

Evlat edinme, bakımsız kalan, kimsesiz veya terk edilmiş çocukların korunmasına, çocuk sevgisinden yoksun aileler ya da kişilerin bu ihtiyaçlarının giderilmesine hizmet eden yararlı bir kurumdur. Çünkü evlat edinme, hem evlat edinilenin hem evlat edinenin hem de toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilmektedir (Kaya 2008).

Türk Medeni Kanunu evlat edinmeyi, mahkeme kararı ile kurulabilen bir hısımlık ilişkisi olarak düzenlemiştir. Evlat edinmek isteyen kişi bizzat veya tutacağı bir avukat aracılığıyla kendi ikametgâhının bulunduğu yerdeki yetkili Asliye Hukuk Mahkemesine M.K.'nün 315. maddesi uyarınca "evlat edinme kararı" için başvuruda bulunması gerekir. Yetkili mahkemeden alınacak "evlat edinme" kararı ile evlatlık ilişkisi kurulmuş olur.

2.6.1. Evlat Edinmenin Şartları

2.6.1.1. Evlat Edinmenin Maddi şartları

- Bir küçüğün evlat edinilebilmesi için, evlat edinen tarafından bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması gerekir.
- Yasa, evlat edinilen için bir yaş şartı gerektirmemiş olup, bir kimse yaşı ne olursa olsun evlat edinebilir. Buna karşın, evlat edinenin en az 30 yaşında olması gerekir. Ayrıca evlat edinen kişinin evlatlıktan en az 18 yaş büyük olması şarttır.
- Eşlerin birlikte evlat edinebilmeleri için en az beş yıldan beri evli olmaları ve 30 yaşını doldurmuş olmaları gerekir.
- Ergin ve kısıtlıların evlat edinilebilmesi için sahipsiz çocuğunun bulunması gerekir. Küçüklerin evlat edinilmesinde bu şart aranmaz.

- Evlat edinmeye hâkimin izin verebilmesi için, bunda evlat edinilecek çocuğun menfaati bulunması lazımdır.
- Evlat edinmenin evlat edinenin diğer çocuklarının yararlarını hakkaniyete aykırı bir biçimde zedelememesi gereklidir.
- Medeni Kanunun 306. maddesine göre evli olmayanların birlikte evlat edinmeleri mümkün olmadığı gibi, eşlerin de ancak birlikte evlat edinebilecekleri, tek başına evlat edinemeyecekleri hükmü getirilmiştir.
- Medeni Kanun'un 308. maddesine göre, ayırt etme gücüne sahip olan, rızası olmadıkça evlatlığa alınamaz.
- Evlat edinilen ayırt etme gücüne sahip olmakla birlikte, velayet altında ise, anne ve babasının rızası aynen gereklidir. Bu rıza küçüğün veya anne ve babasının oturdukları yer mahkemesinde sözlü veya yazılı olarak açıklanarak tutanağa geçirilir. Rıza verilebilmesi için evlat edinenlerin adlarının belirtilmiş olması veya evlat edinenlerin belirlenmiş olması gerekmez. Anne ve babanın rızası doğumdan sonraki ilk 6 hafta geçtikten sonra verilebilir. Rızanın tutanağa geçirilmesinden sonraki 6 hafta içinde aynı usulle geri alınabilir. Geri almadan sonra yeniden rıza verilirse bu rızadan geri dönülemez. Eğer anne ve babadan birinin kim olduğu bilinmiyor veya uzun süreden beridir nerede oturduğu bilinmiyorsa veya ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun bulunuyorsa ya da küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmiyorsa bu rıza aranmaz. Son durum için rızanın aranmaması kararı ilgiliye yazılı olarak bildirilir. Evlat edinilecek kişi vesayet altında ise, ayırt etme gücüne sahip olup olmamasına bakılmaksızın vesayet dairelerinin izniyle evlat edinilebilir.
- Evlat edinme şahsa sıkı surette bağlı bir hak olduğundan, evlat edinmenin temyiz kudretine sahip olması gerekir. Eğer evlat edinmek isteyen kimse mümeyyiz bir kısıtlı ise, vasinin ve Ayrıca Sulh Hâkiminin ve Asliye Mahkemesi'nin izni gereklidir.
- Evlat edinilen evliyse, eşinin de rızasının bulunması gereklidir.

2.6.1.2. Evlat Edinmenin Şekli Şartları

Küçüklerin evlat edinilmesinde aracılık faaliyetleri, ancak Bakanlar Kurulunca yetki verilen kurum ve kuruluşlarca yapılır.

- Medeni Kanununun 309. maddesi uyarınca ana babanın rızası küçüğün veya ana babanın oturdukları yer mahkemesinde sözlü veya yazılı olarak tutanağa geçirilmiş olmalıdır ya da rızanın aranmamasına karar verilmiş olmalıdır. Küçük gelecekte evlat edinilmek amacıyla bir kuruma yerleştirilir ve ana ve babadan birinin rızası eksik olursa, evlat edinenin veya evlat edinmede aracılık yapan kurumun istemi üzerine ve kural olarak küçüğün yerleştirilmesinden önce, onun oturduğu yer mahkemesi rızanın aranıp aranmamasına karar verir. Diğer hallerde, bu konudaki karar evlat edinme işlemleri sırasında verilir.
- Evlat edinme kararı ile evlatlık ilişkisi kurulmuş olur. Yetkili Mahkeme evlat edinenin oturma yeri, birlikte evlat edinmede eşlerden birinin oturma yeri mahkemesidir. Mahkeme esaslı sayılan her türlü durum ve koşulların kapsamlı bir biçimde araştırdıktan, evlat edinen ile edinilenin dinlenmeleri ve gerektiği takdirde uzman görüşleri alındıktan sonra karar verebilir. Araştırma ile evlat edinen ile edinilenin kişiliği ve sağlığı, karşılıklı ilişkileri, ekonomik durumları, evlat edinenin eğitime yeteneği, evlat edinmeye yönelten sebepler ve aile ilişkileri ile bakım ilişkilerindeki gelişmelerin açıklığa kavuşturulması hedeflenir. Evlat edinenin altsoyu varsa, onların evlat edinme ile ilgili tavır ve düşünceleri de değerlendirilir.
- Evlatlıkla ilgili kesinleşmiş mahkeme kararı evlat edinilenin naklen geldiği nüfus kütüğüne ve evlat edinenin nüfus kütüğüne işlenir. Bunun yanında iki kütük arasındaki her türlü bağ kurulur.

2.6.2. Evlat Edinmenin Sona Ermesi

Yasal sebep bulunmaksızın rıza alınmamışsa, rızası alınması gereken kişilerin başvurusuyla, küçüğün menfaati bunun sonucunda ağır biçimde zedelenmeyecekse mahkeme kararı ile evlatlık ilişkisi ortadan kaldırılabilir.

Esasa ilişkin diğer noksanlıklardan biriyle sakatsa, cumhuriyet savcısı veya her ilgili evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilir.

Dava hakkı, evlatlık ilişkisinin kaldırılması sebebinin öğrenilmesinden başlayarak 1 yıl her halde evlat edinme işleminin üzerinden 5 yıl geçmekle düşer (<http://www.sosyalhizmetuzmani.org/evlatedinmeyeni.htm>, Erişim Tarihi: 29.03. 2010).

2.7. Korunmaya Muhtaç Çocukların Davranış Sorunları

Birey ve toplum arasındaki ilişkiler aile aracılığıyla kurulabildiğinden aile temel bir toplumsal kurumdur. Toplumun ilk ve doğal çekirdeği olan ailenin çocuk üzerindeki etkileri doğum öncesinde başlamakta doğumdan sonra da devam etmektedir. Aile çocuğun beslenme, korunma, sağlık, sevgi, güven, eğitim ve toplumsallaşma gibi temel gereksinmelerini karşılayan en önemli kurumdur. Çocuğun ilk ilişki kurduğu ortam olan ailenin genişliği, sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi onun ilk sosyal deneyimlerini, dolayısıyla duygusal ve toplumsal gelişimini etkilemektedir. Bu nedenle ailenin ve aile içi ilişkilerin çocuk üzerinde çok önemli etkileri bulunmaktadır (Dizman ve Gürsoy 2005).

Anne babalarından ayrı, çocuk yuvalarında yaşamak durumunda olan bebek ve küçük çocuklar; gelişimsel gecikme, fiziksel gecikme, bağıllık gelişimi ve nöral atrofi açısından büyük risk altındadırlar. Araştırmacılar, yuvalarda büyüyen çocuklarda psikiyatrik semptomların görülme sıklığının yüksek olduğunu ve ciddi olarak uyaran yoksunluğu çeken bu çocuklarda ‘otizm benzeri’ davranışların da görüldüğünü vurgulamışlardır (Erol ve Şimşek 2006).

Kurumlarda yetiştirilen çocuklarda, aile tipi evlerde yetiştirilen çocuklara göre daha fazla akıl sağlığı sorunu tespit edilmektedir; kendi yakınlarının yanında yetişen çocuklarda ise bu sorunlar daha da azdır. Çocuklarda; bağlanma zorlukları, ilişkilerde güvensizlik, cinsel davranış, travma ile ilişkili anksiyete, davranış sorunları, asilik, dikkatsizlik/hiperaktivite ve kendini yaralama ve beslenme bozuklukları gibi daha nadir sorunlar ile karakterize karmaşık psikopatoloji saptanır (Tarren 2008).

Çocukların yüzde 97'si Kurum bakımı altında oldukları dönemde önemli herhangi bir hastalık geçirmemiştir; yüzde 61'i herhangi bir uyum sorunuyla ya da psikolojik sorunla karşılaşmamıştır.

Karşılaşılan sorunların başında, çocukların yüzde 20,3'ünde rastlanan "içe kapanıklık" gelmektedir. Çözümünde hiç ilerleme kaydedilmeyen sorunların başında ise "eşyaya zarar verme" davranışı gelmektedir (http://www.izto.org.tr/NR/rdonlyres/7475BDA1-95B7-4855-B351-9ADCE4362AFE/12748/sosyahizmet_nsar%20C4%B1cay.pdf, Erişim Tarihi:15.03.2011).

Doğumdan kısa bir süre sonra, çeşitli nedenlerle, anneden ayrılıp yatılı yuvalara yerleştirilen bebeklerde, gelişim bozuklukları ortaya çıkar. Bu bebekler, iyi bakım ve beslenmeye karşın gelişemezler. Boyları ve ağırlıkları yaşlarına göre çok geri kalır. Dayanma güçleri azalır; sık hastalanırlar ve hastalıkları ağır geçer. Bebek ölüm oranı, en yoksul ailelerdeki ölüm oranından bile yüksektir.

Beden gelişmesindeki yavaşlıktan başka, bu çocukların daha az ağladıkları, çevrelerine ilgisiz kaldıkları gözlenir. Gülümsemeyi unutmuş gibidirler. Çevrelerine boş bakışlarla bakarlar. İlgi ve uyarmaya geç tepki verirler. Baş sallama, yastığa başvurma, yerinde sallanma gibi alışkanlıklar geliştirirler. Ayrıca bu çocuklar geç yürür, geç konuşurlar. Tuvalet eğitimleri de geç kalır. İki yaşına gelip de yürüyemeyen, söz dağarcığı birkaç sözcüğü geçmeyenler çoğunluktadır.

Gerçekten en bakımlı yuvalarda bile, bebekler annenin sağladığı yakınlığı, sıcaklığı ve sevecenliği bulamazlar. Bir bakıcı 10-15 bebeğe bakmakta, bu da bebeğin beslenme ve bakımına yetecek bir ilgiden öteye bir şey sağlamamaktadır. Bebekle ilgilenme, kucağa alma, sevmeye, okşama, konuşup gülüşme eksiktir. Başka bir deyişle, bebek, çorak bir toprakta yetişen bitki gibi kavruk ve cılız kalmaktadır.

Yuvalarda yetişip de okul çağında ve daha sonraki yıllarda izlenen çocuklarda, şu ortak yanlar bulunmuştur. İlk göze çarpan şey, genel bir ilgisizlik ve çevreyi umursamazlıktır. İnsanlara sokulamaz, kolay arkadaşlık kuramazlar. Merak ve girişkenlikleri azalmıştır. Öğrenmeye karşı ilgisiz kalırlar ve okulda çok başarısız olurlar. Anlatım ve öğretim yetenekleri sınırlıdır. Düşünceleri ve kavramaları zayıftır. Kısacası, zekâları donuk, duygusal tepkileri de künttür. Sevgiyi susamışlardır ama sevgi gösterilince kuşkulu ve duyarsız davranırlar. Birçoğları kavgacı ve saldırgan olur. Çalma ve okuldan kaçma gibi davranış bozuklukları sık görülür. Bunlar içinden yetişkin çağda suça yönelenler çıkar.

Bir araştırmada, bir yaşından sonra yuvaya yerleştirilmiş çocuklarla, doğumdan birkaç hafta sonra yuvaya yerleştirilmiş çocuklar karşılaştırılmış; bir yıl analı-babalı büyümüş çocukların, daha uyumlu oldukları görülmüş, buna karşı hiç ana sevgisi görmemiş olanlar çok uyumsuz ve saldırgan bulunmuş.

Yapılan pek çok araştırma, şu kesin gerçeği doğrular niteliktedir: Çocuğun anadan yoksun kalması ne kadar erken başlar ve ne kadar uzun sürerse, ortaya çıkacak davranış bozuklukları ve ruhsal dengesizlikler o oranda ağır olur. Bu nedenle ilk birkaç yılda, hele birinci yılda çekilen anne yoksunluğu, bütün yaşam boyu silinmeyen izler bırakır (Yörükoğlu 2002).

Anneden mahrum olma, çeşitli düzeylerde davranış bozukluklarının nedenidir. Örneğin, "kısmî mahrumiyet" beraberinde endişe, aşırı sevgi gereksinimi, güçlü bir intikam duygusu ve bunlardan doğan suçluluk davranışı bunalımını getirebilir. İ dünyasındaki zorlukları, bu tür tepkilerle yanıtlayan çocuğun sinir sisteminde bozukluklar, davranış ve karakter yapısında dengesizlikler görülebilir.

Dr. Spitz, bu konuda yaptığı çalışmalar sonucu, çocuğun yaşamından annenin çekilmesi halinde gelişmede gecikme, gerileme ve duraklamaların görüldüğünü kanıtlamıştır.

Ailelerinin yanında kalan ve babalarının tutumlarını "otoriter" veya "ilgisiz" olarak algılayan çocuklarla yuvada kalan ve personel tutumlarını aynı şekilde algılayan çocuklar arasında öz-sayęı yönünden manidar bir farklılaşma gözlenmiştir. Fark ailesi yanında kalan çocuklar lehinedir (Güçray 1989).

Kurumlarda uzun süre bakım ve koruma altında bulunan çocuklarda en çok rastlanan davranışlar; donuk bakışlar, çevreyle ilgiyi kesme, parmak emme, yerinde sallanma ve içedönük olmalıdır. Anne yoksunluğuna dayandırılan bu davranışların tümüne Spitz "hospitalizm (yuva hastalığı)" adını vermiştir.

Kurum bakımı altında bulunan çocuklar diğer insanlarla ilişkilerini geliştirememekte, yetişkinlerden hiçbir şey istememekte ve hiçbir insana bağlanamamaktadırlar. Ayrıca sosyal uyumları bozuk, dikkatleri dağınık, bağımsızlıkları gelişmemiş, duyguları yüzeysel, davranışları sıkıntılı, heyecanlı çocuklardır (Aslan 1997).

Duygusal yoksunluğun etkileri yoksunluğun türüne, süresine çocuğun yaşına ve yoksunluktan önce annesi ile olan deneyimlerine göre farklılık gösterir (Yavuzer 1997).

Araştırmadan elde edilen bulgularda göstermektedir ki korunmaya muhtaç çocukların kendi benlik algıları ideal benliklerinden düşüktür (Üstün ve Akman 2002).

Evlad edinilen çocuklar, genelde problemlili çocuklardır. Bunların bir kısmında psikolojik bozukluklar da görülür. Bunlar duygusal dengesizlik, içe kapanma, aşırı hareketlilik, saldırganlık gibi bozukluklardır. Bunların sebebi, çocuğun yetiştiği kurum hayatı, sevgi eksikliği, terk edilmişlik duygusu, evlat edinilme ile gelen ortam değişikliği vb. olabilir (Yavuzer 1997).

Anne sevgisinden yoksun kalan çocuğun sağlıklı kişilik geliştirebilmesi için çocuğun sevdiği birine bağlanması ve gereken doyumu sağlaması gerekir. Bu nedenle yetişkinlerin tutum ve davranışlarıyla, özellikle cinsiyetlerine uygun toplumsal rollerin uygulanışında olumlu model olmaları gerekmektedir. Sağlıklı bir iletişim ve etkileşim ortamı oluşturulmalı, çocuğun olumsuz davranışlarının, giderek zayıflaması, sonunda da kaybolması sağlanmalıdır. Çocuğun olumlu davranışları ödüllendirilerek güçlendirilmelidir (Dizman ve Gürsoy 2005).

2.8. Tanımlar

Korunmaya Muhtaç Çocuk: Isparta ilinde koruma ve bakım altında bulunan zihinsel özü bulunmayan, en az 6 Ay kurum bakımında olan 7-12 yaş grubundaki çocuklardır.

Çocuk Yuvası: 0-12 Yaş kız ve erkek çocukların bakılıp korunduğu Isparta Çocuk Yuvasıdır.

Kurum Personeli: Isparta çocuk yuvasında kadrolu ve sözleşmeli olarak çalışan öğretmen, bakıcı anne, memur, hemşire gibi farklı meslek gruplarından personeldir.

Davranış Sorunu puanı: M.Rutter ve Bill Yule'nin oluşturduğu 26 maddelik davranış skalası aracılığıyla belirlenmiştir.

Yakın Akriba: Koruma ve bakım altında bulunan çocukların kan bağına bağlı amca, dayı, teyze, hala, dede, nine gibi birincil derece sayılan yakınlarıdır.

3. GEREÇ - YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları ve verilerin değerlendirilmesine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Tipi

Araştırma, kurum bakımı altında bulunan 7-12 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları kapsamaktadır. Araştırmada grubun ailelerini, kurumdaki yaşantılarını, davranış sorunlarını, bu sorunları etkileyen faktörlerin tespiti ve kurum personeline yapılan eğitimin bu sorunlar üzerine etkisi incelenmiştir. Bir eğitim müdahale araştırmasıdır.

Araştırma iki aşamalı olarak planlandı. İlk basamağı Kasım 2009 tarihinde, ikinci basamağı ise Haziran 2010'da yapıldı.

3.2. Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evrenini Isparta ilinde bulunan Çocuk yuvası oluşturmaktadır. Evrenin tümüne ulaşılması hedeflenmiştir. Isparta Çocuk Yuvasında Koruma ve bakım altında bulunan, herhangi bir zihinsel engeli olmayan ve en az altı aydır kurum bakımı altında olan tüm çocuklar (n=30) araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmanın ikinci basamağında başta var olan 12 çocuğa ulaşılmıştır. 18 çocuk kurumdan ayrılmıştır. Altı aydır kurum bakımında olan ve zihinsel engeli olmayan 12 yeni çocuk araştırmaya dahil edilmiştir.

Örneklem yapılmadı.

Araştırmanın evrenini oluşturan Isparta Çocuk Yuvası hakkındaki tanıtıcı bilgiler aşağıdadır.

3.2.1. Isparta Çocuk Yuvası

Isparta çocuk yuvası 1959 yılında 0-12 yaş kuruluşu olarak hizmete başlamıştır. Çeşitli nedenlerden dolayı 1963 yılında kapanmış, 1973 yılında kiralık bir binada 0-6

yaş grubu olarak yeniden açılmıştır. 1980 yılında şu anki binasına taşınmış olup, kapasitesi 100 kişiliktir. Ekim 2010 tarihi itibarıyla kurumda fiilen kalan 51 çocuk, koruyucu ailede 22, aynı-nakli yardımıda 4, işlemi devam eden 11, kuruluştan izinsiz ayrılan 3 çocuk 0-12 yaş arası kız-erkek olmak üzere 91 genel toplamla çocuklara hizmet vermektedir.

Kuruluş 4061 m² arsa üzerine kurulmuştur. İçerisinde 3 katlı bina, 0-6 yaş binası, depolar, garaj ve oyun bahçesi yer almaktadır. Çocuklar binanın içerisinde mevcut olan 5 bölümde barınmaktadırlar. 0-6 yaş binasında 4 adet daire bulunmakta, bunların 3'ü barınma bir tanesi revir olarak kullanılmaktadır. Her bölümde 1 oyun, ders çalışma ve TV izleme salonu, 2 yatakhane, tuvalet, lavabo ve banyo gibi kısımlar bulunmaktadır. Binanın alt katındaki bir bölüm çocukların boş zamanlarını değerlendirebilecekleri sosyal amaçlı salon olarak düzenlenmiştir.

Yuvada 1 diş hekimi, 1 sosyal hizmet uzmanı, 1 çocuk gelişimci, 8 öğretmen, 5 çocuk eğiticisi, 2 hemşire bulunmakta olup ayrıca memur, hizmetli, kaloriferci, aşçı, bakıcı anne, güvenlik elemanı, mutfak elemanı, bakım elemanı, temizlik elemanı ile birlikte olmak üzere 33'ü kadrolu, 28'i şirket elemanı olarak toplam 61 personel görev yapmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma grubunu oluşturan yaş grubu için araştırmacı tarafından anket oluşturulmuştur. Kuramsal çerçevenin ve araştırmanın amacı doğrultusunda hazırlanmış bu anketler de çocukların kendilerini, ailelerini tanıttığı sorular; kapalı, yarı açık ve açık uçlu şeklinde düzenlenmiştir. Anket 34 sorudan oluşmaktadır. Davranış sorunlarını belirlemek amacıyla M. Rutter ve Bill Yule'nin oluşturdukları 26 soruluk davranış skalası uygulanmıştır.

Ölçeklerin değerlendirilmesinde sabit sayı "4" olarak belirlenmiş ve deneklerin verdikleri cevapların puanları toplanarak "4" ile çarpılmıştır. M. Rutter ve Bill Yule Davranış Skalasında puanlama Doğru Değildir "1", Bazen Doğrudur "2", Her Zaman Doğrudur "3" puan şeklinde değer verilmiştir. En düşük alınabilecek puan 104 iken en yüksek 312 olarak belirlenmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Çalışma iki aşamalı olarak yapılmıştır.

1. Aşama: Anketlerin doldurulması ve ardından eğitim aşaması,
2. Aşama: İlk aşamadan 7 ay sonra aynı anketin yeniden doldurulması ve değerlendirme aşaması.

Yine anketin doldurulmasında 2 ayrı meslek grubundan yararlanılmıştır. Derslerle ve davranışlarla ilgili sorular: korunmaya muhtaç çocukların öğretmenleri ile yüz yüze görüşme yöntemiyle uygulanmış iken çocukların aileleri ile ilgili sorular Sosyal Hizmet Uzmanı tarafından cevaplanmıştır.

Davranış sorunu ölçeği; önce öğretmenlere ölçekteki sorulardan ne anlaşılması gerektiği yüzyüze anlatılmış daha sonra çocuk hakkında düşünme ve en doğru yanıt verebilmeleri açısından anketler bırakılıp doldurulduktan sonra alınmak suretiyle elde edilmiştir.

Eğitim iki farklı yöntemle uygulanmış olup bazı konular sözlü seminer şeklinde verilirken bazı konular föy olarak dağıtılmıştır. Yapılan son test, ön testten 7 ay sonra yani kurum personeline yapılan eğitimden sonra, davranış skalası ölçeğinin kurum öğretmenlerine bırakılıp doldurulduktan sonra alınması şeklinde yapılmıştır.

3.5. Eğitim Sunumları

Seminer ve föy konuları, ilgili konular hakkında uzman ya da eğitilmiş olan Süleyman Demirel Üniversitesi (SDÜ) Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı (AD), Çocuk Psikiyatrisi AD ve Aile Hekimliği AD öğretim üyeleri, araştırma görevlileri ve yüksek lisans öğrencileri tarafından hazırlandı ve sunuldu.

Personele seminer sunumu olarak anlatılan eğitim konuları:

- Bulaşıcı hastalıklar ve korunma/pandemik grip.
- Çocuk aciller, ev kazaları ve korunma yolları/oyun, oyuncak ve eğitim materyalleri.
- Çocuklarda ruhsal uyum ve davranış problemleri, çözüm yolları.
- Ergenlik dönemi psiko-sosyal gelişim ve sağlık sorunları/adölesanlarda madde bağımlılığı.
- Çocuk ve güvenli çevre/çocuklarda tuvalet eğitimi.

Föy olarak dağıtılan eğitim konuları:

- İletişimin temelleri.
- 0-12 yaş fiziksel, psiko-sosyal gelişim ve desteklenmesi.
- Çocuklarda travma.
- Çocuk yuvalarının işleyişine ilişkin genel esaslar.
- İnsan ve Çocuk Hakları Sözleşmesi, Türkiye'deki durum.
- Stresle başa çıkma yöntemleri olarak belirlendi.

3.6. Verilerin Analizi

Veriler, Statistical Package for Social Science (SPSS) 15.0 programında tanımlayıcı istatistik, ki-kare, Fisher's Exact, Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis, Wilcoxon, Pearson ve Spearman's korelasyon testleri ile analiz edildi.

İstatistiksel analizlerde anlamlılık değeri $p < 0,05$ olarak kabul edildi.

3.7. Araştırmanın Zorlukları ve Kısıtlılıkları

Araştırma sadece Isparta ilindeki Çocuk Yuvasını kapsamaktadır.

Isparta ili ile sınırlı olan bu araştırma da zihinsel özürlü olmayan ve kurumda en az altı ayını dolduran, 7-12 yaş grubu ele alınmıştır.

Bilindiği gibi SHÇEK'ler hassas kurumlardır. Ne yazık ki sırf bilimsel veya magazinsel nedenlerle çok da rencide edilmiş kurumlardır. Buralarda gerekli izinlerin alınması ayrı bir sorun, izin alınsa bile personelin tutumu ayrı bir sorun, ayrıca bu çalışmanın farklı farklı birçok uzman tarafından yapılacak olması ve organizasyonu da ayrı bir sorundur. Sadece gerekli izinlerin alınması için yazışmalar yeterli olmamış genel müdürlüğe gidilmek zorunda kalınmıştır. Personelin vardiyalı çalışması eğitimde ayrı bir zorluk oluşturmuştur.

Yapılan son test 7 ay sonra uygulandığı için bu süre içerisinde çocukların büyümeye bağlı davranış sorununda azalma ölçülememektedir. Ayrıca yaşı büyüyen çocuk yurttan ayrılmakta veya üst gruba geçmektedir. Dolayısıyla burada bağımlı grup çalışması yapmak da zorluk ihtiva etmiştir. Bağımlı grup yerine kontrol grubu kullanmayı düşündüğümüzde de başka ildeki çocuk yuvası kontrol olarak

kullanılacaktı. Ancak eğitim yapmayı, sadece 2 kez anket yapılması 1 yıl sonra eğitim yapıp telafi edeceğimizi söylesek de isteksizlik yarattı, ayrıca eğitimcilerden de 1 yıl sonrası için söz alabilmemiz pek söz konusu değildi, ayrıca aynı çocuklar üzerinde ölçüm yapmak eğitimin etkinliği değerlendirme açısından daha anlamlı sonuçlar verebilirdi. Bu bağlamda hep bu nedenlerle vazgeçilmiş bulunan çocuk esirgeme kurumuna dair araştırmalardan vazgeçenlerden biride biz olmayalım dedik çalışmaya devam ettik.

İlaveten çocuk yuvası personeline yapılan eğitimin etkisini araştıran araştırmalar literatürde çok az sayıda bulunmaktadır. Bu nedenle bulguların aynı konuda yapılmış çalışmalarla karşılaştırılmasında zorluk yaşanmıştır.

Bu çalışmanın, çalışma dışı çok önemli gördüğümüz faydası bu kurumdaki kişilerin, bizim onları yargılamak, açığını bulmak gibi bir amacımızın olmadığını, bu konuya özel dikkat ettiğimizi, kurumu ve kişileri yıpratmak değil destek olmayı amaçlamış olduğunu görmüş olmalarıdır.

4. BULGULAR

Araştırmaya katılan korunmaya muhtaç çocukların %73,8'i erkekti. Korunmaya muhtaç çocukların yaş ve cinsiyete göre dağılımları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Korunmaya Muhtaç Çocukların Yaşa ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Yaş Grubu	Kız	Erkek	n	%	
7,00	2	4	6	14,3	
8,00	2	4	6	14,3	
9,00	1	8	9	21,4	
7-12 yaş	10,00	2	8	10	23,8
	11,00	4	5	9	21,4
	12,00	0	2	2	4,8
Toplam	11	41	42	100,0	

χ^2 : 3,84. p^* : 0,573.

Araştırmaya katılan korunmaya muhtaç çocukların yaş ortalaması $9,4 \pm 1,5$ 'ti.

Tablo 2. Korunmaya Muhtaç Çocukların Cinsiyete ve Okuldaki Sınıflarına Göre Dağılımı

Sınıflar	Kız	Erkek	Toplam	
			n	%
1. Sınıf	1	8	9	21,4
2. Sınıf	3	4	7	16,7
3. Sınıf	2	4	6	14,3
4. Sınıf	1	5	6	14,3
5. Sınıf	4	8	12	28,6
6. Sınıf	0	2	2	4,8
Toplam	11	31	42	100,0

χ^2 : 3,531, p^* : 0,619.

Yukarıdaki tabloya göre öğrencilerin 12'sinin (%28,6) 5. Sınıfta yer aldığı görüldü.

Tablo 3. Korunmaya Muhtaç Çocuklara Ait Bazı Değişkenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Değişkenler		Kız	Erkek	Toplam n	%	x ²	p*
Ebeveynlerin hayatta olma durumu	Anne ölü, Baba yaşıyor	0	1	1	2,4	5,288	0,259
	Baba ölü, Anne yaşıyor	0	3	3	7,1		
	Her ikisi de sağ, ayrı yaşıyorlar	11	20	31	73,8		
	Her ikisi de sağ beraber yaşıyorlar	0	6	6	14,3		
	Diğer (anne kayıp)	0	1	1	2,4		
Aylık gelir durumu	100-200	1	4	5	11,9	0,558	0,906
	200-500	2	8	10	23,8		
	500-1000	3	6	9	21,4		
	Bilinmiyor	5	13	18	42,9		
	Toplam	11	31	42	100,0		

Korunmaya muhtaç çocukların ebeveynlerinin hayatta olma durumu ve aylık gelir düzeyinin cinsiyete göre dağılımı Tablo 3'te verilmiştir. Korunmaya muhtaç çocukların %73,8' inin anne ve babasının sağ fakat ayrı yaşadığı, %14,3'ünün anne-babasının sağ ve beraber yaşadığı tespit edilmiştir.

Kurum bakımında bulunan, araştırma kapsamına alınan çocukların %69,0'ının en az bir tane akrabasının olduğu, %31,0'ının yakını olmadığı bulundu (x²: 0,094, p*: 0,759).

Tablo 4. Korunmaya Muhtaç Çocukların Ziyaret Edilme Durumu ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Ziyaretçisi var mı?	Kız	Erkek	Toplam	
			n	%
Evet	10	26	36	85,7
Hayır	1	5	6	14,3
Toplam	11	31	42	100,0

χ^2 : 0,328. p:0,567.

Çocukların 36'sının (%85,7) ziyaretçisi olduğu belirlendi.

Tablo 5'te korunmaya muhtaç çocukları kurumda ziyaret edenlere göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 5. Korunmaya Muhtaç Çocukları Kurumda Ziyaret Edenlere ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Ziyaret Eden	Kız	Erkek	Toplam	
			n	%
Anne	0	4	4	11,1
Baba	4	5	9	25,0
Anne ve Baba	0	6	6	16,7
Anne, Baba ve Kardeş	0	1	1	2,8
Baba ve Kardeş	0	1	1	2,8
Yakın Akraba	2	0	2	5,6
Anne ve Yakın Akraba	2	1	3	8,3
Baba ve Yakın Akraba	0	3	3	8,3
Anne, Baba ve Yakın Akraba	2	2	4	11,1
Diğer	0	1	1	2,8
TOPLAM	10	26	36	100,0

p*: 0,083

Korunmaya muhtaç çocukların % 25,0'ini babaları, %16,7'sini anne ve babaları birlikte ziyaret etmektedir.

Tablo 6. Korunmaya Muhtaç Çocukların Ziyaret Edilme Sıklığının Dağılımı

Ziyaret sıklığı	Kız	Erkek	Toplam	
			n	%
Haftada Bir	3	6	9	25,0
15 Günde Bir	0	5	5	13,9
Ayda Bir	3	8	11	30,6
3 Ayda Bir	1	5	6	16,7
Yılda Bir	3	4	7	11,1
Diğer	0	1	1	2,8
Toplam	10	26	36	100,0

χ^2 : 7,263. p*: 0,202.

Çocukların %30,6 'sı ayda bir ziyaret edilmektedir. Daha sonra %25,0 ile haftada bir ziyaret sıklığının ikinci sırayı aldığı görülmüştür.

Erkeklerin 31'i izne (%100) giderken, kızların 10'u (%90,9) izne gitmekteydi (n=42). Cinsiyete göre izne gitme durumları bakımından istatistiksel fark saptanmadı. Çocukların 41'i (%97,6) izne giderken, 1'i(%2,4) izne gitmemekteydi.

Tablo 7. Korunmaya Muhtaç Çocukların İzne Gitme Sıklığı, İzne Kimin Yanına Gittikleri ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Değişkenler	Kız	Erkek	Toplam		p*
			n	%	
İzne gitme sıklığı	Haftada Bir	1	1	2	4,9
	On beş günde Bir	0	2	2	4,9
	Ayda Bir	1	2	3	7,3
	Üç Ayda Bir	1	2	3	7,3
	Yılda Bir	3	0	3	7,3
	Dini Bayram ve Okul Tatilleri	4	24	24	68,3
İzinde kimin yanında	Baba	4	7	11	26,8
	Anne	1	6	7	17,1
	Anne ve Baba	1	12	13	31,7
	Dede ve Nine	2	2	4	9,8
	Yakın Akraba	1	2	3	7,3
	Koruyucu Aile	1	0	1	2,4
	Gönüllü Aile	0	2	2	4,9
	TOPLAM	10	31	41	100,0

Korunmaya muhtaç çocukların 24'ü (%68,3) dini bayramlar ve okul tatillerinde (yarıyıl ve yaz tatili) izne gitmektedir. On üç çocuk (%31,7) anne ve babasının yanına, 11 çocuk (%26,8) babasının yanına, 1 çocukta koruyucu aileye izne gitmektedir.

Araştırmaya katılan çocukların 41'inin (%97,6) en az bir veya daha fazla kardeşi varken 1'inin (%2,4) kardeşinin olmadığı tespit edildi.

Aşağıdaki tabloda çocukların kaç kardeş oldukları, kardeşlerin nerede kaldığı, kardeşlerle görüşme durumu ve sıklığının dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 8. Korunmaya Muhtaç Çocuklara Ait Bazı Değişkenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

	Değişkenler	Kız	Erkek	Toplam		p*
				n	%	
Kaç kardeş	1	0	1	1	2,4	0,449
	2	3	8	11	26,8	
	3	5	5	10	24,4	
	4	3	13	16	39,0	
	5	0	2	2	4,9	
	6	0	1	1	2,4	
Kardeşler nerede kalıyor	Yetiştirme yurdu	1	3	4	9,8	0,246
	Bu yuvada	6	16	22	53,7	
	Annenin yanında	1	3	4	9,8	
	Evlat edinilmiş	0	1	1	2,4	
	Koruyucu ailede	2	0	2	4,9	
	Çocuk evinde	1	7	8	19,5	
Kardeşi görüşüyor mu?	Hayır	2	2	4	9,8	0,271
	Evet	9	28	37	90,2	
Kardeşini görme sıklığı	Haftada bir	0	4	4	10,8	0,371
	On beş günde bir	0	1	1	2,7	
	Ayda bir	2	3	5	13,5	
	Üç ayda bir	0	3	3	8,1	
	Yılda bir	2	1	3	8,1	
	Her gün	5	15	20	54,1	
	Diğer	0	1	1	2,7	

Çocukların %39,0'ı kendisi haricinde 4 kardeşe sahiptir ve 22 çocuk (%53,7) kardeşiyle aynı kurumda kalmaktadır. 37'si (%90,2) kardeşiyle görüşmektedir. Yirmi çocuk (%54,1) ise kardeşini her gün görebilmektedir.

Tablo 9. Korunmaya Muhtaç Çocuklara Ait Bazı Değişkenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

	Değişkenler	Kız	Erkek	Toplam		p*
				n	%	
Yuvada Kaç Yıldır Kalıyor	1	1	13	14	33,3	0,378
	2	4	4	8	19,0	
	3	2	3	5	11,9	
	4	2	3	5	11,9	
	6	1	3	4	9,5	
	7	1	4	5	11,9	
	8	0	1	1	2,4	
	Bakıma Alınma Yaşı	0-3	2	7	9	
4-5		0	8	8	19,0	
6 ve üstü		9	16	25	59,5	
Bakıma Alınma Sebebi	Bakmaktan Acizlik (Zihinsel, ruhsal, sosyal ve ekonomik yetersizlik)	1	16	17	40,5	0,019
	Terk	1	3	4	9,5	
	Aile Birliğinin Bozulması	9	9	18	42,9	
	İhmal ve İstismar	0	3	3	7,1	
Kurum Değişikliği	Yapmamış	11	30	41	97,6	0,738
	Bir Kurum Değiştirmiş	0	1	1	2,4	
Kurumdan Önce Nerede Kalıyor	Anne Yanında	3	8	11	26,2	0,254
	Babanın Yanında	6	7	13	31,0	
	Başka Yuvada	0	1	1	2,4	
	Bilinmiyor	0	1	1	2,4	
	Yakın Akrabalarında	2	3	5	11,6	
	Anne ve Babada	0	10	10	23,8	
	Diğer	0	1	1	2,4	
	Toplam	11	31	42	100,0	

Tablo 9’da çocukların kaç yıldır kurumda kaldıkları, kurum bakımına alınma yaşı ve sebebi, kurum değişikliği yapma durumu ve kuruma nereden geldiklerinin dağılımı yapılmıştır.

Çocukların %33,3’ü kurumda bir yıldır kalmaktadır ve 25 çocuk (n=42) 6 yaş ve üstünde kuruma alınmıştır. Kuruma alınma sebebi, %42,9 ile aile birliğinin bozulması, ikinci olarak %40,5 bakmaktan acizlik (Zihinsel, ruhsal, sosyal ve ekonomik yetersizlik) olarak yer almaktadır.

42 çocuktan sadece 1 tanesi kurum değiştirmiştir. Korunmaya muhtaç çocukların %31,0’ı babasının, %26,2’si annesinin, %23,8’i anne ve babasının yanından kuruma gelmiştir.

Tablo 10’da korunmaya muhtaç çocukların spor yapma durumu ve hangi sporu yaptıklarının dağılımı verilmiştir.

Tablo 10. Korunmaya Muhtaç Çocuklara Ait Bazı Değişkenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Değişkenler		Kız	Erkek	n	%	p*
Spor	Evet	3	9	12	28,6	0,618
	Hayır	8	22	30	71,4	
Hangi Spor	Futbol	0	1	1	8,3	0,027
	Kayak	1	8	9	75,0	
	Halk Oyunu	2	0	2	16,7	
	Toplam	3	9	12	100,0	

Çocukların 12’si (%28,6) spor yapmaktadır (n=42). Spor yapanlardan 9’u (%75’i) kayak ile uğraşmaktadır.

Tablo 11. Korunmaya Muhtaç Çocukların Teşhis Konulmuş Hastalıklarının Varlığı ve Düzenli İlaç Kullananların Dağılımı

Değişkenler		Kız	Erkek	n	%	p*
Hastalık	Evet	2	5	7	16,7	0,602
	Hayır	9	26	35	83,3	
İlaç	Evet	1	4	5	11,9	0,607
	Hayır	10	27	37	88,1	
Toplam		11	31	42	100,0	

Çocukların 35'i (%83,3) teşhis konulmuş kronik bir hastalığa sahip değilken, 5'i (%11,9) düzenli ilaç kullanmaktadır.

Tablo 12. Korunmaya Muhtaç Çocukların Kurumdan Kaçma Durumlarının Dağılımı

		Kız	Erkek	n	%	p*
Kurumdan Kaçtı mı?	Evet	0	2	2	4,8	0,540
	Hayır	11	29	40	95,2	
Toplam		11	31	42	100,0	

Çocukların 2'si (%4,8) kurumdan en az bir kere kaçmıştır. Bu kaçışın sıklığı yılda 1 den fazla değildir.

Korunmaya muhtaç çocukların, kurum personeline yapılan eğitim öncesinde alınan davranış sorunu puan ortalamaları (n=30) 143,73±28,5, eğitim sonrasında alınan davranış sorunu puan ortalamaları (n=24) 147,7±29,3 bulunmuştur.

Tablo 13. Korunmaya Muhtaç Çocukların, Kurum Personeline Yapılan Eğitim Öncesi ve Sonrasında Alınan Davranış Sorunu Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Cinsiyet	Eğitim Öncesi Davranış Sorunu puanı	Eğitim Sonrası Davranış Sorunu Puanı
	Ort.±S.S. (n:30)	Ort.±S.S. (n:24)
Erkek	154,5±23,8	148,8±29,36
Kız	125,1±27,1	120,00±0,00
Toplam	143,8±28,5	147,7±29,3
p*	0,008	0,385

* Manny-Whitney U testi.

Cinsiyete göre eğitim öncesi ve sonrası davranış puanları Mann Whitney U testi ile karşılaştırıldı. Buna göre erkeklerin davranış sorunu puanlarının kızlardan daha yüksek olduğu görüldü. Eğitim yapıldıktan sonra uygulanan test sonucu, davranış sorunu puanlarının düşük olduğu belirlendi. Ancak yapılan test sonuçları eğitim öncesi anlamlı iken, eğitim sonrası anlamlı bulunmadı (p=0,008, p=0,385).

Tablo 14. Korunmaya Muhtaç Çocukların Ebeveynlerinin Hayatta Olma Durumuna Göre Davranış Sorunu Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ebeveyn durumu	Eğitim Öncesi Davranış Sorunu puanı Ort.±S.S. (n:30)	Eğitim Sonrası Davranış Sorunu puanı Ort.±S.S. (n:24)
Anne ölü, baba yaşıyor	192,0±0,0	176,0±0,0
Baba ölü anne yaşıyor	128,0±0,0	142,7±46,9
Ana-baba sağ, fakat ayrı	143,9±28,9	145,2±25,7
Ana-baba sağ ve beraber	135,0±21,7	142,7±37,1
Diğer (anne kayıp)	-----	188,0±0,0
p* değeri	0,311	0,821

* Kruskal Wallis testi.

Ebeveyn durumlarının eğitim öncesi ve sonrası puan ortalamaları karşılaştırıldığında aralarında istatistiksel fark olmadığı görüldü.

Tablo 15. Korunmaya Muhtaç Çocukların, Kurum Personeline Yapılan Eğitim Öncesi ve Sonrasında Alınan Davranış Sorunu Puan Ortalamalarının, Ebeveynlerinin Gelir Durumuna Göre Karşılaştırılması

Ebeveynlerin Gelir Durumu	Eğitim Öncesi Davranış Sorunu Puanı Ort.±S.S. (n:30)	Eğitim Sonrası Davranış Sorunu Puanı Ort.±S.S. (n:24)
100-200	144,0±28,3	152,0±38,1
201-500	137,5±32,4	149,8±31,8
501-1000	145,6±27,5	138,4±29,4
Bilinmiyor	146,8±29,3	149,8±29,1
Toplam	143,8±28,5	147,7±29,3
p* değeri	0,928	0,881

* Kruskal Wallis Testi.

Tablo 15'e göre, ebeveynlerin gelir durumları ile eğitim önce ve sonrası davranış puan ortalamaları karşılaştırıldığında istatistiksel fark bulunmadı (p: 0,928. p: 0,881).

Tablo 16. Korunmaya Muhtaç Çocukların Yakınlarının Olma Durumuna Göre Davranış Sorunu Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Yakını olma durumu	Eğitim Öncesi Davranış Sorunu Puanı Ort.±S.S. (n:30)	Eğitim Sonrası Davranış Sorunu Puanı Ort.±S.S. (n:24)
Evet	144,2 ±28,0	142,0±25,8
Hayır	142,7±31,3	159,0±34,3
p* değeri	0,964	0,244

* Manny-Whitney U testi.

Korunmaya muhtaç çocukların yakınlarının olma durumuna göre davranış sorunu puan ortalamaları Manny-Whitney U testi ile karşılaştırıldı. Yakını bulunan korunmaya muhtaç çocukların davranış sorunu puan ortalamaları önemli ölçüde fark göstermezken, yakını olmayanların eğitim sonrası davranış sorunu puan ortalaması daha yüksek bulundu. Ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildi.

Tablo 17. Korunmaya Muhtaç Çocukların Ziyaretçilerinin Olup Olmamasının Davranış Sorunu Puan Ortalamalarına Göre Karşılaştırılması

Ziyaretçi Var mı?	Eğitim Öncesi Davranış Sorunu Puanı Ort.±S.S. (n:30)	Eğitim Sonrası Davranış Sorunu Puanı Ort.±S.S. (n:24)
Evet	144,3 ±29,5	149,0 ±29,4
Hayır	140, ±24,7	141,0 ±32,2
p* değeri	0,667	0,461

* Manny-Whitney U testi.

Tablo 17’de Korunmaya muhtaç çocukların ziyaret edilme durumuna göre davranış sorunu puan ortalamaları karşılaştırıldı. Ziyaretçisi olanların eğitim sonrası alınan davranış sorunu puan ortalamalarının 144,3 ±29,5’den 149,0 ±29,4’e yükseldiği belirlendi ancak bu anlamlı değildi. Ziyaretçisi olanların davranış sorunu puan ortalamaları, ziyaretçisi olmayanlardan daha yüksek bulundu.

Tablo 18. Korunmaya Muhtaç Çocukların İzine Gitme Durumlarının Davranış Puan Ortalamalarına Göre Karşılaştırılması

İzine Gitme Durumu	Eğitim Öncesi Davranış Sorunu Puanı	Eğitim Sonrası Davranış Sorunu Puanı
	Ort.±S.S. (n:30)	Ort.±S.S. (n:24)
İzne gidiyor	144,0±28,9	148,9±29,3
İzne gitmiyor	136,0±0,0	120,0±0,0
p* değeri	0,727	0,385

* Manny-Whitney U testi.

Korunmaya muhtaç çocukların izine gitme durumlarının davranış puan ortalamalarına göre karşılaştırılması Manny-Whitney U testi ile yapıldı. İzine gidenlerin son davranış sorunu puan ortalamalarının ilk davranış sorunu puan ortalamalarına göre arttığı saptandı. Ancak bu artış anlamlı değildi (p: 0,727, p: 0,385).

Tablo 19. Korunmaya Muhtaç Çocukların İzine Gitme Durumlarının Cinsiyetlere Göre Karşılaştırılması

İzne Gidiyor mu	Cinsiyet	
	Kız	Erkek
Evet	%90,9	%100
Hayır	%9,1	
p* değeri	0,262	

*Fisher's Exact test.

Korunmaya muhtaç çocukların izine gitme durumları cinsiyetlere göre karşılaştırıldığında erkeklerin tamamının, kızların ise %90,9'unun izine gittiği tespit edildi. Bu istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı (p=0,262).

Tablo 20. Korunmaya Muhtaç Çocukların İzine Gitme Sıklığının Davranış Puan Ortalamalarına Göre Karşılaştırılması

İzine Gitme Sıklığı	Eğitim Öncesi Davranış Sorunu Puanı Ort.±S.S. (n:29)	Eğitim Sonrası Davranış Sorunu Puanı Ort.±S.S. (n:23)
Haftada bir	146,0±59,4	136,0±0,0
On beş günde bir	148,0±50,9	170,0±19,8
Ayda bir	104,0±0,0	158,0±36,8
Üç ayda bir	104,0±0,0	146,0±42,4
Yılda bir	118,7±25,4	
Dini bayram ve okul tatilleri	151,2±22,8	146,3±30,6
p* değeri	0,199	0,797

* Kruskal Wallis testi.

Korunmaya muhtaç çocukların izine gitme sıklığı davranış puan ortalamalarına göre kruskal wallis testi ile karşılaştırıldı. On beş günde bir izine gidenlerin 148,0±50,91 olan davranış sorunu puan ortalamalarının 170,0±19,8'e yükseldiği, dini bayram ve okul tatillerinde izine gidenlerin davranış sorunu puan ortalamalarının 151,2±22,8'den 146,3±30,6'ya düştüğü tespit edildi. Ancak bu istatistiksel olarak anlamlı tespit edilmedi (p=0,199, p=0,797).

Tablo 21. Korunmaya Muhtaç Çocukların Kardeşleriyle Görüşmesinin Davranış Puan Ortalamalarına Göre Karşılaştırılması

Kardeşleriyle Görüşme Durumu	Eğitim Öncesi Davranış Sorunu Puanı Ort.±S.S. (n:30)	Eğitim Sonrası Davranış Sorunu Puanı Ort.±S.S. (n:24)
Kardeşleriyle görüşenler	142,3± 30,0	145,7±28,7
Kardeşleriyle görüşmeyenler	153,0±15,0	148,0±39,6
p* değeri	0,480	0,956

* Manny-Whitney U testi.

Kardeşleriyle görüşenlerin davranış sorunu puanları görüşmeyenlerden daha düşüktür. Eğitim öncesi ve sonrasında durum değişmemiştir.

Tablo 22. korunmaya Muhtaç Çocukların Kardeşleri ile Görüşme Sıklığının Davranış Sorunu Puan Ortalamalarına Göre Karşılaştırılması

Kardeşlerle Görüşme Sıklığı	Eğitim Öncesi Davranış Sorunu Puanı Ort.±S.S. (n:26)	Eğitim Sonrası Davranış Sorunu Puanı Ort.±S.S. (n:21)
Hergün	148,0±27,3	139,3±24,9
Haftada bir	124,0±16,9	158,0± 36,8
Onbeş günde bir	184,0±0,0	184,0±0,0
Ayda bir	136,0±40,4	128,0±11,3
Üç ayda bir	-----	156,0±44,5
Yılda bir	125,3±36,9	180,0±0,0
Diğer	128,0±0,00	124,0±0,0
p*	0,396	0,418

* Kruskal Wallis testi.

Kardeşleri ile her gün görüşen çocukların davranış sorunu puanlarının, eğitim sonrası düştüğü görülmüştür. İstatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 23. Korunmaya Muhtaç Çocukların Kurumda Kaldıkları Süre ile Davranış Sorunları Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki

Davranış Sorunu Puanı	Kurumda Kalınan Süre	
	r	p*
Eğitim öncesi	0,341	0,065
Eğitim sonrası	0,182	0,395

* Pearson correlation.

Kurum bakımında kalış süresi arttıkça davranış sorunu da artmaktadır.

(r: 0,341, p: 0,065). Ancak bu istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. İkinci ölçümde elde edilen sonuca göre, gene Kurumda kalış süresi arttıkça çocukların davranış sorunu artış göstermektedir, fakat bu da anlamlı değildir (r: 0,182, p: 0,395).

Tablo 24. korunmaya Muhtaç Çocukların Kurum Bakımına Alınma Yaşının Davranış Sorunu Puan Ortalamalarına Göre Karşılaştırılması

Davranış Sorunu Puanı	Kurum Bakımına Alınma Yaşı	
	r	p*
Eğitim öncesi Davranış sorunu puanı	-0,165	0,384
Eğitim sonrası Davranış sorunu puanı	-0,079	0,712

* Spearman's korelasyon.

Kurum bakımına alınma yaşı ile davranış sorunu arasında negatif bir ilişki görülmekte. Bakıma alınma yaşı düştükçe davranış sorunu artış izlenimi vermekte. Ancak bu istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (sırasıyla $p=0,384$, $p=0,712$).

Tablo 25. Korunmaya Muhtaç Çocukların Kurum Bakımına Alınma Sebebinin Davranış Sorunu Puan Ortalamalarına Göre Karşılaştırılması

Bakıma Alınma Sebebi	Eğitim Öncesi Davranış Sorunu Puanı	Eğitim Sonrası Davranış Sorunu Puanı
	Ort.±S.S. (n:30)	Ort.±S.S. (n:24)
Bakmaktan acizlik	148,3±28,6	146,5±32,6
Terk	154,7±30,6	162,0±36,8
Aile birliğinin bozulması	133,3±27,6	143,6±26,6
İhmal ve istismar	172,00±0,0	158,0±36,8
p* değeri	0,284	0,597

* Kruskal Wallis testi.

Yukarıdaki tabloda Korunmaya muhtaç çocukların kurum bakımına alınma sebebinin eğitim öncesi ve sonrasında davranış sorunu puan ortalamalarına göre karşılaştırılması yapıldı. Aile birliğinin bozulması sonucu korumaya alınan çocukların davranış sorunu puanı $133,33±27,57$ 'den $143,6±26,6$ 'ya çıkmıştır. Bakmaktan acizlik nedeniyle kuruma alınanların davranış sorunu puanları $148,3±28,6$ 'dan $146,5±32,6$ 'ya düşmüştür. Kurum bakımına alınma sebebi ile davranış sorunu puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 26. Korunmaya Muhtaç Çocukların Kurum Bakımına Alınmadan Önce Kaldıkları Yere Göre Davranış Sorunu Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Daha Önce Kaldığı Yer	Eğitim Öncesi Davranış Sorunu Puanı Ort.±S.S. (n:30)	Eğitim Sonrası Davranış Sorunu Puanı Ort.±S.S. (n:24)
Anne yanında	135,3±40,4	144,5±35,2
Baba yanında	153,6±30,1	144,0±27,7
Anne ve baba yanında	140,4±20,5	154,0±27,8
Başka yuvada	156,0±0,0	176,0±0,0
Yakın akrabalarında	132,0±30,1	126,7±6,1
Bilinmiyor	148,0±0,0	
Diğer		188,0±0,0
p* değeri	0,683	0,518

* Kruskal Wallis testi.

Yukarıdaki tabloda korunmaya muhtaç çocukların kurum bakımına alınmadan önce kaldıkları yere göre davranış sorunu puan ortalamalarının eğitim öncesi ve sonrası karşılaştırılması için Kruskal Wallis testi yapıldı. Buna göre eğitim öncesinde başka yuvadan gelen ve babası yanından gelen çocuklarda davranış sorunu puan ortalaması daha yüksek bulundu, bununla beraber yakın akraba yanından gelen çocuklarda puanın düşük olduğu görüldü. Personel eğitimi sonrası yapılan testlerde baba yanından gelen çocukların davranış sorunu puanları 153,6±30,1'den 144,0±27,7'e, yakın akrabalarından gelenlerin 132,0±30,1'den 126,7±6,1'e düştüğü görülmüştür. Ancak bu istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 27. Korunmaya Muhtaç Çocukların Kurum Değişikliği Yapıp Yapmamış Olmalarına Göre Davranış Sorunu Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Kurum Değişikliği Yapmış mı?	Eğitim Öncesi Davranış Sorunu Puanı Ort.±S.S. (n:30)	Eğitim Sonrası Davranış Sorunu Puanı Ort.±S.S. (n:24)
Evet	156,0±0,0	176,0±0,0
Hayır	143,3±28,9	146,4±29,3
p* değeri	0,727	0,426

* Manny-Whitney U testi.

Korunmaya muhtaç çocukların kurum değişikliği yapıp yapmamış olmalarına göre eğitim öncesi ve sonrası davranış sorunu puan ortalamaları karşılaştırıldığında; kurum değişikliği yapmış olanların davranış sorunu puanının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu fark anlamlı bulunmadı.

Tablo 28. Korunmaya Muhtaç Çocukların Düzenli Spor Yapma Durumlarının Davranış Sorunu Puan Ortalamalarına Göre Karşılaştırılması

Spor yapma durumu	Eğitim Öncesi Davranış Sorunu Puanı Ort.±S.S. (n:30)	Eğitim Sonrası Davranış Sorunu Puanı Ort.±S.S. (n:24)
Düzenli spor yapanlar	139,6±17,0	137,0±23,8
Düzenli spor yapmayanlar	145,8±33,02	153,0±31,0
p* değeri	0,507	0,198

* Manny-Whitney U testi.

Korunmaya muhtaç çocukların davranış sorunu puanları, düzenli spor yapma durumlarına göre karşılaştırıldı. Düzenli spor yapmayanların davranış sorunu puanları, düzenli spor yapanlardan yüksek bulundu. Düzenli spor yapmayanların puanlarının 145,8±33,02'den 153,0±31,0'a yükseldiği, düzenli spor yapanların ise davranış sorunu puanlarının 139,6±17,0'dan 137,0±23,8'e düştüğü belirlendi. Bu fark anlamlı değildi (p=0,507, p=0,198).

Tablo 29. Korunmaya Muhtaç Çocukların Spor Yapma Durumlarının Yurtta Kalış Sürelerine Göre Karşılaştırılması

Spor Yapma Durumu	Kurumda Kalış Süresi Ort.±S.S.
Evet (n=12)	4,4±2,6
Hayır (n=30)	2,6±1,9
p* değeri	0,028

* Manny-Whitney U testi.

Yukarıdaki tabloda çocukların kurumda kalış süreleri ile spor yapma durumları karşılaştırılmıştır. Kurumda kalış süresi arttıkça düzenli spor yapma durumu artmaktadır. Sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır (p: 0,028).

Aşağıdaki tabloda çocukların teşhis konulmuş kronik hastalık varlığının eğitim öncesi ve sonrası davranış sorunu puanına etkisi verilmiştir.

Tablo 30. Korunmaya Muhtaç Çocukların Teşhis Konulmuş Hastalıklarının Varlığına Göre Davranış Sorunu Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Kronik Hastalık	Eğitim Öncesi Davranış Sorunu Puanı Ort.±S.S. (n:30)	Eğitim Sonrası Davranış Sorunu Puanı Ort.±S.S. (n:24)
Var	174,9±14,9	165,3±25,7
Yok	134,3±24,7	145,1±29,5
p* değeri	0,001	0,221

* Manny-Whitney U testi.

Korunmaya muhtaç çocukların teşhis konulmuş hastalıklarının varlığına göre davranış sorunu puan ortalamalarının karşılaştırılması Manny-Whitney U testi ile yapıldı. Teşhis konulmuş hastalığı olanların davranış sorunu puan ortalamaları, hastalığı olmayanlardan yüksek bulundu. Eğitim öncesi davranış sorunu puanı için bu anlamlı iken (p: 0,001), eğitim sonrası ölçülen davranış sorunu puanı için anlamlı bulunmadı (p: 0,221).

Tablo 31. Korunmaya Muhtaç Çocukların Kurumdan Kaçma Durumlarının Davranış Sorunu Puan Ortalamalarına Göre Karşılaştırılması

Kurumdan Kaçma Durumu	Eğitim Öncesi Davranış Sorunu Puanı Ort.±S.S. (n:30)	Eğitim Sonrası Davranış Sorunu Puanı Ort.±S.S. (n:24)
Evet	178,0±19,8	176,0±0,0
Hayır	141,28±27,7	146,4±29,3
p* değeri	0,103	0,426

* Manny-Whitney U testi.

Tablo 31’de Manny Whitney U testi yapıldı. Kurumdan kaçan korunmaya muhtaç çocukların davranış sorunları, kaçmayanlardan yüksekti, ancak bu değer anlamlı bulunmadı.

Korunmaya muhtaç çocukların, personele yapılan eğitim sonrası davranış sorunu puanlarının, eğitim öncesine göre düştüğü görüldü. Bu düşüş anlamlı değildi (p:0,531).

Tablo 32. Çocukların Davranış Sorunu Puanlarının Eğitim Öncesi ve Sonrası Karşılaştırılması

	n	Davranış Sorunu Puanı Ort.±S.S.	p*
Eğitim Öncesi	12	153,7±26,0	0,531
Eğitim Sonrası	12	148,7±26,1	

* Wilcoxon.

Tablo 33. Çocukların Bazı Değişkenlere Göre Eğitim Öncesi ve Sonrası Aldıkları Davranış Sorunu Puanlarının Karşılaştırılması

DEĞİŞKENLER		n	İlk Davranış Sorunu Puanı	Son Davranış Sorunu Puanı	p
			Ort.±S.S.	Ort.±S.S.	
Cinsiyet	Erkek	11	155,3±26,6	151,3±25,8	0,683
Yakınlık	Yakını Var	8	156,5±23,5	144,0±23,1	0,260
	Yakını Yok	4	148,0±33,7	158,0±33,0	0,593
Ziyaret Var mı?	Evet	10	154,4±28,5	144,8±26,9	0,153
	Hayır	2	150,0±8,4	168,0±11,3	0,180
İzne Gitme Durumu	Evet	11	155,3±26,7	151,3±25,8	0,683
Kardeşlerle Görüşme Durumu	Evet	10	155,2±28,0	148,8±25,8	0,405
	Hayır	2	146,0±14,1	148,0±39,6	0,655
Bakıma Alınma Sebebi	Bakmaktan Acizlik	8	152,5±28,9	149,0±28,5	0,445
	Aile Birliğinin Bozulması	3	145,3±10,0	152,0±28,8	0,414
Daha Önce Kaldığı Yer	Anne Yanında	3	166,7±33,5	148,0±31,7	0,180
	Baba Yanında	2	164,0±39,6	148,0±39,6	0,157
	Anne-Baba	5	139,2±20,9	148,0±26,4	0,496
Spor Yapma	Evet	6	132,0±12,1	134,0±19,8	0,916
	Hayır	6	175,3±14,6	163,3±24,6	0,345
Hastalık Var mı?	Evet	3	188,0±4,0	165,3±25,7	0,180
	Hayır	9	142,2±18,3	143,1±25,3	0,905
Kurumdan Kaçma	Hayır	11	150,1±24,1	146,1±25,9	0,683
Kurum Değişikliği	Hayır	11	153,4±27,3	146,1±25,9	0,281

* Wilcoxon.

Korunmaya muhtaç çocukların ilk davranış sorunu puanı ve son davranış sorunu puanı Wilcoxon testi ile karşılaştırıldı. Erkeklerin, yakın akrabası olanların, izne gidenlerin, kurumda ziyaret edilenlerin, kardeşleri ile görüşenlerin, kuruma alınış sebebi ailenin bakmaktan aciz olduğu çocukların, kronik hastalığı olanların ve

kurum deęişiklięi yapmamıř olanların davranıř sorunu puanlarının dūřtūęü görülmekle beraber bu anlamlılık ifade etmemekteydi.

Kuruma anne-babasının yanından gelenler, aile birliğinin bozulması sebebiyle korumaya alınanlarda davranış sorunu puanı artmıştır ancak bu istatistiksel olarak anlamlı değildir.

5. TARTIŞMA

“Yetiştirme Yurdunda ve Aileleri ile Yaşayan Adölesanların Benlik Saygıları ve Psikolojik Belirtilerinin Karşılaştırılması” adlı çalışmada adölesanların %52.9’u kız, %47,1’i erkektir (Çetin ve Çavuşoğlu 2009).

Şenocak 2005’te yaptığı “Korunmaya Muhtaç Çocuklar: İstanbul Yetiştirme Yurtları Üzerine Bir Alan Araştırması”nda; yetiştirme yurtlarında kalan çocukların çoğunluğunu erkekler oluşturduğu için, anketlerin %62,2’sini (97’si) erkek, %38,8’ini (59’u) kızlar ile yapmıştır. Ülke genelindeki 109 yetiştirme yurdunda kalan 10.509 çocuğun 7.089’u (%67,5) erkek, 3420’si (32,5) kız çocuğudur (Şenocak 2005).

1994 yılı SHÇEK istatistiklerine göre yuvalarda kalan çocukların %33’ünün kız, %67’sinin erkek olduğu belirlenmiştir (Aslan 1997).

2007 Yılı verilerine göre SHÇEK’e bağlı kurumlarda yaşayan korunmaya muhtaç 0-12 yaş çocukların %15,45’i kız, %21,54’ü erkektir (Özdemir ve Ark. 2008).

Isparta merkez çocuk yuvasında yapılan araştırmada değerlendirme kapsamına alınan çocukların %73,8’i erkektir. Kızlar azınlığı oluşturmaktadır.

Verilerden anlaşılacağı gibi erkek çocukları kız çocuklarından fazladır. Türkiye’de erkek nüfusunun kadın nüfusundan fazla olması ve kız çocuklarının aile dışında bakımının namus kaygısı gibi nedenlerle toplum yapımıza uygun olmaması bu oranı etkileyebilmektedir. Ayrıca erkek çocuklarının, en kısa yoldan işe girmeleri için ailelerin kurum bakımına bıraktıkları düşünülebilir.

25.02.1988 tarih ve 3413 sayılı Kanunda “Kamu Kurum ve Kuruluşları reşit olana kadar Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü tarafından bakılan ve korunan çocuklar için her yılbaşındaki, hangi statüde olursa olsun serbest kadro mevcutlarının binde biri nispetindeki kısmını ayırarak bu çocuklar arasında yapılacak sınavda başarılı olanlar arasında atama yaparlar” denilmektedir (SHÇEK 2009 Yılı Faaliyet Raporu).

Hülya Yılmaz 2008’de yaptığı, “Atatürk Çocuk Yuvasında Kalan İlkokul Çocuklarının Beslenme Durumunun Saptanması ve Bu Çocukların Boy Uzunluklarının ve Vücut Ağırlıklarının Standartlarla Karşılaştırılarak Değerlendirilmesi” adlı çalışmada 5. sınıfa giden çocukları %26,8’lik dilimle en yüksek dağılımda belirtmiştir (Yılmaz 2008).

Isparta’da yapılan çalışmada 5. Sınıfa giden çocuklar %28,6’lık dilimle ilk sırada yer almaktadır.

Çocukların yaşları büyüdükçe kurumdaki bulunma süreleri artmaktadır. Bunun sebebinin küçük yaştakilerin evlat edinme açısından tercih edilmeleri, çocuk evi ya da sevgi evlerine yerleştirmede öncelikli düşünölmelerinden kaynaklandığı düşünölmektedir.

Ankara İli içinde SHÇEK’e bağlı yetiştirme yurtlarında kalan 13-16 yaş grubu 166 ergen ile yapılan çalışmada ergenlerin %51,6’sının anne babası boşanmış ya da ayrı yaşamaktadır (Çaman ve Özcebe 2011)

Yılmaz 2008’deki çalışmasında korunmaya muhtaç çocukların %81,7’sinin anne ve babalarının sağ olduğunu ifade etmiştir (Yılmaz 2008).

“Kurum Bakımındaki Çocuk ve Ergenlerde Davranış ve Duygusal Sorunların epidemiyolojisi; Ulusal Örnekleme Karşılaştırmalı Bir Araştırma” adlı çalışmada çocukların %68,8’inin anne-baba ya da ikisinden birinin hayatta olduğu belirtilmiştir (Şimşek 2008).

Isparta Merkez Çocuk Yuvası’ndaki korunmaya muhtaç çocukların %73,8’inin anne-babası sağ fakat ayrı yaşamaktadırlar. İkinci sırada gelen %14,3’ünün anne ve babası sağ ve beraberdir. Annesi veya babası ölmüş olanlar %9,5’lik dilimi oluşturmaktadır. Görüldüğü gibi korunmaya muhtaç çocukların ebeveynlerinin çoğunluğu hayattadır. Ebeveynlerin önemli bir kısmının çeşitli nedenlerle boşanmış, çocukların sorunluluğunu üstlerine almak istemeyen, ya da ikinci bir evlilik nedeniyle eşleri bu çocukları istemeyen bireyler olduğu düşünölmektedir. Beraber yaşayan anne-babaların ise maddi yetersizlikler, bedensel ve ruhsal olarak çocuk bakımı için yetersiz olmaları, çocukları ihmal ve istismar etmiş olmaları çocukların kurum bakımının alınmasında ihtimal olarak söylenebilir. Ebeveynlerin çoğunluğunun hayatta olması, iletişimin devam etmesi, çocuk için sosyal destek oluşturmakta, kurum bakımının etkilerini azaltmaktadır denilebilir.

Araştırmamızda çocukların %42,9'unu anne ve babalarının aylık toplam gelirinin bilinmediği görülmektedir. Ebeveynlerin kayıp olması, düzenli işlerinin olmaması, farklı nedenlerden dolayı çalışamamaları gibi sebepler bunda etken olabilir. Ailelerin gelir düzeyinin düşük olması çocukların koruma altına alınmasında etkindir.

2828 sayılı SHÇEK Kanunu'nda yer alan sosyal yardım uygulamaları ile temel gereksinimlerini karşılayamayan ve yaşamlarını en düşük düzeyde dahi sürdürmekte güçlük çeken kişi ve ailelere sosyal yardım sunulmaktadır. 28.09.1986 tarihinde yürürlüğe giren; 29.12.1993, 10.04.1997, 31.03.2005 ve 01.07.2006 tarihlerinde bazı maddeleri değiştirilen "Aynı Nakdi Yardım Yönetmeliği" hükümleri çerçevesinde verilen "sosyal yardım"; yoksulluk içinde olup temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve yaşamlarını en düşük seviyede dahi sürdürmekte güçlük çeken kişilere ve ailelere kaynakların yeterliliği ölçüsünde yapılan aynı ve nakdi yardımları kapsamaktadır. Bu çerçevede, kişinin asgari yaşam seviyesine ulaşması amacıyla sorununu çözümlayebileceği süreler içinde (6 ay, 1 yıl ve daha uzun süreli) veya geçici nitelikte ve değişen miktarda yardım sağlanabilmektedir (Yolcuoğlu 2009).

Yapılan yardımın yetersiz olması, ailedeki çocuk sayısının fazla olması veya maddi sebeplerden önce farklı nedenlerin çocukların kurum bakımına alınmasına sebep olduğu, araştırmamızda gelir düzeyinin istatistiksel anlamlılık oluşturmamasından dolayı düşünülebilir.

2008'de yapılan bir çalışmada kurum bakımındaki çocukların %89,0'ının akrabalık bağlantısı olduğu, %11,0'ının akraba ilişkisinin olmadığı belirtilmiştir (Yılmaz 2008). Diğer bir çalışmada ise %79,7'lik dilimle yakını olan çocukların fazla olduğu görülmüştür. Isparta ilinde yapılan çalışmada ise anlamlı olmamakla beraber çocukların %69,0'ının akrabaya sahip olduğu, %31,0'ının yakınının olmadığı bulundu.

Çocukların çoğunluğunun anne-baba-kardeş dışında kendilerine destek olacak yakınları vardır. Akrabalarla görüşmeler bile bu durumdan olumlu etkilenecekleri düşünülmektedir. Ancak birinci dereceden yakınların çocukların bakımını üstlenmek istemedikleri, maddi yetersizlik, anne ve babanın çoğunluğunun sağ olması nedeniyle ebeveyn varken bakmak istememeleri çocukların kurumda kalmalarına neden olabilir.

SHÇEK Çocuk Koruma Sisteminin Değerlendirilmesi nihai raporunda çocukları ziyaret etmelerine izin verilen babaların %25,4'ünün, annelerine %30,6'sının çocuklarını yuvada hiç ziyaret etmedikleri belirtilmiştir. Bir o kadar anne ve baba da seyrek veya çok seyrek ziyaretlerde bulunmaktadır. Çocuklarını sık ve çok sık ziyaret eden anne ve babaların yüzdesi ise %17'yi aşmamaktadır (Özdemir ve Ark. 2008).

Araştırmada istatistiksel anlamlılık ifade etmese de çocukların %85,7'sinin ziyaretçisi vardır.%25'inin sadece babası ziyaret ederken %16,7'sinin anne ve babası birlikte ziyaret etmektedir. %8,3'ünün anne veya babasıyla beraber yakın akrabaları kurumda ziyarette bulunmaktadır. Çocukların %30,6'sı ayda bir ziyaret edilmektedir. Daha sonra %25,0 ile haftada bir ziyaret sıklığının ikinci sırayı aldığı görülmüştür.

Çocukların çoğunluğunun ziyaretçisi vardır. Ebeveynleri ile beraber yakın akrabalar çoğunluğu oluşturmaktadır. Ebeveynlerin çoğunun hayatta olması akrabalık ilişkilerinin devam etmesi ve toplum olarak yakınları zor durumda olanlara yardım etme duygusunun olması ziyaretçi sayısını arttırmaktadır. Babaların çocuklara daha fazla düşkün olduğu annelere göre daha fazla ziyarette buldukları anlaşılıyor. Toplumun babaya yüklediği sorumluluk ve aileyi gözetme anlayışının etkili olduğu sanılıyor. Bununla beraber erkek olarak ekonomik yönden daha rahat ve toplum içine kolayca girebilmeleri kuruma gelişlerini kolaylaştırıyor olabilir. Annelerin gerek maddi imkânsızlıklar, gerek yol mesafesinin uzun olması, yeniden bir evliliği varsa eşlerinin izin vermemesi ve gitmesi halinde evliliğinin tehlikeye girmesi ziyaret sıklığını etkileyebilir.

Isparta Merkez Çocuk Yuvası'nda çocukların 41'i (%97,6) izne giderken, 1'i (%2,4) izne gitmemekteydi. Bu çocukların %68,3'ü dini bayramlar ve okul tatillerinde (yarıyıl ve yaz tatili) izne gitmektedir. On üç çocuk (%31,7) anne ve babasının yanına, 11 çocuk (%26,8) babasının yanına, 1 çocukta koruyucu aileye izne gitmektedir.

Çocukların aileleriyle ilişkilerinin sürüyor ve aile bireylerinin hayatta olması, çoğunluğun izne gitmesine imkân vermektedir. Çocukların kurum yaşantıları ve okullarının aksamaması için izinler, sorunlu çocuklar dışındakilere dini bayram ve okul tatillerinde verilmektedir. Ülkemizde koruyucu aile ve gönüllü aile hizmetlerinin tam oturmaması nedeniyle izinde bu ailelere gidenlerin yüzdesi azdır.

“Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Çocukların Genel Ruh Sağlığı Durumlarının Belirlenmesi” adlı araştırmaya katılan çocuklardan 1-3 arası kardeşe sahip olanlar %45,8’i, 4 ve daha fazla kardeşi olanlar %54,2’yi oluşturmaktadır. Kardeşi ile görüşen çocukların yüzdesi 30,8’dir (Yüksek 2005). Diğer bir araştırmada aynı kurumda kardeşi olanların yüzdesi 90,7 bulunmuştur (Şimşek 2008).

Isparta merkez çocuk yuvasında araştırmaya katılan çocukların %97,6’sının en az bir veya daha fazla kardeşi varken %2,4’ünün hiç kardeşi yoktur.

Çocukların %39,0’u 4 kardeşe sahiptir ve 22 çocuk (%53,7) kardeşiyle aynı kurumda kalmaktadır. Otuz çocuk kardeşiyle görüşmektedir. Yirmi çocuk (%54,1) ise kardeşini her gün görebilmektedir.

Kurum bakımında olan çocuklar 4 ve üstü kardeşe çoğunlukla sahiptir. Ailelerin bilinçsiz olması ve bakamayacakları sayıda çocuklarının olması kurum bakımına olan ihtiyacı arttırmaktadır denilebilir. Kardeşlerin yaşlarının yakın olmaları ve kurumun kapasite olarak yeterli olması, kardeşlerin aynı kurumda aynı anda yaşamlarına imkân vermektedir. Aynı kurumda yaşayan çocuklar her gün görüşme olanağı bulmaktadır. Bunun çocukların davranışları üzerinde olumlu etkisi olacağı düşünülmektedir.

Isparta çocuk yuvasında ki çocukların %50,0’dan fazlası 6 ay ile 2 yıl arasında kurumda bulunmaktadır. Kuruma yeni gelen çocuklar için evlat edinme, koruyucu aile, çocuk evleri gibi yuva bakımı dışındaki hizmetlerde, ilk yıllarda değişim olabilir. Bu nedenle 1-2 yıl arasında kurumda kalan çocuk sayısı fazla iken bunlar ilerleyen yıllarda başka pozisyonlara geçmekte veya ailelerine geri verilmektedir.

Yapılan bir araştırmada kurum bakımına alınan çocukların %54,9’u 6 yaş ve üstünde, %21,1’i 0-3 yaş arası korumaya alınmıştır (Şimşek 2008). Isparta’da yapılan araştırmada da, bu araştırmayla uyumluluk gösteren sonuçlar bulundu. Çocukların %59,5’i 6 yaş ve üstü,% 21,4’ü 0-3 yaş arası korunmaya alınmıştır.

Kuruma gelenlerde kardeş sayısının artması sebebiyle maddi yetersizliğin başlaması veya boşanmaların yıl geçtikçe artış göstermesi, 6 yaş ve üstünde kurum bakımına alınanların sayısını yükseltmiş olabilir. 0-3 yaş grubunun genelde istenmeyen gebelik, ihmal ve istismar sonucu yuvaya alınan çocuklar olduğu varsayılmaktadır.

SHÇEK 2010-2014 stratejik plan özetinde yapılan bir araştırmada kuruluştaki kalan çocuk ve gençlerin koruma altına alınmalarının nedenlerinin başında %67 ile aile parçalanması birinci sırada, ikinci sırada ise ekonomik nedenler verilmektedir. Yine raporda bir başka araştırmadan alıntıyla çocukların kurumlarda kalmasının birinci nedeni %71 ile “ekonomik ve sosyal yoksunluk” olarak gösterilmektedir (<http://stkbilgi.edu.tr/docs/shcekelestri.pdf>, Erişim tarihi: 15.03.2011). Diğer bir araştırmada %63,9 ile aile parçalanması ilk sıradadır.

Isparta’da yuvada kalan çocukların %42,9’u aile birliğinin bozulması, %40,5’i bakmaktan acizlik (zihinsel, bedensel, sosyal ve ekonomik yetersizlik) nedeniyle koruma altındadır. İhmal ve istismar ise son sırada gelmektedir. Çocukların %31,0’ı babanın, %26,2’si annenin yanından kuruma gelmiştir.

T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Sosyal Riski Azaltma Projesi Proje Koordinasyon Birimi tarafından hazırlanan SHÇEK Çocuk Koruma Sisteminin Değerlendirilmesi Nihai Raporu’nda yapılan tespite göre, yuvalardaki çocukların %59,6’sının gerekli ortam ve destek sağlandığında öz ebeveynlerinin yanına dönebilecek koşullara sahip olduğu anlaşılmaktadır (<http://stkbilgi.edu.tr/docs/shcekelestri.pdf>, Erişim adresi 15.03.2011).

Araştırmalardan anlaşıldığı gibi ailenin korunması ve devamı büyük önem taşımaktadır. Bununla beraber ailelerin maddi olarak daha fazla desteklenmesi ayrıca ebeveynlik görevleri için yardım almalarının sağlanması geleceğimiz açısından etkili olacaktır.

Isparta çocuk yuvasında yalnız 1 çocuk kurum değişikliği yapmış ve 2 çocukta kurumdan kaçmıştır. Çocukların yaşlarının küçük olmaları, dış ortamın korkutucu gelmesi ve kurumda kalma sürelerinin kısa olması bu sayıların az olmasının nedeni olarak düşünülmektedir.

Isparta çocuk yuvasında çocukların, kurum personeline yapılan eğitim öncesinde alınan davranış sorunu puan ortalamaları (n=30) 143,73±28,5, eğitim sonrasında alınan davranış sorunu puan ortalamaları (n=24) 147,7±29,3 bulunmuştur.

Kullanılan M.Rutter ve Bill Yule’nin davranış sorunu ölçeğinde beklenen en düşük puan 104, en yüksek puan ise 312’dir. Buna göre araştırma grubundaki çocukların davranış sorunu puanları beklenenden düşük bulunmuştur. Buna göre çocukların davranış sorunlarının çok yoğun olmadığı söylenebilir. Eğitim sonrası

davranış sorunu puanının artması yeni gelen çocukların daha sorunlu olmaları ve kuruma uyum sürecinde olmalarından dolayı olabilir.

Başka bir araştırmadan elde edilen ilk sonuca göre, ailesi yanında kalan çocukların çocuk yuvasında kalan akranlarına göre ahlaki ve sosyal kuralları daha fazla önemsedikleri ve ahlaki kuralları genellenebilir ve otorite veya kuraldan bağımsız olarak gördükleri söylenebilir (Çeliköz ve Ark. 2008).

Yuva ve karşılaştırma grubunda aileleri ile birlikte yaşayan çocukların Sosyal Duygusal Değerlendirme Aracı alt ölçek puanları arasındaki farkların anlamlılığı için yapılan t-testi sonuçları; yuva çocuklarının dışsallaştırma, deregulasyon, kötü adaptasyon ve klinik önem taşıyan bireysel maddeler alt ölçek puanlarının ortalamaları, normal çocuklardan anlamlı bir şekilde düşüktür bulunmuştur. Bu bulgu, yuva çocuklarının anılan alt ölçeklerle ölçülen özelliklerinin daha olumlu, başarılı olduğunu göstermiştir. Buna karşılık aileleri ile birlikte kalan çocukların, sosyal ilişkililik alt ölçeği puanlarının ortalamasının yuva çocuklarından anlamlı bir şekilde yüksek çıkması, normal çocukların sosyal ilişki bakımından daha olumlu, başarılı olduklarını göstermiştir. Yuva ve aileleri ile birlikte kalan çocukların içselleştirme, yeterlilik-yetenek ve A-Tipik indeks alt ölçeklerindeki puanları arasında anlamlı farklar bulunmamıştır (Solak ve Kandır 2006).

Başka bir araştırma sonucunda, parçalanmış ve bütünlüğünü koruyan aileye sahip çocukların depresyon puan ortalamaları arasında farklılıklar olduğu saptanmıştır. Parçalanmış aileye sahip çocukların depresyon puan ortalamalarının, bütünlüğünü koruyan aileye sahip çocukların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Aral ve Ark. 2006).

Cinsiyet faktörünün çocukların davranış sorunları üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Erkek çocuklarının kızlara göre daha sorunlu olduğu öngörüldü.

“Bir İlköğretim Okulunda Öğrenim Gören Çocuklarda Ruhsal Uyum Sorunları” adlı çalışmada Davranış sorunları erkeklerde, kızlardan daha yüksek, nevrotik bozukluklar ise kızlarda erkeklerden yüksek bulunmuştur (Doğan ve Ark. 2008).

Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında, anneler; içe yönelim ve dışa yönelime girmeyen sosyal sorunlar ($p=0,009$) ve düşünce sorunları ($p=0,039$) alt ölçekleri açısından, erkek çocukların kız çocuklara göre anlamlı düzeyde daha sorunlu olduklarını bildirmişlerdir. Anneler içe yönelim sorunları açısından

cinsiyetler arasında farklılık bildirmezken ($p=0,352$), dışa yönelim sorunları açısından yine erkek çocukların daha sorunlu olduklarını bildirmişlerdir ($p=0,033$). Testin tümü açısından değerlendirildiğinde ise erkek çocukların kızlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıkları izlenmektedir (Balat ve Ark. 2008).

Araştırmada da diğer araştırmalarla uyumlu sonuçlar elde edildi. Bağımsız gruplarda yaptığımız bu test de erkeklerin davranış sorunu puanları kızlardan yüksekti ve eğitim öncesi için bu anlamlıydı. Eğitim sonrası toplam davranış sorunu puanı ilkinde göre yükselmekle beraber önemli bir artış olmamıştır. Buna sebep olarak, kuruma yeni gelen çocukların daha sorunlu çocuklar olması olabilir. Kızların genelde uysal ve uyumlu tipler olması davranış sorunu puanlarının düşük olmasında etkilidir denilebilir.

Isparta Merkez Çocuk Yuvası'nda ebeveynlerinin hayatta olma durumuna göre korunmaya muhtaç çocukların davranış sorunlarını incelediğimizde, yapılan kruskal wallis testine göre anlamlı fark bulunmamıştır. Ebeveynlerin çoğunluğu hayattadır, bu durum çocukların davranış sorunları üzerine olumlu etkiye sahiptir. Deney gurubunun sayısının az olması ve ebeveyni olmayan 1 çocuk bulunması sonucu etkilemiş olabilir. Ancak unutulmamalıdır ki kurum bakımı altında olmak davranış problemleri açısından risk grubudur.

Bu durumda, anne ve babası tarafından yeterli bakım sağlanamayan ve devletin açtığı bir bakımevi ya da yetiştirme yurduna kabul edilen bu çocuklar en az bakım ve en önemlisi sevgi yoksunluğu çekerek büyüdüklerinden, aradan geçen yıllar süresince gösterdiği fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal gelişme, aile ortamı içinde yaşayan çocuklardan daha düşük düzeyde olmaktadır (Pektaş 2003). Bu açıdan değerlendirildiğinde, aileden yoksun olarak büyüyen bu çocukların; kışla tipi binalarda gelişimi için gerekli çevresel uyarıcılardan yoksun kalması, bire bir ilişki modelinin çok önem taşıdığı erken çocukluk döneminde bire bir ilişki yerine pek çok bakıcı tarafından bakılmasının da aile ortamında yaşayan çocuklara göre bilişsel gelişim ve buna bağlı olarak korunum gelişimi açısından geri kalmalarına ve gelişimsel açıdan problemler yaşamalarına neden olabileceği düşünülebilir.

Aynı zamanda, birçok araştırmacı tarafından kurum bakımı altında yaşayan çocuklar ile ailelerinin yanında yaşayan çocukların gelişimsel seviyeleri üzerinde yürütülen araştırmalara bakıldığında, kurum bakımı altında yaşayan çocukların tüm

gelişim alanlarında ailelerinin yanında yaşayan çocuklara göre gelişimsel olarak geri olduğu sonucu görülmektedir (Çapri ve Çelikkaleli 2005).

Çocukların yakınlarının ve ziyaretçilerinin olması onların davranış problemleri açısından olumlu sonuç beklenebilecek bir durum, ancak akrabası olan çocukların davranış sorunu puanı; olmayanlardan biraz daha yüksek bulundu. Eğitim öncesi için böyle iken sonrası için durum tersine dönmüştü. Başta kurumda var olan 30 çocuğun daha sorunlu olması, yakınları ile iletişiminin olmaması gibi nedenlerin sonucu etkilediği düşünülmektedir.

Ayrıca ziyaretçisi olanların davranış sorunu puan ortalamaları, ziyaretçisi olmayanlardan daha yüksek bulundu. Ziyaretçi varlığının olumlu olacağı düşünülmekteydi. Çocukların bazı durumlardan rahatsız olması, ziyaret sıklığının yeterli olmaması bu sonuç üzerinde etkili olabilir.

Ziyaretçisi olan çocukların diğerlerine göre özdeşim olanaklarının daha fazla olduğu ve bu nedenle cinsiyete ilişkin kalıp yargılar konusunda daha fazla bilgiye sahip olabilecekleri düşünülebilir. Ancak yapılan varyans analizi sonuçları, ziyaretçisi olup olmama durumunun çocukların kalıp yargı puanları üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı şeklindedir (Baran 1995).

Bakım modellerine göre çocuklarda davranış sorunları görülme sıklığı; öz aile yanında yaşayan çocuklarda %9,7, koruyucu aile yanında yaşayan çocuklarda %12,9, kurum bakımındaki çocuklarda ise %43,5'dir. Puan ortalamaları karşılaştırıldığında; Toplam Problem puan ortalamasının çocuk yuvası/yetiştirme yurdunda büyüyen çocuklarda koruyucu aile ve de kendi ailesi yanında büyüyen çocuklara göre anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır. Koruyucu aile ve kendi ailesi yanında büyüyen çocukların toplam problem puanı arasında ise anlamlı bir farklılık görülmemiştir (Üstüner ve Ark. 2005).

Yuvalarda büyüyen çocukların sosyal gelişimlerine bakıldığında, bu çocukların daha bağımlı oldukları, yabancıları ayırt edemedikleri, dikkat çekme davranışları sergiledikleri gözlemlenmiştir. Yuva bebeklerinin ise bakıcılarına isteklerini göstermede yetersiz kaldıkları, daha az gülümseyip, göz teması kurdukları bulunmuştur. Sonuç olarak yuva çocukları üzerinde yapılan araştırmalar bu çocukların gelişimlerinin pek çok alanında geri kaldıklarını göstermektedir. Bu çocuklar her ne kadar olumsuz koşullar nedeniyle yuvalara getirilmiş olsalar da,

çalışmalar gelişimsel geriliklerinin temel nedenleri arasında yuvalardaki bakım kalitesinin düşüklüğüne dikkat çekmektedirler. Örneğin bazı yuvalarda bebek ve çocukların beslenme, yıkanma gibi temel ihtiyaçları bile gerektiği gibi karşılanamamaktadır. Pek çok yuvada çocuklar kalabalık gruplar halinde yaşamakta, bakıcı başına düşen çocuk sayısı 20–30 arasında değişebilmekte, bakıcılar rutin işleri yürütmenin dışında çocuklarla birebir ilgilenme olanakları bulamamakta, bebek ve çocuklar birer obje gibi iletişime geçilmeden, konuşmadan beslenmekte, yıkanmakta ve giydirilmekte, çocuklar çalışanların vardiyaları yüzünden birçok bakıcı tarafından bakılmakta ve çocukların zihinsel gelişimi için gereken oyuncak ve materyaller bulunmamaktadır (Berument 2007).

Elde edilen bulgulara göre, çocuğun kuruma alınma yaşının küçük olması, daha önce başka bir kurumda yaşaması, çocuğun 2 ya da daha fazla kurum değiştirmesi, çocuğun tekrarlayan bir fiziksel hastalığının olması duygusal ve davranışsal sorunları artıran önemli zorlayıcılar olarak saptanmıştır. Belirtilen faktörler diğer araştırmalarla da benzerlik göstermektedir. Avrupa Birliği'nin, Dünya Sağlık Örgütü ve İngiltere'de bulunan Birmingham Üniversitesi işbirliğiyle 2002/2003 yılları arasında yürütülen ve Türkiye'nin de içinde bulunduğu 33 ülkeyi kapsayan Daphne Programı kapsamında, yaklaşık 23.099 3 yaş ve altı çocuğa yuvalarda bakım verildiği saptanmıştır. Çalışma sonunda, yıllardır yapılan araştırmalarda da ortaya konulduğu gibi, 3 yaş ve altında olan hiçbir çocuğun ona bire bir bakım veren bir kişi olmadan yuvada kalmaması gereği üzerinde durulmaktadır. Acil durumlarda 3 aydan fazla olmamak koşulu ile yüksek nitelikli yuvaların kullanılabilceği vurgulanmıştır (Şimşek ve Ark. 2008).

Yine erken çocukluk dönemlerinde kurum bakımına verilmiş lise çağındaki 15-17 yaş arası toplam 24 ergenle yapılan ve "Sosyal Uyum Envanteri" kullanılan bir çalışmada elde edilen veriler, kurum bakımındaki çocukların daha az uyum yaptıkları ve öz saygılarının daha az olduğu konusundaki verileri doğrulamaktadır. Kurumdaki çocuklar halen kısa süreli fiziksel sağlık ve uzun süreli duygusal gelişim ve sosyal güven bakımından kaçınılması güç riskler taşımaktadırlar (Üstün 2008).

Kurum bakımında kalış süresinin davranışlar üstünde olumsuz etkisi olduğu kaçınılmazdır. Birçok çalışmada bunu göstermektedir. Isparta merkez çocuk yuvasında ki araştırmada da bu fikir desteklenmiştir. İstatistiksel olarak anlamlı

olmamakla beraber Kurum bakımında kalış süresi arttıkça davranış sorunu da artmaktadır. İlk yıllarda kuruma gelen çocuklar uyum sürecinde olmakla beraber ilerleyen yıllarda kurumun olumsuz etkileri, aile ortamının eksikliği davranış sorunlarını artırmaktadır denilebilir.

Bununla birlikte kurum bakımına alınma yaşı ile davranış sorunu arasında da ters bir ilişki vardır. Bakıma alınma yaşı düştükçe davranış sorunu artmaktadır. Ancak bu istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (sırasıyla p: 0,384, p=0,712). İnsan yaşamı basamaklar şeklindedir. Bir alt basamakta eksiklik varsa etkisi katlanarak sürer. Bebeklikten itibaren karşılanması gereken sevgi ve güven maalesef kurum şartları nedeniyle sağlanamamaktadır. Kuruma ilerleyen yıllarda alınan çocuklar, koşulları kötüde olsa ev ortamını ve sıcaklığını görmekte, bunun olumlu etkilerini taşımaktadırlar.

Çocuğun aile, akraba ya da yakınlarından biriyle sürekli iletişimi ve yeterlik düzeyinin yüksek olması psikopatoloji riskini azaltmaktadır (Şimşek ve Ark. 2008).

Kardeşliğin çocuğun sosyal gelişiminde çok önemli etkisi vardır. Çocukların kardeşleri ile ilişkileri cinsiyet, mizaç ve yaş gibi kişisel faktörler ve anne/babanın bakımı, disiplini ve stres düzeyi ile şekillenmektedir (Üstün 2008).

Isparta'da ki araştırmada da kardeşleriyle görüşenlerin davranış sorunu puanları görüşmeyenlerden daha düşüktür. Eğitim öncesi ve sonrasında durum değişmemiştir. Bu sonuç istatistiksel olarak anlamlı olmamakla beraber başka araştırmaları destekler niteliktedir. Kardeşlerin çoğunluğu aynı kurumda oldukları için sık sık görüşmektedir. Bu durum birbirlerine destek olmalarına, zor anları beraber geçirmelerine sonuçta da ruhsal olarak daha güçlü olmalarına sebep olabilir.

Şimşek ve arkadaşlarının araştırmasında, çocuk ve gençlerde davranış değerlendirme ölçeği (CBCL) toplam problem puanıyla çocuğun yaşı, cinsiyeti, çocuğun küçük yaşta kuruma alınması, kuruma alınma nedeninin istismar olması, bu kuruma gelmeden önce başka bir kurumda yaşaması, çocuğun tekrarlayan bir hastalığının varlığı, iki ve daha fazla sayıda kurum değiştirmesi, yeterlik durumu, aile ya da yakınlarıyla ilişkinin sürekliliği, çocuğun etkinliklere katılması ile toplam problem puanı arasında anlamlı ilişki saptanmıştır (Şimşek ve Ark. 2008).

Isparta çocuk yuvasında Aile birliğinin bozulması sonucu korumaya alınan çocukların davranış sorunu puanı diğer sebeplerden dolayı korumaya alınanlardan

düşük çıkmıştır. Kurum bakımına alınma sebebi ile davranış sorunu puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunmamakla birlikte terk, ihmal ve istismar sebebiyle bakıma alınanların sorunları daha fazladır. Çocuklar aile birliği bozuk da olsa bir süre ailede yaşamış, ortamı görmüş ve olumlu etkilerini ilk yıllarda almışlardır. İhmal, istismar ve terk durumlarında zaten örselenmiş ve kötü olaylar yaşamış çocuk aile ortamından uzak ve kurum bakımının olumsuz etkilerine daha fazla açıktır. Bu nedenle davranış sorunlarının daha fazla olduğu düşünülmektedir.

Eğitim öncesinde başka yuvadan gelen ve babası yanından gelen çocuklarda davranış sorunu puan ortalaması daha yüksek bulundu, bununla beraber yakın akraba yanından gelen çocuklarda puanın düşük olduğu görüldü. Babanın bakım için yeterli olmaması, çocuğa gerekli ilgiyi sağlayamaması bunda etken olabilir.

Çocuklara yurda girmenize kim aracı oldu sorusu sorulduğunda, %37,8'i aileden biri cevabını vermiştir. Yakın akrabalarından biri, komşular ve polis, jandarma aracılığıyla kuruma kabul edilenlerin oranları birbirine çok yakındır. Ailesi tarafından kuruma teslim edilenlerin oranı erkeklerde daha yüksektir (% 43,3). Bu sonucun çıkmasına yol açan etkenlerden birisi çocuğun ailesinin veya yakın akrabalarının kız çocuklarının kurumlarda suiistimale uğrayabileceği endişesidir. Son dönemlerde medyada yer alan haberler de bu endişeyi doğrular niteliktedir. Öte yandan, erkek çocukların bir şekilde de olsa kendi ayakları üzerinde durabilmeyi başarabileceklerine olan kanaat toplumun hala geleneksel yapısını koruduğunun önemli bir işaretidir (Şenocak 2005).

Bir araştırmada çalışmaya alınan kişilerde anne ve babanın hayatta olması, ikisinden birinin kaybı ve her ikisinin de olmaması çocukların yetiştirme yurdunda kalmalarını etkilemektedir (Yıldırım 2005).

Ankara'da bulunan yetiştirme yurtlarında yaşayan adölesanlarda sosyo-demografik özelliklerin ve fiziksel aktivite düzeyinin ruhsal belirtiler ve yaşam kalitesi açısından değerlendirilmesi adlı çalışmada adölesanların, buldukları yurda gelmeden önce nerede yaşadıkları sorulmuş, genel toplamın %63'ü başka yurt veya yuvada, %27,3'ü çekirdek aileleri ya da ailelerinden biri ile, %5,5'i akrabalarının yanında yaşadıklarını belirtmişlerdir (Karadağ 2008).

Türkiye'de de kurum değişimi sık rastlanan bir durumdur. Yuva ve yurtlarla ilgili yönetmelikler nedeniyle, kurum değişimi yaşanabilmektedir. 0-12 yaş çocuk

yuvalarında 3-18 yaş ve gereğinde daha üzeri yaşlardaki çocuklar yetiştirme yurtlarında bakılmaktadır. Bunun yanı sıra koruma kararının alınma nedenine bağlı olarak ya da çocuğun eğitim olanakları, sağlık sorunları, çocuğa ya da kuruma bağlı olmadan da yaşanan doğal afetler (deprem, yangın gibi), çocuğun yaşadığı uyum sorunları nedeniyle de kuruluşlar arası çocuğun yer değiştirmesi söz konusu olabilmektedir. Bütün bunlar korunmaya alınmadan önce ve korunmaya alındıktan sonra yaşamsal streslerle baş etmeye çalışmasına yol açabilmektedir. Sorunlarıyla etkin bir şekilde baş edemeyen çocuklarda psikolojik ve gelişimsel sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Belirtilen nedenlerle çocukların koruma süresince çok yakından izlenmesi, var olan sorunlarının çözümlenmesi ve yeni sorunlar yaşamalarının önlenmesi çok önem taşımaktadır (Çetin 2008).

Araştırmada, kurum değişikliği yapmış olanların davranış sorunu puanının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu fark anlamlı değildir. Bir önceki kurumdan olumsuz nedenlerle ayrılmış olmak, yeni kuruma alışmamak ve yabancılık hissinin olması davranış sorunda etken olabilir.

Bir araştırmada hiç spor yapmayan adölesanların depresyon puan ortancası herhangi bir spor yapanlara göre yüksek bulunmuştur (Karadağ 2008).

Korunmaya muhtaç çocukların davranış sorunu puanları, düzenli spor yapma durumlarına göre karşılaştırıldı. Düzenli spor yapmayanların davranış sorunu puanları, düzenli spor yapanlardan yüksek bulundu. Çocukların kurumda kalış süreleri ile spor yapma durumları karşılaştırıldı ve kurumda kalış süresi arttıkça düzenli spor yapma durumunun arttığı görüldü. Sonuç istatistiksel olarak anlamlıydı (p:0,028). Spor yapmanın olumlu etkileri yıllardır söylenmektedir. Isparta'da ki çalışma ve diğer çalışmalar da bunu destekler niteliktedir. Çocuklar fazla enerjilerini ve olumsuz duygularını bu sayede yenmektedir denilebilir.

Çocuklukta kronik hastalık, daha sonra ruhsal sorunların gelişmesinde çok önemli bir risk etkeni olmaktadır. Hastalık tanısını öğrenen çocuk değişik evrelerden geçer. İlk evrede şaşkınlık ve yadsıma, ikinci evrede ise kızgınlık ve içerleme görülür. Kronik hastalıklar, gelişmekte olan çocuğun bilişsel ve duygusal gelişimi üzerinde kalıcı etkiler bırakabilir. Kronik hastalığa ilişkin ortaya çıkan duygusal tepkiler arasında yalnızlık, ayrılık, izolasyon, üzüntü, kaygı, gelecek korkusu, çaresizlik, depresyon, öfke ve ölüm korkusu en önde gelenleridir (Erdoğan ve Karaman 2008).

Çocuğun hasta olması sadece hasta olan çocuğu değil ailesini de doğrudan etkileyecektir. Hastalığın çocuk ve aile üzerindeki etkileri; çocuğun hastalığının doğuştan veya sonradan kazanılmış olması, hastalığın kazanıldığı yaş, çocuğun uyum düzeyi ve yetenekleri, anne-baba-çocuk ilişkisi, aile içi denge, hastalığın derecesi, hasta organ, ağrı veya kaybın derecesi, tedavi şekli, hastalığın yarattığı kalıcı etki ve sınırlamalar, hastalığın taşıdığı anlam, hastalıkla ilgili düşünceler, hastalığın, çocuğun toplumsal uyumuna, okul yaşantısına ve benzeri ilişkilerine etkisi gibi değişkenlere göre farklılıklar gösterebilir (Er 2006).

“Kalp Hastalığı Olan Çocuklarda Obsesif ve Depresif Belirtilerin Değerlendirilmesi: Karşılaştırmalı Bir Klinik Çalışma” adlı araştırmada Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Kardiyoloji Bilim Dalı'nda tanı konmuş, romatizmal kalp hastalığı olan 19 ve doğumsal kalp hastalığı olan 17 çocuk Ç.Ü.T.F. Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD tarafından değerlendirildi. Karşılaştırma grubu aynı yaş ve cinsiyetten 36 sağlıklı çocuktan oluştu. Her iki gruba çocuklar için depresyon ölçeği ve Maudsley obsesif kompulsif soru listesi verildi. Kalp hastalığı olan grup kendi içinde ve karşılaştırma grubuyla, depresif ve obsesif belirtiler açısından karşılaştırıldı. Çalışmada klinik olarak depresyon ve obsesif kompulsif bozukluk tanısını alan çocuk olmamasına karşın, kalp hastalığı olan çocuklarda toplam, yavaşlık ve kuşku obsesif belirti puanları anlamlı olarak daha yüksek bulundu (Diler ve Ark. 1998).

Isparta merkez çocuk yuvasında ki araştırmada da bu araştırmaları destekler niteliktedir. Teşhis konulmuş hastalığı olanların davranış sorunu puan ortalamaları, hastalığı olmayanlardan yüksek bulunmuştur. Eğitim öncesi davranış sorunu puanı için bu anlamlıdır (p:0,001). Çocukların diğerlerinden farklı oldukları hissi, bazı durumlarda hareket kısıtlılığı, aile desteğinin olmaması, kurum bakımının psikolojik destekten önce yeme içme gibi gereksinimleri karşılaması ve yeterli zamanın çocuklara ayrılamaması, davranış sorunu puanlarının artmasında etkili olabilir. Bu çocuklar aile ortamında olsalardı anne ve babanın desteğiyle bu süreci daha kolay kabullenebilirlerdi.

“Yetiştirme Yurdunda Kalan Çocuklarda Firar ve Nedenleri” adlı araştırmada şu sonuçlara değinilmiştir; çocuk yuvalarında 12 yaşını dolduran çocukların buldukları ilde yeterli sayıda yetiştirme yurdu olamaması nedeniyle çocuklar başka

illere yollanıp ailelerinden uzaklaşmaktadır. Tüm bu durumlar çocukların psiko-sosyal sorunlar yaşamlarına neden olmaktadır. Bu da çocuğun yurttan firar etmesine neden olmakta. Ayrıca yurdun sıkıcılığından kurtulmak isteyen çocuk firar etmekte (Gözler 2007).

Yapılan araştırmada kurumdan kaçanların davranış sorunu puanları anlamlı olmamakla beraber yüksek bulundu. Bu çocukların kuruma yeni gelmiş, genel olarak daha sorunlu, ailesinden ayrılmak istemeyen ve durumun farkında olmayan çocuklar olduğu düşünülmekte. Ancak yuvadan kaçan kişi sayısının az olması kurumun çocuklara yeterli geldiğini ya da yaşlarının küçük olması sebebiyle çocukların kaçma girişiminde bulunamadıklarını akla getiriyor.

Bu kısımdan sonrasında çocukların aldığı davranış sorunu puanları personele yapılan eğitim öncesi ve sonrasında değerlendirilmiştir. Bağımlı gruplarda yapılan bu test, kurumda önce ve sonra var olan, herhangi bir ruhsal ve zihinsel engeli olmayan 12 çocuk üzerinde yapılmıştır. Daha önce bu şekilde yapılmış bir araştırmanın olmaması kıyaslama açısından kısıtlılıklar doğurmuştur.

Kurum deneyimi olan çocukların, kurum deneyimi olmayan çocuklarla karşılaştırıldığında daha fazla davranışsal ve duygusal güçlükler yaşadığı araştırmalarla ortaya konmuştur (Üstün 2008).

Bir başka araştırmada kurumda yaşayan ve ailesiyle yaşayan çocukların beslenme durumlarının ve günlük aktivitelerinin benzer olmasına karşın, kurumda yaşayanların gelişimlerinin daha geride olması dikkat çekici bulunmuştur (Kalafatoğlu 2006).

Ailesi ile yaşayan çocukların ahlak gelişimleri aile bireyleri tarafından davranışlarının sonuçları hakkında düşünmeleri sağlanarak desteklenir. Bu yüzden çocukların kural anlayışlarını gelişimlerinde aile büyük önem taşımaktadır. Diğer bir deyişle sağlıklı aile ortamında yetişen çocukların çocuk yuvasında kalan akranlarına göre toplumsal yasama ayak uydurmada daha başarılı oldukları yani okul öncesi dönemdeki çocukların ahlaki ve sosyal gelişimlerinin desteklenmesinde çocuğun aile ortamında yetişmesinin etkili olduğu söylenebilir (Çeliköz ve Ark. 2008).

Kurumdaki çocukların üçte ikisinden en az birinin fiziksel bir şikayetin, yaygın olarak görme, konuşma ve dil problemlerinin, koordinasyon güçlüklerinin ve astımının olduğu bildirilmiştir. Kurum deneyimi olan çocukların büyük bir

çoğunluğu okuma, heceleme ve matematik güçlüğü çekmektedirler. Ayrıca bu çocuklar diğer çocuklarla zaman geçirmekte de güçlük çekmektedirler (Üstün 2008).

Yapılan çalışmalarda, çocukların kurum çalışanları tarafından yoğun istismara maruz kaldıkları belirtilmiştir (Üstün 2008).

Yetiştirme yurdundaki personelin, çocukların/gençlerin problemleriyle yakından ilgilenmesinin önünde bir takım engellerin olduğu söylenebilir. Bunlar; alınan eğitimin yapılan iş için uygun olmaması, alınan eğitimin, görev yapılan kuruluştaki yaş grubuna uygun olmaması, idarenin müdahalesi, personelin az olması, ücretin tatmin edicilikten uzak olması biçiminde sıralanabilir. Yine bu gibi yerlerde bürokratik ilişkilerin; aile ortamında gelişen bağların, sevginin, ilginin yerini alamadığı ve otorite, denetim ve baskının doğal olarak ortaya çıktığı dikkat çekmektedir (<http://www.sosyalhizmetuzmani.org/yetistirmeyurtlari1.htm>, Erişim Tarihi:15.03.2011).

Yapılan çalışmalar kurum bakımı altında yetişmenin sebep olabileceği bir takım olumsuz psikolojik yansımaları, bir kurum çalışanıyla kurulacak yakın bağın önleyebileceğini göstermiştir (Özdemir ve Ark. 2008).

Kurumda kalan çocuk ve gençlerin sağlıklı gelişimlerinde, kurumda çalışan personelin ilgisi ve koruması önemli yer alır. Sağlıklı ve yeterli ilişkilerin eksikliklerini yaşayan kurum çocukları ileriki hayatlarında büyük sorunlar yaşayabilmektedirler. Korunmaya muhtaç çocuklarla farklı bakıcıların ilgilenmesi, personelin yetersiz ve eğitimsiz olması, teke tek ilişkinin yetersiz olması, korunmaya muhtaç çocukların tüm gelişim alanlarında geriliklerin ve duraksamaların olmasına neden olabilmektedir. Bu yüzden sağlıklı bireylerin gelişimi için çocuk ve gençlerin kritik dönemlerinde fiziksel ve duygusal gelişimlerini sağlıklı bir şekilde tamamlamaları gerekmektedir. Kurum personelinin; kurumda büyüyen çocuk ve gençlerin davranış biçimlerini bilmeleri, bu davranışları tetikleyici altta yatan sebeplerin farkında olmaları, davranış sorunları olan çocukların belirlenerek onlara uygun programların hazırlanmasını bilmeleri sorunların azaltılmasını sağlayacaktır. Kurumda görevli elemanlarının sayısı ve eğitim seviyesi yükseltilmeli ve bu konuda hizmet içi eğitim verilmelidir (Atlı 2008).

Çocuk ve bakım veren arasında güvene dayalı, destekleyici, süreklilik gösteren sıcak, sevgi dolu ve tutarlı bir ilişkinin olması ruh sağlığını koruyan önde gelen faktörlerdir. Bu nedenle, bakım verenlerin eğitimi, önleyici müdahaleler arasında

önemli bir adım olarak tanımlanmaktadır. Bunun yanı sıra, özellikle ergenler için problem çözme becerilerinin artırılması sorun davranışlarla güçlü ilişkisi bulunan bir diğer koruyucu faktördür (Şimşek ve ark. 2008).

Çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarında çalışacak personelin seçiminde Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü'nün psikoloji, psikolojik danışmanlık ve eğitim bilimleri alanında uzman olan personelinden yararlanarak söz konusu kurumlarda çalışmaya aday personelin çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarında kalan çocuk ve gençlerin fiziksel, psikolojik ve sosyal özelliklerine ilişkin bilgilere sahip, duyarlı kişilerin seçilmesi sağlanmalıdır (Atlı 2008).

Yurtta kalan çocuklar ve gençler, aile dinamiklerindeki sorunlar veya çeşitli örseleyici olaylar sonucunda, çocuk yuvası yahut yetiştirme yurduna yerleştirilmişlerdir. Bu nedenle de hayatlarının erken yıllarında yaşatlarına kıyasla daha büyük zorluklar yaşamışlardır. Bu yüzden bu çocuk ve gençlerde, duygusal ve davranışsal sorunların olması beklenen bir durumdur. Yurdun fiziksel koşulları ve personelin donanım kalitesi, sorunları ortadan kaldırmaktan çok, daha da artırabilir. Gençlere hizmet veren yetiştirme yurdu personelinin eğitiminde, iletişim becerileri ve özellikle de empati eğitiminin verilmesinin gerekliliği konusu oldukça önemlidir (Akay ve Ark. 2005).

“Eğitim ve Süpervizyon Destek Grubunun Türkiye’deki bir Çocuk Esirgeme Kurumunda Çalışan Bakıcı Anneler Üzerindeki Etkileri ve Bu Etkinin Çocukların Gelişimsel Kazanımları ile İlişkisi” adlı çalışmanın sonuçları yapılan müdahalenin genel olarak başarıyla yürütüldüğünü göstermektedir. Uygulama grubundaki bakıcı annelerin genel ruh sağlıklarında iyileşme ve işle ilgili tükenmişlik hislerinde düşüş olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda bu bakıcı annelerin işlerinden duydukları tatmin yükselmiş ve öz-yeterlilikleri artmıştır. Ayrıca çocukların gelişimin her alanında ilerleme gösterdikleri ve davranışsal problemlerinde azalma olduğu bulunmuştur. Son olarak, eğitim ve süpervizyon destek grubuna katılan bakıcı annelerin çocuklarla sözel iletişim kurdukları ve çocuklarla olan ilişkilerinde aynalama ve fiziksel temas davranışları sergiledikleri gözlemlenmiştir. Tüm bu bulgular bakıcı annelere sağlanan eğitim ve süpervizyon desteğinin bakıcı annelerde olumlu değişimlere yol açtığını, daha içten ve çocukların sosyal ihtiyaçlarına cevap veren bir bakım ortamını oluşturabileceğini ve kurumda yetişen çocukların gelişimsel becerilerini ilerlettiğini göstermektedir (Koloğlugil 2008).

Korunma altına alınan bebek ve çocukların çok büyük bir çoğunluğu ülkemizde SHÇEK'e bağlı yuvalarda bakılmaktadır. Yapılan çalışmalar bu yuvaların çocukların bilişsel, dil, sosyal ve duygusal gelişimlerini gerçekleştirmeleri için gereken ortamı sağlayamadığını ve çocukların pek çoğunun geri dönüşü olmayan gelişimsel güçlükler yaşadığını göstermektedir. Berument (2007) yaptığı çalışmada Ankara, Eskişehir, Afyon, Konya ve Adapazarı'nda toplam altı (0-6 yaş) yuvadan deney ve kontrol grupları oluşturarak, önce deney grubundaki iki yuvada oyuncak ve eğitici materyaller ile çevresel uyarıları artırıp, bakıcı anne ve eğiticiler eğitilerek yuvaların bakım kalitesinin artırılması hedeflenmiştir. Destek programının uygulandığı iki yuvada kurum kalitesinde anlamlı bir artış bulunmuştur. Çocukların gelişimleri Peabody ile değerlendirildiğine deney grubu kontrol grubundan kelime bilgisi açısından daha fazla gelişim göstermiştir. Ayrıca Ankara Gelişim Tarama Envanteri dil-bilişsel gelişim profillerine göre oluşturulan kategoriler değerlendirildiğinde deney grubundaki çocukların gelişimleri ile yaşları arasındaki fark kontrol grubundakilerin farklarına göre daha fazla azalma eğilimi göstermiştir. Sınırlılıklarına rağmen bu araştırma destek programının olumlu etkilerine işaret etmektedir. Türkiye 'deki diğer 0-6 yaş yuvalarında da bu destek programının uygulanması ayrıca bakıcı anne ve personel seçimi için araştırmaya dayalı kriterler geliştirilmesi önerilmektedir (Berument 2007).

Demirtaş (2009) "Çocuk Yuvasında Kalan Korunmaya Muhtaç Çocukların Değer Eğitiminde Yaratıcı Dramanın Etkinliği" adlı araştırmasında; deney grubunun ön test puanları ortalaması 3,44 iken son test puanları ortalaması 6,56 bulmuştur. Buna dayanarak uygulanmış olan değer eğitimi programının etkili olduğunu söylemektedir.

Isparta merkez çocuk yuvasındaki araştırmada, korunmaya muhtaç çocukların davranış sorunları puan ortalamaları, personel eğitimi öncesi $153,7 \pm 26,0$ iken, personel eğitimi sonrası $148,7 \pm 26,1$ 'e düşmüştür. Bundan, büyümeye bağlı sorunlarda azalma, personele yapılan eğitimin amaca ulaştığı ve başarılı olduğu sonucuna varılabilir. Bağımsız gruplarda yapılan başka çalışmalarda da personelin desteklenmesinin çocuklardaki olumlu yanları ortaya koyulmuştur. Çocuklarla ilgilenen personelin daha eğitilmiş ve bilgili olmasının çocuklar üzerinde olumlu olacağı kaçınılmazdır.

Isparta Merkez Çocuk Yuvası'ndaki araştırmada erkeklerin davranış sorunu puanlarının anlamlı olmamakla birlikte $155,3\pm 26,6$ 'dan $151,3\pm 25,8$ 'e düştüğü görüldü. Personele yapılan eğitimin istenilen başarıya ulaşarak çocuklar için yararlı olduğu düşünülmekte.

Yakını olan 8 çocuğun ve ziyaretçisi olan 10 çocuğun personel eğitiminden sonra davranış sorunu puanlarının düştüğü, yakını ve ziyaretçisi olmayanların yükseldiği belirlendi. Bu durumda yapılan eğitimin bazı açılardan personele yararlı olduğu ancak geliştirilmesi gerektiği, çocuklar için yakınlarının olması ve izne gitmelerinin uzun vadede ruhsal sağlıklarını iyi yönde etkileyeceği sonucuna varıldı.

İzne giden çocuklarda da pozitif gelişme görülmüştür. Eğitim öncesi 11 çocuğun aldığı davranış sorunu puanı personel eğitimi sonrası düşmüştür. Çocukların büyümeye bağlı davranış problemlerinin azalması, izne gitmenin olumlu etkisinin ilerleyen zamanlarda görülmesi, çocukların izinde aile ortamı ve desteği alması ve yapılan eğitimin yararlı olması bunda sebep olabilir.

Araştırmada kardeşleriyle görüşenlerin davranış sorunu puanı personel eğitimi sonrası düşerken, görüşmeyenlerde anlamlı olmasa da artmıştır. Kardeşi olmayan çocuklar ya da görüşmeyen çocuklarda nasıl bir yöntem izleneceği konusunda personel eğitimine eklemeye yapılabilir ve eğitimin bu tür çocuklarda başarısız olduğu sonucuna varılabilir. Kardeşi olan çocuklarda ise büyümenin etkisi, kardeş desteğinin etkisi ve personelin eskiye göre daha donanımlı olması davranış sorununda düşüşe sebep olabilir.

Bağımlı gruplarda yapılan çalışmada; bakıma alınma sebebi, ailenin bakmaktan aciz olması olan çocukların davranış sorunu puanı düşüş göstermiştir. Kurum bakımı her ne kadar olumsuz da olsa çocuğun bakıma alındığı ortamın daha kötü ve olumsuz etkilerinin de olabileceği unutulmamalıdır. Çocuğun yiyecek-giyecek, temel bakım gereksinimlerini karşılamaktan aciz ebeveynlerden sonra kurum çocuk için yararlı olabilir. Personelin aldığı eğitimin etkili olduğunu ve çocuklara yansıdığını söyleyebiliriz. Kurumda daha öncede aynı durumda bakılan çocukların davranış sorunları, eğitim sonrası azalmıştır.

Aile birliğinin bozulması nedeniyle bakıma alınan çocuklarda ise personel eğitimi sonrası davranış sorununda anlamlı olmasa da artış vardır. Çocukların eski düzenlerini aramaları, ebeveynlerin var olması fakat yanlarında olamamaları, bu

duruma sürekli öfkelenmeleri artışa sebep olabilir. Personele yapılan eğitimin bu çocuklar için yararlı olmadığı, farklı konularda da eğitim verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Çocuklardan kurum bakımına, anne veya babası yanından gelenlerde davranış sorunu puanı eğitim sonrası düşmüştür. Anne- baba yanından gelenlerde ise az da olsa yükselmiştir. Anne-baba yanından gelenler, genelde boşanma sonucu kuruma verilmiş olabilir. Diğer bir test sonucunda da bahsedildiği gibi aile birliğinin bozulması sonucu bakıma alınanların da davranış sorunlarında artış vardır. Anne ya da baba yanından gelen çocukların olumsuz tutumlarının azalması, personel eğitiminin başarılı olduğu sonucunu vermektedir.

Spor yapmayanların davranış sorunu puanları personel eğitimi sonrası yapılan ölçümde düşüş göstermiştir. Çocuklarda büyümenin de etkisi düşünülerek personel eğitiminin başarılı olduğu söylenebilir.

Kronik hastalığı olan çocukların da davranış sorunlarında gerileme vardır. Personel eğitiminin başarılı olduğu ve geçen sürede destek sistemlerinin artmasının katkısının olduğu varsayılmaktadır. Hastalığı olmayan çocuklarda ise az da olsa artış görülmüş, fakat anlamlı bulunmamıştır.

Kurumdan kaçma durumlarına göre değerlendirilen çocuklardan, kurumdan kaçmayanların davranış sorunu puanı personel eğitimi sonrası düşmüştür. Personel eğitiminin yararlı olduğu, büyüme faktörünün de etkisi düşünülerek söylenebilir.

Kurum değişikliği yapmayanlar üzerinde yapılan bağımlı testte; davranış sorunu puanının, personel eğitimi sonrası azaldığı belirlendi. Çocuklarda büyümeye bağlı davranış sorunlarının azalmasıyla birlikte, eğitimin başarılı olduğunu, personelde değişim oluştuğunu gösterebilir.

Sınırlılıklarına rağmen bu araştırma personel eğitiminin olumlu etkilerine işaret etmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Isparta Merkez çocuk yuvasındaki araştırmaya alınan çocukların %73,8'i erkektir ve 5. Sınıfa gidenler çoğunluktadır. Çocukların %73,8'inin anne ve babası sağ fakat ayrı yaşamaktadırlar. İkinci sırada ise %14,3'ünün ebeveyni sağ ve beraberdir. Isparta Merkez Çocuk Yuvasında bulunan çocukların %42,9'u aile birliğinin bozulmasından, %40,5'i bakmaktan acizlikten kurum bakımı altındadır.

Araştırmada; çocukların %50'den fazlası yakın akrabaya sahiptir ve ziyaretçisi vardır. Çocukların %25'ini sadece babaları ziyaret etmektedir. Çocukların %97,6'sının en az bir veya daha fazla kardeşi vardır. Kardeşlerin %53,7'si aynı kurumda kalmakta ve %54,1'i her gün görüşebilmektedir.

Çocukların %97,6'sı izne gitmekte ve %68,3'ü dini bayram ve okul tatillerinde(yarıyıl-yaz tatili) iznini kullanmaktadır. %31,7'lik ilk sırada gelen kısım anne ve babasının yanına gitmektedir.

Araştırmada ki çocukların yarısından fazlası kurumda 6 ay-2 yıl arasında bulunmaktadır. Çocukların %59,5'i 6 yaş ve üstünde kurum bakımına alınmıştır.

Araştırmada çocuklara (n=30) uygulanan davranış sorunu puan ölçeğinde ortalama puan $143,73 \pm 28,5$ bulunmuştur. Personelle yapılan eğitim sonrası kurumda bulunan çocuklara (n=24) yapılan testte ise puan ortalaması $147,7 \pm 29,3$ 'tür. erkeklerin davranış sorunu puanı kızlardan yüksektir.

Kurum bakımında kalış süresi arttıkça davranış sorunu puanları da yükselmektedir. Yuvada bulunan korunmaya muhtaç çocukların, kuruma geldikleri yaşa göre davranış sorunu puanları arasında anlamlı fark olmamakla beraber, bakıma alınma yaşı düştükçe davranış sorunu da artmaktadır.

Kardeşleri ile görüşmeyenlerin davranış sorunları görüşenlerden, kurum değişikliği yapmış olanların davranış sorunu puanları yapmayanlardan fazladır.

Kurum bakımına alınma sebebi terk, ihmal ve istismar olan çocukların davranış sorunu puan ortalaması yüksektir.

Düzenli spor yapanların davranış sorunu puanları yapmayanlardan düşüktür. Kurumda kalış süresi uzadıkça, düzenli spor yapanların sayısı artmaktadır.

Kronik hastalığı olan çocukların, davranış sorunu puanları sağlıklı çocuklardan yüksektir.

Isparta Merkez Çocuk Yuvası Personeline yapılan eğitim öncesi ve sonrası bağımlı gruplarda yaptığımız test sonucu; çocukların davranış sorunu puanları eğitim sonrası azalmıştır.

Yakını ve ziyaretçisi olan, kardeşleriyle görüşen çocukların davranış sorunu azalmıştır. İzne giden çocukların davranış sorunu puanları, personel eğitimi sonrası düşmüştür.

Ailesinin bakmaktan aciz olması nedeniyle kurum bakımına alınan çocukların davranış sorunları, personel eğitimi sonrası azalmıştır.

Spor yapmayan ve kronik hastalığı olan çocuklarda davranış sorunu puanı, eğitim sonrası düşmüştür.

Isparta merkez çocuk yuvasında yapılan araştırma sınırlılıklarına rağmen personel eğitiminin gerekliliğini ve olumlu etkilerini belirtmektedir.

Araştırmadan çıkan sonuçlara göre şu önerilerde bulunabiliriz:

SHÇEK'e alınacak personel; çocukların ruh sağlığı, beden sağlığı ve iletişim özelliklerini bilen kişilerden seçilmeli, kuruma girişte belli bir eğitimden geçmelidir. Kurum personelinin tükenmişlik durumunu önlemek ve çocuklarla daha iyi iletişim için, personele düşen çocuk sayısı azaltılmalı, personel sayısı artırılmalı ve motivasyon için kurum çalışanlarına teşvik edici ek ödemeler verilmelidir.

Çocukların kurum bakımına bırakılmasını önlemek için aile birliğinin korunmasına yönelik önlemler alınmalıdır.

Öz ebeveynlerinin yanına dönebilecek koşullara sahip çocuklar için, aynı nakdi yardım hizmetleri ve diğer sosyal hizmetlerin güçlendirilmesi yoluna gidilmelidir.

Çocuklar için kurum bakımından başka çare olmadığı durumlarda; çocuk evleri-sevgi evleri gibi daha küçük ve aile ortamına yakın yerlerde hizmet verilmeli, bu evlerin sayısı artırılmalıdır.

Personelin bilgi düzeyini arttıracak şekilde, düzenli hizmet içi eğitimler yapılmalıdır. Eğitimin içeriği her aşamada geliştirilmeli ve sürekliliği sağlanmalıdır.

ÖZET

Çocuk Yuvası Bakımında Bulunan Çocukların Davranış Sorunları ve Çocuk Yuvası Personeline Yapılan Eğitimin Bu Sorunlar Üzerindeki Etkisi

Bu çalışmada; Isparta Merkez Çocuk Yuvasında bulunan 7-12 yaş korunmaya muhtaç çocukların davranış sorunlarını belirlemek, bu sorunlara etki eden faktörleri tespit etmek ve personele yapılan eğitimin çocukların davranış sorunlarına olan etkisini belirlemek, sonuçlar doğrultusunda gerekli niteliklere sahip personel profiline ulaşmada katkı sağlamak amaçları hedeflenmiştir.

Çocuk yuvasında bakım altında olan çocuklardan, en az 6 aydır kurum bakımında olan ve zihinsel özürlü olmayan 30 çocuk araştırmaya alınmıştır. Sosyo-demografik özellikleri ve davranış sorunu puanları tespit edilmiştir. Kurum personeline yapılan eğitimden 7 ay sonra, davranış sorunu puanları tekrar ölçülmüştür. Ancak çocukların bir kısmının yurttan ayrılması nedeniyle 12 çocuğa ulaşılabilmıştır. Kurumda 6 aydır bulunan ve zihinsel olarak sağlıklı olan 12 yeni çocuk da araştırmaya dahil edilmiştir.

Yuvadaki çocukların yarısından fazlası erkektir. %73,8'inin anne ve babası sağ fakat ayrıdır. %97,6'sının en az bir kardeşi vardır, çoğunluğunun bakıma alınma sebebi aile birliğinin bozulmasıdır. Erkeklerin davranış sorunu puanları kızlardan daha yüksektir. Kurum bakımına alınma yaşı düştükçe ve kurumda kalma süresi uzadıkça, davranış sorunu puanı artmaktadır. Kronik hastalığı olanların davranış sorunları daha fazladır.

Kurum personeline yapılan eğitim sonrası Isparta Merkez çocuk yuvasındaki çocukların davranış sorunu puanları düşmüştür. Sonuç olarak personel eğitimi yararlı olmuş ve çocukların davranışlarında olumlu gelişmeler görülmüştür.

Anahtar sözcükler: davranış sorunu puanı, çocuk yuvası, personel eğitimi.

SUMMARY

The Behavioral Problems of Children Who are Under Care in Nursery School and The Effect of Nursery School Staff Education on These Problems

The aims of this study are to define the behavioral problems of 7-12 year old children in Isparta Central Nursery School who need care, determine the factors which affect these problems and the effect of staff education on these problems and according to the results to reach the staff who has the necessary qualities.

Thirty children who are under care in nursery school for 6 months and do not have mental retardation are included to this study. Social-demographical qualities and behavioral problem points are defined. After 7 months education of the staff the behavioral problem points are measured again. However because of the leaving of some children only 12 students were reached. New 12 mentally healthy students who are in the nursery school for 6 months were included to the study.

More than half of the children in the school was male. %73.8 of the children's parents were alive but divorced. %97.6 of the children have minimum one sister/brother and the main reason of being in nursery school was divorced parents. Male students' behavioral problem point was higher than female students. Behavioral problem points are high in the students who came the nursery school very early and who stay so long (?). The students' who have chronical diseases behavioral problem point were higher.

Behavioral problem points of the children in Isparta Central Nursery School bacame lower after the education of the staff. As a result the education of the staff was useful and positive changes in the behaviors of the children were seen.

Key words: behavioral problem point, nursery school, staff education.

KAYNAKLAR

- “Kentleşme ve Korunmaya Muhtaç Çocuk Sorunu” Kentleşme Dersi Dönem Ödevi. Mimar Sinan Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Yüksek Lisans (Erişim Adresi: http://www.belgeler.com/blg/zm/kentlesme-ve-korunmaya-muhtac-cocuk_sorunu Erişim Tarihi: 01.03.2010).
- Akay A.P., Taş F.V, Baykara B, Miral S, Yemez B. Bir Kız Öğrenci Yurdu Personelinin Ruh Sağlığı ve İletişim Becerileri Eğitimi. *Yeni Symposium* 2005;43(2):64-68.
- Akgün Ş. Yetiştirme Yurdunda Kalan 16-18 Yaş Grubundaki Adölesanların Anksiyete Düzeylerinin Belirlenmesi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Hemşireliği Programı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006.
- AR&GE Bülten, Ağustos 2009. (Erişim Adresi: http://www.izto.org.tr/NR/rdonlyres/7475BDA1-95B7-4855-B351-9ADCE4362AFE/12748/sosyal_hizmet_nsar%C4%B1cay.pdf. Erişim Tarihi: 15.03.2011).
- Aral N., Gürsoy F., Dizman H. Tam ve Parçalanmış Aileye Sahip Olan Çocukların Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi. *Küreselleşen Dünyada; Sosyal Hizmetlerin Konumu, Hedefleri ve Geleceği, Sempozyum Sunum Kitabı*, Antalya, 2006:159-174.
- Aslan B. Kurum Bakımında Bulunan Korunmaya Muhtaç Çocukların Davranış Sorunları (Adana İlinde Bir Araştırma). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007.
- Atlı A. Çocuk Yuvaları ve Yetiştirme Yurtlarında Çalışan Personelin Empatik Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi. İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Malatya, 2008.
- Balat G.U, Şimşek Z, Akman B. Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların Davranış Problemlerinin Anne ve Öğretmen Değerlendirilmeleri Açısından Karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2008; 34:263-275.
- Baran G. Ankara’da Bulunan Çocuk Yuvalarında Kalan 7-11 Yaş Grubu Çocuklarda Cinsiyet Rollerini VE Cinsiyet Özellikleri Kalıp Yargılarının Gelişimi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara,1995.
- Bertan M., Haznedaroğlu D., Koln P., Yurdakök K., Güçüz B.D. Ülkemizde Erken Çocukluk Gelişimine İlişkin Yapılan Çalışmaların Derlenmesi (2000-2007). *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 2009; 52:1-8.
- Berument K. S.0-6 Yaş Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yetiştirme Yurtları Çocuklarında Bilişsel, Dil ve Sosyal Duygusal Gelişimini Destekleme, 2007, Proje No:105 K 045.

- Cebe F. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yetiştirme Yurtlarında Barınan Çocukların “Benlik Saygısı”, “Depresyon”, “Kaygı” Skorlarının Ailesi Yanında Kalan Çocuklarla Karşılaştırılması. İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2005.
- Çaman Ö.K., Özcebe H. Ankara’da Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Ergenler: Ruhsal Belirtileri, Fiziksel Etkinlik Düzeyi ve İlişkili Etkenler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2011;22.
- Çapri B., Çelikkaleli, Ö. İlköğretim Birinci Kademedeki (7-11 yaş Grubu) Çocukların Korunum Gelişim Düzeylerinin Cinsiyet ve Sınıf Değişkeni Açısından İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2005; 1(1): 48-65.
- Çeliköz N., Seçer N., Çetin S., Şen H.Ş.D. Çocuk Yuvası ve Ailesiyle Yaşayan Çocukların Ahlaki ve Sosyal Kural Anlayışlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2008; 23:1-13.
- Çetin H, Çavuşoğlu H. Yetiştirme Yurdu ve Aileleri Yanında Yaşayan Adölesanların Benlik Saygıları ve Psikolojik Belirtilerinin Karşılaştırılması. *DEUHYO ED* 2009, 2 (4), 137-144. Erişim adresi: http://www.deu.edu.tr/UploadedFiles/Birimler/18281/137-144_pdf.pdf, Erişim Tarihi:12,01,2011.
- Çetin H. Korunmaya Muhtaç Çocukların Bakımı Nasıl Olmalıdır? *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2008; 3(9).
- Demirtaş S. Çocuk Yuvasında Kalan Korunmaya Muhtaç Çocukların Değer Eğitiminde Yaratıcı Dramanın Etkinliği. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Doktora Programı, Doktora Tezi, Ankara, 2009.
- Diler R.S., Toprak S.N., Gündüz Ş., Avcı A. Kalp Hastalığı Olan Çocuklarda Obsesif ve Depresif Belirtilerin Değerlendirilmesi: Karşılaştırmalı Bir Klinik Çalışma. *Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*,1998; 23 (2): 76-81.
- Dizman H., Gürsoy F. İlköğretim 4 ve 5. Sınıfa Devam Eden Anne Yoksunu Olan ve Olmayan Çocukların Saldırganlık Eğilimleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2005; 13 (2): 437-446.
- Doğan S., Kelleci M., Sabancıoğulları S., Aydın D., Bir İlköğretim Okulunda Öğrenim Gören Çocuklarda Ruhsal Uyum Sorunları. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 2008; 7 (1): 47-52.
- Er M. Çocuk, Hastalık, Anne-Babalar, Kardeşler. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 2006; 49: 155-168.
- Erçetin Ş. ve ark. *Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu Eğitim ve Şiddet*. Hegem Yayınları, Ankara,2006.
- Erdoğan A., Karaman, M.G. Kronik ve Ölümcül Hastalığı Olan Çocuk ve Ergenlerde Ruhsal Sorunların Tanınması ve Yönetilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2008; 9: 244-252.

- Erol N., Şimşek Z. Çocukların Anne Babaları Tarafından Terk Edilmelerini ve Kurumlara Birakılmalarını Nasıl Önleyebiliriz? *Küreselleşen Dünyada; Sosyal Hizmetlerin Konumu, Hedefleri ve Geleceği, Sempozyum Sunum Kitabı*, Antalya, 2006:4-10.
- Fidan M. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Çocuk Yuvalarında Barınan Çocukların WISC-R Skorlarının Değerlendirilmesi. İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2005.
- Göknar Ö. *Bilinçli Çocuk Yetiştirme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi,2004.
- Gözle, F.M. Yetiştirme Yurdunda Kalan Çocuklarda Firar ve Nedenleri. Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Niğde, 2007.
- Güçray S.S. Çocuk Yuvasında ve Ailesi Yanında Kalan 9.10.11 Yaş Çocuklarının Öz Saygı Gelişimini Etkileyen Bazı Faktörler. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara,1989.
- Kalafatoğlu R. Zonguldak Merkez Yuvasında Bakım Altında Bulunan Çocukların Fiziksel Gelişimleri ile Ailesinin Yanında Yaşayan Çocukların Fiziksel Gelişimlerinin Karşılaştırılması. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak, 2006.
- Karadağ Ö. Ankara'da Bulunan Yetiştirme Yurtlarında Yaşayan Adölesanlarda Sosyodemografik Özelliklerin ve Fiziksel Aktivite Düzeyinin Ruhsal Belirtiler ve Yaşam Kalitesi Açısından Değerlendirilmesi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008.
- Koloğlugil D. The Impact Of An Education And Supervision Support Group On Caregivers Working At A Turkish Orphanage And Its Relationship To Children's Developmental Achievements. İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Yüksek Lisans Programı, 2008.
- Özdemir N., Sefer N., Türkdoğan, D. Bir Sosyal Sorumluluk Projesi Örneği: Korunmaya Muhtaç Çocuklar. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık 2008; 32 (2): 283- 305).
- Özmert E.N. Erken Çocukluk Gelişiminin Desteklenmesi-III Aile. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 2006; 49: 256-273.
- SHÇEK 2009 Yılı Faaliyet Raporu. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara, 2010.
- SHÇEK 2010-2014 Sratejik Planı Özeti ve STK'ların Görüşleri (Erişim adresi:<http://stk.bilgi.edu.tr/docs/shcekelestiri.pdf>. Erişim Tarihi:15.03.2011).
- Solak D., Kandır A. Korunmaya Muhtaç 12 – 36 Aylık Bebek ve Çocukların Sosyal Duygusal Gelişimlerinin Sosyal Duygusal Değerlendirme Aracının Alt Ölçeklerine Göre İncelenmesi. *Küreselleşen Dünyada; Sosyal Hizmetlerin Konumu, Hedefleri ve Geleceği, Sempozyum Sunum Kitabı*, Antalya, 2006: 125-140.

- Şenocak H. Korunmaya Muhtaç Çocuklar: İstanbul Yetiştirme Yurtları Üzerine Bir Alan Araştırması. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2005.
- Şenocak H. Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri, Kocaeli, 2010.
- Şimşek Z, Erol N., Öztop D., Özcan Ö. Kurum Bakımındaki Çocuk ve Ergenlerde Davranış ve Duygusal Sorunların Epidemiyolojisi; Ulusal Örneklemde Karşılaştırmalı Bir Araştırma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2008; 19(3): 235-246. İnternet adresi: <http://www.turkpsikiyatri.com/C19S3/235-246.pdf> Erişim Tarihi:20.02.2011.
- T.C. Resmi Gazete, 07. 01. 1999, Sayı: 23576, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Çocuk Yuvaları Yönetmeliği.
- T.C. Resmi Gazete, 07.12.2001, Sayı:24607, 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu.
- T.C. Resmi Gazete, 27.5.1983, Sayı:18059, 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik.
- T.C. Resmi Gazete, 27.5.1983, Sayı:18059, 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun Kurulmasına Dair Kanun.
- Tarren, M. Ev Dışında Bakılan Çocukların Akıl Sağlığı. *Current Opinion in Psychiatry*, Türkçe Baskı, 2008; 4(3).
- Topçu S. *Silinmeyen İzler*. Ankara: Phoenix Yayınevi, 2009.
- Üstün B. Yetiştirme Yurdu Deneyimi Olan Genç Yetişkinlerin Çocuklarının Duygusal ve Davranışsal Sorunları. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008.
- Üstün E., Akman B. Korunmaya Muhtaç Çocukların Benlik Algısının İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2002; 23:229-233.
- Üstüner S., Erol N., Şimşek Z. Koruyucu Aile Bakımı Altındaki Çocukların Davranış ve Duygusal Sorunları. *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 2005; 12(3): 130-140.
- Üstüner S., Erol N., Şimşek Z. Koruyucu Aile Bakımı Altındaki Çocukların Davranış Ve Duygusal Sorunları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 2005; 12(3).
- Yaman S., Ekinci M. Erkek Yetiştirme Yurdunda Kalan Gençler Üzerine Bir Araştırma. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi/Journal Of Anatolia Nursing And Health Sciences*,1998;1(1). Erişim adresi:<http://edergi.atauni.edu.tr/index.php/HYD/article/viewArticle/13>, Erişim Tarihi: 03.01.2011.
- Yavuzer H. *Ana-Baba ve Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1997.
- Yavuzer H. *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2007.
- Yeni Medeni Kanuna Göre Evlat Edinme Kurumu (Erişim adresi: <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/evlatedinmeyeni.htm>, Erişim Tarihi: 29.03.2010).

- Yeni Medeni Kanuna Göre Koruyucu Aile Kurumu. Erişim adresi: www.sosyalhizmetuzmani.org/koruyucuaileyeni.htm, Erişim tarihi: 20.01.2010.
- Yıldırım A. Kurum Bakımında Olan ve Ailesi İle Birlikte Olan 13-18 Yaş Arası Çocuklarda Sürekli Öfke ile Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 2005.
- Yıldız C. Yetiştirme Yurdunda Kalanların Toplumsal Bütünleşme Problemi I (Erişim adresi: <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/yetistirmeyurtlari1.htm> Erişim tarihi:15,03,2011).
- Yılmaz A. Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Çocukların Genel Ruh Sağlığı Durumlarının Belirlenmesi. Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2005.
- Yılmaz H. Atatürk Çocuk Yuvasında Kalan İlkokul Çocuklarının Beslenme Durumunun Saptanması ve Bu Çocukların Boy Uzunluklarının ve Vücut ağırlıklarının Standartlarla Karşılaştırılarak Değerlendirilmesi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Toplu Beslenme Sistemleri Programları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008.
- Yolcuoğlu G.İ. Türkiye’de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2009; 5 (18):43-59.
- Yörükoğlu A. *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları, 2002.
- Yörükoğlu A. *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. İstanbul: Özgür Yayınevi, 1997.

EKLER

EK 1

Isparta İlindeki Kurum Bakımında Bulunan 7-12 Yaş Grubundaki Çocukların Sosyal Uyum ve Davranış Sorunlarına Yönelik Sosyo-Demografik Görüşme Formu

1.Çocuk kaç yaşında?:.....

2.Cinsiyeti nedir?

(1) kız (2) erkek

3. Kaçınıcı sınıfa gidiyor:

4..Anne ve babası ile ilgili aşağıdaki durumlardan uygun olan birini işaretleyiniz.

(1) Anne ölü, baba yaşıyor

(2) Baba ölü, anne yaşıyor

(3) Her ikisi de ölü

(4)Her ikisi de sağ fakat ayrı yaşıyorlar

(5)her ikisi de sağ ve beraber yaşıyorlar.

(6) Diğer(belirtiniz).....

5. Annesi hayatta ise nerede yaşıyor?

(1) il merkezi (2) ilçe (3) köy (4)bilinmiyor

6. Babası hayatta ise nerede yaşıyor?

(1) il merkezi (2) ilçe (3) köy (4) bilinmiyor (5) cezaevinde

7. Annenin eğitim durumu nedir?

(1) OYD (2) OY (3) ilkokul (4) ortaokul (5) lise (6) üniversite ve üstü

8. Babanın eğitim durumu nedir?

(1) OYD (2) OY (3) ilkokul (4) ortaokul (5) lise (6) üniversite ve üstü

9. Ailesinin ekonomik durumu nasıl?(aylık tl olarak)

(1)100-200 (2) 200-500 (3) 500-1000 (4)1000 ve üstü (5) bilinmiyor

10. Çocuğun herhangi bir yakını var mı? (Anne baba hariç)

(1) Evet (2) Hayır (cevap hayırsa 14. soruya geçiniz)

11. Bunlar kimlerdir?.....

12. Yuvaya gelip çocuğu ziyaret eden var mı?

(1) Evet (2) Hayır (cevap hayırsa 17. soruya geçiniz)

13. Yuvada çocuğu kimler ziyaret ediyor?

(1) anne (2) baba (3)anne ve baba (4) kardeş

(5) yakın akraba (6) diğ er (belirtiniz).....

14. Ziyaret eden kişi kaç günde bir ziyaret ediyor?

(1) haftada bir (2) 15 günde bir (3) Ayda bir

(4)Üç ayda bir (5) yılda bir (6) Diğ er(belirtiniz).....

15. Herhangi bir kimsenin yanına izne hiç gidiyor mu?

(1) Evet (2) Hayır (cevap hayır ise 20. soruya geç)

16. İzne ne sıklıkla gidiyor?

(1) haftada bir (2) 15 günde bir (3) Ayda bir (4) Üç ayda bir

(5) yılda bir (6) dini bayram ve okul tatillerinde (7) Diğ er (belirtiniz).....

17. Kimin yanına gidiyor?.

(1) babanın (2) annenin (3) anne ve babanın (4) dede ve büyük annenin

(5) yakın akrabasının (6) koruyucu aile (7) gönüllü aile

18. Kardeşleri var mı?

(1) Evet (2) Hayır (cevap hayır ise 25. soruya geç)

19. Kaç kardeşler?.....

20. Kardeşleri kimin yanında ve nerede kalıyor?

(1) Bu yuvada kalıyorlar

(2) Yetiştirme yurdunda

(3) Başka yuvada

(4) Öz annenin yanında

- (5) Öz babanın yanında
- (6) Evlat edinilmiş
- (7) Koruyucu ailede
- (8) çocuk evinde
- (9) Diğer (belirtiniz).....

21. Kardeşleriyle görüşüyor mu?

- (1) Evet
- (2) Hayır (hayır ise 25. soruya geç)

22. Ne zamanları görüşüyorlar?

- (1) Haftada bir
- (2) 15 günde bir
- (3) Ayda bir
- (4) Üç ayda bir
- (5) yılda bir
- (6) hergün
- (7) diğer(belirtiniz).....

23. Bu yuvada kaç yıldan beri kalıyor?.....

24. Çocuk kurum bakımına kaç yaşında alınmış?

- (1) 0-3 yaş
- (2) 4-5 yaş
- (3) 6 ve üstü yaş

25. Çocuğun kurum bakımına alınma sebebi nedir?

- (1) bakmaktan acizlik
- (2) terk
- (3) Aile birliğinin bozulması
- (4) ihmal ve istismar
- (5) diğer (belirtiniz)

26. Kurum değişikliği yapmış mı?

- (1) Yapmamış
- (2) Bir kurum değişikliği
- (2) İki kurum veya daha fazla kurum değişikliği

27. Yuvaya gelmeden önce nerede kalıyordu?

- (1) Annenin yanında
- (2) Babanın yanında
- (3) Başka yuvada
- (4) Bilmiyorum
- (5) Yakın akrabalarında
- (6) Diğer (belirtiniz).....

28. Sürekli ve düzenli uğraştığı herhangi bir spor var mı?

(1) Evet (2) Hayır

29. Hangi sporla uğraşıyor?....1-futbol 2-kayak 3-halk oyunu 4-diğer

30. Çocuğun teşhis konulmuş herhangi bir hastalığı var mı?

(1) evet (2) hayır

31. Varsa nedir?.....

32. Düzenli kullandığı bir ilacı var mı?

(1) evet (2) hayır

33. Hiç yurttan kaçtı mı?

(1) Evet (2) Hayır

34. Yurttan kaçiyorsa ne sıklıkla kaçıyor?

(1) Haftada bir (2) 15 günde bir (3) Ayda bir

(4) Üç ayda bir (5) diğer (belirtiniz).....

Teşekkürler.

EK 2.

M. Rutter ve Bill Yule'nin Geliştirmiş Olduğu Davranış Skalası Ölçeği.

Aşağıda çocuklar tarafından sıklıkla gösterilen davranış tanımları yer almaktadır. Her bir ifadeden sonra 3 sütun vardır."Doğru değildir", "Bazen doğrudur", ve "Her zaman doğrudur". Şayet çocuk cümlede ifade edilen davranışı tamamen gösteriyorsa 2.sütun olan "Her zaman doğrudur" kutusunu işaretleyiniz. Eğer çocuk ifadedeki davranışı ender olarak ya da az sıklıkla gösteriyorsa 1. sütun olan "bazen doğrudur" kutusuna 'x' işareti koyunuz. Farkında olduğunuz kadarıyla, şayet çocuk o davranışı göstermiyorsa 0.sütundaki "Doğru değildir" kutusunu işaretleyiniz.

Lütfen çocuğun son 12 ay içindeki davranışlarını dikkate alarak formu doldurunuz. Her ifadenin karşısına 'x' işareti koyunuz. Teşekkür ederim.

Maddeler	0	1	2
	Doğru değil	Bazen doğru	Her zaman doğru
1. Çok huzursuzdur, uzun süre yerinde oturmakta güçlük çeker.	()	()	()
2. Okuldan kaçır.	()	()	()
3. hareketli kıpır kıpır bir çocuktur.	()	()	()
4. Sıklıkla kendine ve başkalarına ait eşyalara zarar verir.	()	()	()
5. Sık sık kavga eder ya da diğer çocuklarla son derece geçimsizdir.	()	()	()
6. Diğer çocuklar tarafından fazla sevilmez.	()	()	()
7. Sıklıkla kaygılıdır. Pek çok şeyden kaygı duyar.	()	()	()
8. Kendi başına olmayı tercih eder. Yalnızlığı sever.	()	()	()
9. Sinirlidir. Alıngandır. Hemen çileden çıkar.	()	()	()
10. Çoğu kez ümitsiz, mutsuz , gözü yaşlı ve morali bozuktur.	()	()	()
11. Kasları seyirir, yüzünde ve bedeninde tikleri ya da tuhaf hareketleri vardır.	()	()	()
12. Sık sık başparmağını ya da parmağını emer.	()	()	()
13. Sık sık tırnak yer ya da parmağını ısırır.	()	()	()
14. Önemsiz nedenlerle okula gelmeme eğilimindedir.	()	()	()
15. Sıklıkla söz dinlemez.	()	()	()
16. Birkaç dakikadan fazla hiçbir şeyle ilgilenemez.	()	()	()
17. Yeni şeyler ya da yeni durumlardan korkar.	()	()	()
18. Mızımız ve titizdir.	()	()	()
19. Sıklıkla yalan söyler.	()	()	()
20. Son 12 ay içinde bir ya da birkaç kez bazı şeyler çalmıştır.	()	()	()
21. Tepkisiz, ağır ya da kayıtsız bir çocuktur.	()	()	()
22. Sıklıkla ağrı ya da sızılardan yakınıır.	()	()	()
23. Son 12 ay içinde okula ağlayarak gelir ya da binanın içine girmeyi reddeder.	()	()	()
24. Kekeler ve tutuktur.	()	()	()
25. Hatası düzeltildiğinde gücenir.	()	()	()
26. Küçüklere zorbalık eder.	()	()	()

Çocuğun davranışı ile ilgili daha başka eklemek istediğiniz görüş ve düşünceleriniz var mıdır?

Önerileriniz nelerdir?

EK 3.

T.C.
ISPARTA VALİLİĞİ
İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü

Sayı : B.02.1.SÇE.4.32.00.00- 774.03 - 6523
Konu : Eğitimsel Tez Çalışması

09 Kasım 2009

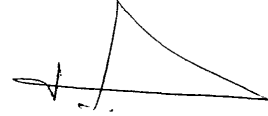
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİNE
(Tıp Fakültesi Dekanlığı)

İlgi: 06/11/2009 tarihli ve 3990 sayılı yazınız.

İlgi yazınız ile kuruluşlarımızdan Çocuk Yuvası ve Yetiştirme Yurdu Müdürlüğü personeline yönelik eğitimsel tez çalışması yapmak üzere izin talep edilmektedir.

İlgili personele çocukların büyüme ve gelişmelerine katkı sağlaması amacıyla yapmak istediğiniz eğitim çalışması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz ederim.

Melek GÖK
İl Müdür Vekili